

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΦΛΩΡΙΝΑΣ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΔΥΟ ΕΡΓΑ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΟΚΤΩ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥΣ
ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΩΝ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ
ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ.

Μεταπτυχιακή Διατριβή της

Αικατερίνης Μ. Χανδρά.

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:

«Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη»

Μέλη Επιτροπής:

Σωτήρης Χτούρης

Αναστασία Ζήση

Γιάννης Ζιώγας

Βασίλης Μπούζας

Στον Μάρκο Χ. και στην Βαρβάρα Μ.

Ευχαριστίες

Ευχαριστίες οφείλω στα μέλη του Δ.Π.Μ.Σ και ιδιαίτερα στον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Σωτήρη Χτούρη.

Στις εργαζόμενες και εργαζόμενους στις τηλεφωνικές γραμμές στήριξης χωρίς τη συμβολή των οποίων η ερευνά μου δεν θα είχε πραγματοποιηθεί.

Στους φίλους μου Μίμη Κοπανά, Κώστα Θεοδωράκη, Νίκο Πυρουνάκη και στην αδερφή μου Βερόνικα.

Στον σύντροφό μου Σπύρο Μιχόπουλο για τη βοήθεια, την υπομονή και την αγάπη του.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	1
----------------	---

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Κεφάλαιο 1 Η ενδοοικογενειακή βία στον σύγχρονο ελληνικό κινηματογράφο. Η μελέτη δύο περιπτώσεων κινηματογραφικών έργων.....	3
---	---

1.Η περίπτωση της ταινίας <i>Σπιρτόκουτο</i>	3
--	---

1.1.1. Πλοκή.....	3
-------------------	---

1.1.2. Σχέση Πατέρα (Δημήτρη) και Μητέρας (Μαρία).....	4
--	---

1.1.3. Σχέση Πατέρα-Παιδιών.....	8
----------------------------------	---

1.1.4. Κοινωνικό/πολιτικό πλαίσιο της οικογένειας και του οικείου περιβάλλοντος..	14
---	----

1.1.5. Η γλώσσα.....	15
----------------------	----

1.1.6. Το Τραγελαφικό στοιχείο της ταινίας.....	16
---	----

1.1.7. Ο Ρόλος του Πατέρα.....	16
--------------------------------	----

1.1.8. Ο Ρόλος της Μητέρας.....	17
---------------------------------	----

1.1.9.Οι Ρόλοι των παιδιών.....	19
1.1.10. Δομικά στοιχεία οικογένειας.....	20
1.1.11. Ψυχολογικά, Κοινωνικά και Πολιτικά/Πολιτισμικά στοιχεία της ταινίας....	22
1.2.Η περίπτωση της ταινίας <i>Κυνόδοντας</i>	24
1.2.1. Πλοκή.....	24
1.2.2. Σχέση Πατέρα και Μητέρας.....	24
1.2.3.ΣχέσηΠατέρα-Παιδιών.....	28
1.2.4. Σχέση Μητέρας- Παιδιών.....	28
1.2.5. Κοινωνικό/πολιτικό πλαίσιο της οικογένειας και του οικείου περιβάλλοντος...29	
1.2.6. Το «Τραγελαφικό» στοιχείο της ταινίας.....	31
1.2.7. Ο Ρόλος του Πατέρα.....	32
1.2.8. Ο Ρόλος της Μητέρας.....	32
1.2.9. Οι Ρόλοι των παιδιών.....	33
1.2.10. Δομικά στοιχεία οικογένειας.....	34
1.2.11. Ψυχολογικά, Κοινωνικά και Πολιτικά/Πολιτισμικά στοιχεία της ταινίας.....	35
1.3 Συμπεράσματα.....	36
1.3.1. <i>Σπιρτόκουτο</i>	37

1.3.2. Μορφές βίας που αποτυπώνονται στην ταινία <i>Σπιρτόκουτο</i>	39
1.3.3 Οι επιπτώσεις της ενδοοικογενειακής βίας στην ταινία <i>Σπιρτόκουτο</i>	42
1.3.4 <i>Κυνόδοντας</i>	43
1.3.5. Μορφές βίας που αποτυπώνονται στην ταινία <i>Κυνόδοντας</i>	44
1.3.6. Οι επιπτώσεις της ενδοοικογενειακής βίας στην ταινία <i>Κυνόδοντας</i>	46

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Κεφάλαιο 1

1.1.1. Ο κοινωνικός θεσμός της οικογένειας.....	48
Το Φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας.....	48
1.1.2. Ορισμός και είδη.....	49
1.1.3. Τα είδη της ενδοοικογενειακής βίας.....	51
1.1.4. Θεωρίες γύρω από την ενδοοικογενειακή βία.....	53
1.1.5. Η βία κατά των γυναικών.....	56
1.1.6. Η παραμονή της γυναίκας σε μια κακοποιητική σχέση.....	56
1.2. Αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα.....	61
1.3. Συμβουλευτική στήριξη μέσω τηλεφώνου.....	63

1.3.1.Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα τηλεφωνικών γραμμών.....	64
1.3.2. Δυσκολίες τηλεφωνικής γραμμής για τον σύμβουλο.....	65
1.3.3. Δομή και Στάδια Τηλεφωνικών Γραμμών Υποστήριξης.....	65

Κεφάλαιο 2

2.1. Μεθοδολογία Έρευνας

2.1.1. Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα έρευνας.....	70
2.1.2. Συμμετέχοντες στην έρευνα.....	70
2.1.3. Συλλογή Δεδομένων.....	71
2.1.4. Ο οδηγός συνέντευξης.....	71
2.1.5. Δεοντολογία.....	72
2.1.6. Ανάλυση Δεδομένων.....	73

Κεφάλαιο 3

3.1.Επεξεργασία και Ανάλυση δεδομένων.....	74
3.1.1. Πλεονεκτήματα της τηλεφωνικής γραμμής υποστήριξης.....	74
3.1.2. Μειονεκτήματα της γραμμής υποστήριξης για τους συμβούλους.....	77
3.1.3. Μειονεκτήματα όσον αφορά στη λειτουργία των δομών.....	80
3.1.4. Εκπαίδευση των συμβούλων της τηλεφωνικής γραμμής υποστήριξης και η άποψή τους.....	81

3.1. 5. Χαρακτηριστικά του επαγγελματία συμβούλου.....	84
3.1.6.Επιρροή τηλεφωνικής συμβουλευτικής στον σύμβουλο.....	87
3.1.7. Απόψεις των συμβούλων για την ενδοοικογενειακή βία και τα αίτιά της.....	90
3.1.8. Προτάσεις των συμβούλων για την αντιμετώπιση και τη μείωση του φαινομένου.....	95

Κεφάλαιο 4

4.1.Συμπεράσματα.....	101
4.2. Προτάσεις.....	104

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Κεφάλαιο 1

1.1. Το δεύτερο κύμα του φεμινισμού και η επιρροή του στην τέχνη της εποχής...	106
--	-----

Κεφάλαιο 2

2.1. Εικαστική παρέμβαση για την ενδοοικογενειακή βία.....	109
2.2.Φωτογραφικό υλικό από την εικαστική παρέμβαση.....	113
Συμπεράσματα/Αντί επιλόγου.....	121
Βιβλιογραφία.....	125
Παράρτημα.....	131

Περίληψη

Η ενδοοικογενειακή βία συνιστά ένα διαχρονικό και παγκόσμιο κοινωνικό φαινόμενο που δεν αφορά σε ένα συγκεκριμένο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό σύστημα. Απασχολεί τόσο τις κοινωνικές δομές που εξειδικεύονται πάνω στο θέμα και την επιστημονική κοινότητα- έρευνα όσο και την Τέχνη.

Η παρούσα εργασία χωρίζεται σε τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος επιχειρείται η παρουσίαση του φαινομένου όπως αυτό αποτυπώνεται μέσα στον σύγχρονο ελληνικό κινηματογράφο. Τα τελευταία χρόνια το θέμα της οικογένειας απασχολεί ιδιαίτερα πολλούς Έλληνες σκηνοθέτες οι οποίοι από τη δική τους προσωπική ματιά πραγματεύονται το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας. Στην εργασία μελετώνται και αναλύονται δύο περιπτώσεις ταινιών που επιλέχθηκαν λόγω της θεματικής τους το *Σπιρτόκουτο* του Γιάννη Οικονομίδα και ο *Κυνόδοντας* του Γιώργου Λάνθιμου.

Στο δεύτερο μέρος ακολουθεί η αναλυτική αναφορά στο θεωρητικό πλαίσιο της ενδοοικογενειακής βίας, της γυναικείας κακοποίησης και της τηλεφωνικής συμβουλευτικής μέσα από βιβλιογραφική ανασκόπηση και συγκεκριμενοποιείται η ποιοτική έρευνά μας που αφορά τις αντιλήψεις και τις εμπειρίες των ειδικών στις τηλεφωνικές γραμμές πάνω στο θέμα της γυναικείας κακοποίησης. Η έρευνα ολοκληρώνεται με τη διεξαγωγή των συμπερασμάτων.

Το τρίτο και τελευταίο μέρος αφορά τη δική μας εικαστική παρέμβαση για το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας και ειδικά τη γυναικεία κακοποίηση.

Παρουσιάζεται λεπτομερώς η ερευνητική διαδικασία και η εκτέλεση της παρέμβασης.

Abstract

Domestic violence is a diachronic and global social phenomenon that is not encountered in a specific financial, social and political system. It concerns both the social structures and the scientific community-research that specialize in the subject, as well as Art.

The present thesis is divided into three parts. The first part attempts to present the phenomenon as it is reflected in Modern Greek cinema. In recent years, the family issue has concerned many Greek film directors who, from their own personal point of view, deal with the phenomenon of domestic violence. This thesis study and analyzes two cases of films selected because of their theme, the films *Matchbox* by Yannis Oikonomidis and *Dogtooth* by Giorgos Lanthimos.

The second part presents an analytical reference to the theoretical context of domestic violence, female abuse and telephone counseling through a bibliographic review and specifies our qualitative research on the perceptions and experiences of telephone line experts on the topic of female abuse. The research is completed by extracting the conclusions.

The third and final part concerns our own artistic intervention on the phenomenon of domestic violence, especially female abuse. The research process and the implementation of the intervention are presented in detail.

Εισαγωγή

Η ενδοοικογενειακή βία¹ συνιστά ένα φαινόμενο που έχει τις ρίζες του τόσο βαθιά όσο οι ανθρώπινες κοινωνίες. Το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας ενδημεί σε όλα τα κοινωνικά στρώματα παρά το γεγονός πως οι οικογένειες με χαμηλό κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο είναι περισσότερο ευάλωτες στην εμφάνιση βίαιων συμπεριφορών. Η επικαιρότητα καταδεικνύει πως η ενδοοικογενειακή βία, όχι μόνο υφίσταται στην Ελληνική κοινωνία αλλά έχει λάβει και ανεξέλεγκτες διαστάσεις στις μέρες μας. Η βία συνιστά παραβίαση του δικαιώματος στη ζωή, στην ανθρώπινη ελευθερία, στην ψυχική και σωματική ακεραιότητα των θυμάτων που με δεδομένο πως η βία ασκείται συνήθως από τους ισχυρότερους προς τους πιο αδύναμους, τα θύματα είναι ως επί των πλείστων οι γυναίκες².

Ορμώμενη από τα προσωπικά μου ενδιαφέροντα ξεκίνησα την ενασχόληση μου με το θέμα του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας, μέσα από τη μελέτη της οπτικής δύο Ελλήνων σκηνοθετών του Γιάννη Οικονομίδη και του Γιώργου Λάνθιμου που πραγματεύονται μέσα από το έργο τους το θέμα της οικογένειας³. Στο πρώτο μέρος της έρευνας παρουσιάζεται το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας όπως αυτό αποτυπώνεται στις ταινίες *Σπιρτόκουτο* και *Κυνόδοντας*. Η μελέτη των δύο περιπτώσεων επιτεύχθηκε μέσα από την ανάλυση των δύο ταινιών και αποτελεί ένα ενδεικτικό παράδειγμα και μια εισαγωγή στο θέμα της ενδοοικογενειακής βίας που οδηγεί με τη σειρά του στην συγκεκριμενοποίηση της έρευνας μου που ασχολείται αρχικά με το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης μέσα από τη ματιά των συμβούλων στις τηλεφωνικές γραμμές στήριξης και την έρευνα για την λειτουργικότητα και προσφορά των γραμμών.

---

¹ Ως ενδοοικογενειακή βία ορίζεται η κατάχρηση της σωματικής, οικονομικής και κοινωνικής δύναμης από τα ισχυρότερα προς τα πιο αδύναμα μέλη της οικογένειας με σκοπό την επιβολή της δικής τους θέλησης και τον περιορισμό της προσωπικής ελευθερίας των πιο αδυνάμων (Αγάθωνος-Γεωργοπούλου, 1990).

² Σύμφωνα με έρευνες που έχουν γίνει από την Γενική Γραμματεία Ισότητα αλλά και από άλλους φορείς πρόληψης και αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας προέκυψε ότι το 98% των φαινομένων αυτών εκδηλώνεται σε βάρος των γυναικών (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1990).

³ Ο θεσμός της οικογένειας, έχει, αφενός ένα χαρακτήρα δημόσιο, καθώς, αφορά στην οργάνωση του συλλογικού βίου και συνδέεται με την εν γένει θεσμοποίηση του βίου αυτού (νομοθεσία) και με την υλική του διάσταση (τρόπο παραγωγής) και αφετέρου έναν χαρακτήρα ιδιωτικό, καθώς, αφορά στην οργάνωση του ιδιωτικού βίου. Έτσι, η οικογένεια αποτελεί έναν καθολικό θεσμό γιατί συνίσταται σε ένα σταθερό πλέγμα σχέσεων μεταξύ κοινωνικά προσδιορισμένων ρόλων (σύζυγος, μητέρα, γιος, αδελφός κ.λπ.) και, επιπλέον, εμπεριέχει λειτουργίες με τις οποίες προωθείται η ικανοποίηση στόχων βαρυσήμαντων για τα άτομα και το σύνολο, ώστε ο θεσμός να εμφανίζεται -με παραλλαγές ασφαλώς- σε όλες τις εποχές και σε όλες τις κοινωνίες (Μουσουρού, 1989).

Στο δεύτερο μέρος, στο πρώτο κεφάλαιο της διπλωματικής, περιγράφονται οι θεωρητικές προσεγγίσεις αναφορικά με το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας, της γυναικείας κακοποίησης και της συμβουλευτικής μέσω τηλεφώνου ώστε να προσεγγιστεί ολιστικά το θέμα της έρευνάς μας που ακολουθεί στο επόμενο κεφάλαιο και που αφορά τη διερεύνηση κρίσιμων πτυχών της τηλεφωνικής συμβουλευτικής και τη διερεύνηση των αντιλήψεων και των εμπειριών των συμβούλων επαγγελματιών των τηλεφωνικών γραμμών υποστήριξης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο που συνιστά το κύριο μέρος της έρευνας αναλύεται η μεθοδολογική προσέγγιση που επιλέχθηκε και περιγράφεται ο σχεδιασμός της έρευνας. Οι βασικοί στόχοι της έρευνάς μας που συνιστούν: α. Η διερεύνηση του τρόπου λειτουργίας των τηλεφωνικών γραμμών στήριξης, β. τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της εφαρμογής τους ως συμβουλευτική μέθοδος, γ. η σκιαγράφηση του ιδανικού προφίλ του επαγγελματία, δ. η διερεύνηση των εμπειριών και αντιλήψεων πάνω στο θέμα της ενδοοικογενειακής βίας όπως τις νοηματοδοτούν οι επαγγελματίες σύμβουλοι των τηλεφωνικών γραμμών στήριξης., στ. οι προτάσεις των ειδικών για την αντιμετώπιση και πρόληψη του φαινομένου. Στο τρίτο κεφάλαιο επιχειρείται η ποιοτική επεξεργασία των στοιχείων που προέκυψαν και η διεξαγωγή συμπερασμάτων από τα αποτελέσματα της έρευνας στο τέταρτο κεφάλαιο.

Στο τρίτο μέρος παρουσιάζεται η εικαστική παρέμβαση που προέκυψε μέσα από την τριβή μου με το θέμα της γυναικείας κακοποίησης. Παρουσιάζεται το θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο βασίστηκα για να πραγματοποιήσω στην πρακτική μου, ο σχεδιασμός, η εκτέλεση και τα αποτελέσματα της εικαστικής παρέμβασης.

Στο παράρτημα παρατίθεται το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για τις συνεντεύξεις των συμβούλων στις τηλεφωνικές γραμμές στήριξης και το συμβόλαιο συνέντευξης.

- Για την αποφυγή κόπωσης του αναγνώστη στις περισσότερες περιπτώσεις επιλέγεται το αρσενικό γένος έναντι του αρσενικού/θηλυκού.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Κεφάλαιο 1

Η ενδοοικογενειακή βία στον σύγχρονο ελληνικό κινηματογράφο. Η μελέτη δύο περιπτώσεων κινηματογραφικών έργων.

Εναρκτήριο λάκτισμα για την έρευνα που θα ακολουθήσει στο δεύτερο μέρος της εργασίας αποτέλεσε η ανάλυση των δύο κινηματογραφικών έργων *το Σπιρτόκουτο* του Γιάννη Οικονομίδη και *ο Κυνόδοντας* του Γιώργου Λάνθιμου που επιλέχθηκαν από τη γράφουσα λόγω της όμορης θεματικής τους. Η επιλογή της ανάλυσης των δύο ταινιών στηρίζεται στην πεποίθηση πως ο κινηματογράφος που βρίσκει ανταπόκριση στο ευρύ κοινό, δεν είναι δυνατόν να μελετάται μόνο ως ένα αντικείμενο ή συμβάν που αφορά τους μελετητές της αισθητικής και τους κριτικούς της τέχνης ή τους κοινωνιολόγους της τέχνης. Η τέχνη γίνεται μέρος της κοινωνικής πραγματικότητας, την οποία οι κοινωνικοί επιστήμονες επιχειρούν να αναπαραστήσουν μέσα από το διάλογο θεωρητικών ιδεών και δεδομένων που αποτελούν οι εκφάνσεις του κοινωνικού βίου (Λυδάκη, 2008). Στη συνέχεια ακολουθεί η ανάλυση των δύο περιπτώσεων.

1. Η περίπτωση της ταινίας *Σπιρτόκουτο*

Έτος προβολής: 2002/ Σκηνοθεσία: Γιάννης Οικονομίδης/ Σενάριο: Γιάννης Οικονομίδης, Λένια Σπυροπούλου.

1.1.1. Πλοκή :

Όλο το έργο διαδραματίζεται σε ένα σπίτι παραπέμποντάς μας σε σκηνή θεάτρου. Με το εύρημα αυτό ο σκηνοθέτης εγείρει τη σκοποφιλία⁴ (Mulvey, 1975)

---

⁴ Στα Τρία Δοκίμια για τη Σεξουαλικότητα, ο Φρόντ απομόνωσε τη σκοποφιλία (απόλαυση με το κοίταγμα) ως ένα από τα συστατικά ένστικτα της σεξουαλικότητας, τα οποία υπάρχουν ως ενορμήσεις απολύτως ανεξάρτητα από τις ερωτογενείς ζώνες. Συνέδεσε τη σκοποφιλία με την αντίληψη των άλλων ανθρώπων ως αντικείμενα, την υποταγή τους σε μια ελεγκτική και περίεργη ματιά. οπτική απόλαυση και αφηγηματικός κινηματογράφος.

του θεατή οποίος εισβάλλει στο εσωτερικό ενός σπιτιού και παρακολουθεί τις ιδιωτικές στιγμές της οικογένειας. Η επιλογή του εσωτερικού του σπιτιού ως χωρικού πλαισίου όπου εκτυλίσσεται η δράση, φέρει σημασιολογικό χαρακτήρα καθώς θέτει στον θεατή κυριολεκτικά και μεταφορικά τα όρια του θέματος που πραγματεύεται, την ενδοοικογενειακή βία και ο ίδιος ο σκηνοθέτης ορίζει στον υπότιτλο του έργου: τον Πόλεμο σε τέσσερις τοίχους. Η ταινία θα μπορούσαμε να πούμε πως έχει στοιχεία ρεαλιστικού κινηματογράφου καθώς μας όλα τα περιστατικά εκτυλίσσονται κατά την διάρκεια μίας καλοκαιρινής ημέρας με καύσωνα σε μια λαϊκή γειτονιά της Αθήνας. Όλο το έργο περιγράφει ουσιαστικά τη διαρκή βία που βιώνουν και ασκούν τα μέλη της οικογένειας μεταξύ τους ή προς τρίτους. Στην κορύφωση της βίας ο πατέρας της οικογένειας μαθαίνει μετά από ανακοίνωση της μητέρας πως η κόρη του δεν είναι δικό του παιδί και παθαίνει νευρικό κλονισμό.

Το *Σπιρτόκουτο* είναι μια ταινία όπου πραγματεύεται ουσιαστικά τις σχέσεις που αναπτύσσονται μέσα σε ένα συγκεκριμένο οικογενειακό περιβάλλον και τους ρόλους που ο καθένας υιοθετεί. Ο σκηνοθέτης δημιουργεί δυαδικές σχέσεις, (συνήθως σκηνές δύο ατόμων), ώστε να εξετάσει την κάθε σχέση των μελών της οικογένειας χωριστά. Η ανάλυση των σκηνών που ακολουθεί, αφορά τις σχέσεις των μελών της οικογένειας όπως παρουσιάζονται από τον σκηνοθέτη μέσα από τον αφηγηματικό λόγο της ταινίας:

Τα πρόσωπα της ταινίας *Σπιρτόκουτο*: Πατέρας: Δημήτρης, Μητέρα: Μαρία, Κόρη: Κική, Γιος: Λουκάς, Κουνιάδος: Γιώργος, Υπάλληλος: Βαγγέλης, Σύντροφος Λουκά: Αντζελα.

1.1.2. Σχέση Πατέρα (Δημήτρη) και Μητέρας (Μαρία):

Η «κακή» σχέση του πατέρα Δημήτρη και της μητέρας Μαρίας υπονοείται από την πρώτη κιόλας σκηνή της ταινίας. Ο σκηνοθέτης δημιουργεί πλάνα όπου παρουσία της μητέρας συνεχώς παρεμβάλλεται. Ενώ οι πρώτες σκηνές της ταινίας αφορούν τον πατέρα, τον αδερφό της Μαρίας και τον υπάλληλο της καφετέριας του πατέρα, ο Οικονομίδης παρεμβάλλει πλάνα όπου κινηματογραφείται η μητέρα. Μέσα

από τα βουβά πλάνα που αφορούν αποκλειστικά εκείνη, ο σκηνοθέτης προσπαθεί να αποτυπώσει το «ψυχογράφημα» της: [2' 45''] Η Μαρία είναι στην κουζίνα ακούει τον Δημήτρη να φωνάζει στο τηλέφωνο, πίνει νερό και όταν αδειάσει το ποτήρι, το σπάει στο πάτωμα με μια «απαθή» κίνηση, υπονοώντας τη δυσαρέσκεια της. [3' 44''] Η Μαρία τρώει ένα φρούτο και κινείται πάνω κάτω στο σαλόνι. Ο εσωτερικευμένος θυμός της εκφράζεται με τα κοντινά, βουβά και ανφας πλάνα στο πρόσωπο της το οποίο συσπάται και από τις έντονες – κοφτές τις ανάσες. [10' 04''] Είναι η πρώτη σκηνή που η Μαρία παρεμβαίνει με λόγο, όταν διακόπτει τον διαπληκτισμό ανάμεσα στον άντρα της και στον αδερφό της. Με έντονη επιθετικότητα, χτυπά τον αδερφό της κι απευθυνόμενη σ' εκείνον ουρλιάζει υπερασπίζοντας την αρμονία της οικογένειας της: - Σκάσε Γιώργο. Κάτσε κάτω τώρα Γιώργο. Αυτά στο σπίτι σου, στο σπίτι σου οι φωνές όχι εδώ, το κατάλαβες;

[28' 36'' - 33' 46''] Πρόκειται για τη σκηνή του πατέρα και της μητέρας. Η Μαρία εισέρχεται στο δωμάτιο όπου ο πατέρας «ξαποσταίνει» από την πίεση που έχει ασκήσει και υποστεί. Έχει βγάλει τα γυαλιά του και τρίβει τα μάτια του. Η σκηνή κορυφώνεται πολύ γρήγορα αφού η Μαρία ξεκινά να επιτίθεται λεκτικά στον Δημήτρη με αφορμή τη συζήτηση που είχε εκείνος με τον αδερφό της για την οικογένεια τους. Του ζητά επίμονα να της πει τι έλεγαν για εκείνη και να της ζητήσει συγγνώμη, προφασιζόμενη την καταπάτηση της ιδιωτικότητας της οικογένειας. Ο Δημήτρης αποκαλύπτει τα μυστικά της οικογένειας μιλώντας ανοιχτά σε έναν άγνωστο, όπως εκείνη αποκαλεί τον αδερφό της, για τα προβλήματά τους.

-Τίποτα; Καθόλου; Καθόλου ντροπή; Δεν ντρέπεσαι λιγάκι ρε; Με ρωτάς και τι έγινε; Τόση ξεφτίλα πια;

-Τι έκανα πάλι;

-Τι έλεγες με τον άλλο; ...πρόσεχε τι θα μου πεις; Ψουψουψου και μουμουμου πίσω από την πλάτη μου; Θα με κοροϊδέψεις εσύ μένα; Να μου ζητήσεις συγγνώμη ρε που με φτύνεις ρε μέσα στο σπίτι μου ρε σε έναν ξένο άνθρωπο [...] Σου απαγορεύω να μιλάς για μένα... Δεν μπορείς να κατηγορείς την οικογένεια σου[...]

Με ακραία επιθετικότητα, με απειλές και εξύβριση, η Μαρία διεκδικεί τη μετάνοια του Δημήτρη για το γεγονός πως μίλησε για την οικογένεια στον αδερφό της τον οποίο αποκαλεί βλάκα. Όπως προχωρά η συζήτηση καταλαβαίνουμε πως η Μαρία έχει συσσωρευμένο θυμό προς τον σύζυγό της και νιώθει θιγμένη γιατί

εκείνος δεν ρωτά τη γνώμη της για θέματα που απασχολούν την οικογένεια. Συγκεκριμένα για το μαγαζί που πρόκειται να ανοίξει ο Δημήτρης. Πιστεύει πως με τον τρόπο του την υποτιμά και την θεωρεί ανάξια λόγου:

-Για σένα το κάνεις. Τόσο καιρό μόνος το κανονίζεις και δεν ήρθες μια φορά να ζητήσεις τη γνώμη μου. Γιατί δεν ήρθες να με ρωτήσεις ρε; Δεν μετράω ε; Με γράφεις; Με έχεις γραμμένη κανονικά.

Στη συζήτηση που ακολουθεί για την επιχείρηση, η Μαρία με άκρως επιθετικό ύφος τον προκαλεί κι εκφράζει την ασυμφωνία της για την επιχειρηματική του ιδέα του Δημήτρη με αποτέλεσμα την έκρηξη του που θεωρώντας πως όλοι τον εχθρεύονται προτάσσει τα ναρκισσιστικά του χαρακτηριστικά:

- Θα το κάνω ρε. Μου πάτε κόντρα για να μου πάτε κόντρα κουφάλες.

-Είσαι γελοίος ρε καφετζής γεννήθηκες και καφετζής θα πεθαίνεις. Όταν θα πέφτεις εγώ θα είμαι εκεί και όταν θα πέφτεις εγώ θα είμαι εκεί και θα σε βλέπω.

-Θα σας δείξω εγώ. Και το μαγαζί θα φτιάξω και τ' αρχίδια μου θα δείτε και θα μου τα φιλάτε κιόλας.

Η λεκτική βία συνεχίζεται όταν η Μαρία ζητά από τον Δημήτρη να διώξει τη Μαργαρίτα την ξαδέρφη της που μένει στο σπίτι με τη δικαιολογία ότι βρωμάει. – Κάνε κάτι; Εσύ δεν είσαι ο άντρας του σπιτιού; Ε δεν είσαι; Το παπάρι του σπιτιού; Βάλε το μυαλό σου να δουλέψει και κάνε κάτι. Με διάθεση ειρωνείας αλλά και δεικτικότητας του αποδίδει όλες τις ευθύνες για τη δυστυχία της και απαιτεί να της βρει λύση.

Ο σκηνοθέτης στη συγκεκριμένη σκηνή θέτει τον θεατή στη θέση του παρατηρητή. Οι πρωταγωνιστές κάθονται ο ένας δεξιά και ο άλλος αριστερά από το «μάτι» του θεατή που είναι στο κέντρο. Με συνεχή και εναλλασσόμενα αναλόγως με τον ομιλητή, κοντινά πλάνα, ο Οικονομίδης τονίζει την ένταση της σκηνής φιλμάροντας τους μορφασμούς του προσώπου των ηρώων του. Ενώ με τα μακρινά πλάνα που επανέρχονται συχνά, ο θεατή ο οποίος παρακολουθεί τη σκηνή για να την «κρίνει» και όχι για να ταυτιστεί με τους ήρωες, αποστασιοποιείται.

[42' 12'' - 44' 37''] Πρόκειται για τη σκηνή της κορύφωσης του έργου. Ακολουθεί ως απάντηση της μητέρας στη σκηνή που ο πατέρας φωνάζει και χτυπά την κόρη του

[41'10'' - 42' 10'']. Η μητέρα εισέρχεται στον χώρο που βρίσκεται ο Δημήτρης ο οποίος σε έξαλλη κατάσταση, παρουσιάζεται εκδικητικός:

– Γύρισε το φύλο [...] Θα σου γαμήσω τα ράμματα.

Η Μαρία τον προκαλεί:

– Θα μας σκοτώσεις ρε; [...] Έλα ρε, έλα ρε μάγκα [...].

Ως απάντηση την κατηγορεί και τη θεωρεί ανάξια να μεγαλώσει τα παιδιά του:

- Τέρμα από δω και μπρος αναλαμβάνω εγώ. Είμαι πατέρας της και θα κάνει ότι της λέω εγώ.

Η κορύφωση έρχεται όταν η Μαρία ουρλιάζοντας ανακοινώνει στον Δημήτρη πως η Κική δεν είναι βιολογικό του παιδί:

- Σκατά είσαι ο πατέρας της ρε.

Ο σκηνοθέτης με γρήγορα αλλά συγκεκριμένα πλάνα (πρόσωπο Δημήτρη – πρόσωπο/σώμα Μαρίας) δίνει μεγαλύτερη ένταση στη σκηνή. Το σκηνοθετικό εύρημα να ξεγυμνώσει κυριολεκτικά τη Μαρία, (Η Μαρία ενώ γνωστοποιεί στον Δημήτρη πως δεν είναι ο πατέρας της Κικής βγάζει τα ρούχα τις), δημιουργεί εικόνες και μεταφέρει τη σκέψη του θεατή στη στιγμή της απιστίας, κάνοντας πιο ρεαλιστικό το δράμα. Θα μπορούσαμε να πούμε πως είναι το πρώτο σημείο που ο θεατής θα μπορούσε να ταυτιστεί με τον προδομένο σύντροφο. Η δεύτερη φορά που το κοινό «πηγαίνει» με το μέρος του Δημήτρη γίνεται στις σκηνές που ακολουθούν: α. Όταν η Μαρία συνομιλεί τηλεφωνικά με τον αδερφό της και ψεύδεται για τις σκηνές που προηγήθηκαν στις οποίες ο θεατής είναι μάρτυρας [45' 57'' - 48' 25'']:

- Πήγαινε να την (Κική) πνίξει ρε [...] Άρπαξε την Κική από τα μαλλιά και την έσερνε στο πάτωμα. Όρμησε πάνω μου [...]

και β. όταν το κοινό καταλαβαίνει πως η Μαρία έχει πει ψέματα για δεύτερη φορά και έχει χρησιμοποιήσει τον Δημήτρη για να διώξει την ξαδέρφη της. Ενώ η ίδια είχε πείσει το σύζυγό της να διώξει τη Μαργαρίτα από το σπίτι με τη δικαιολογία πως

βρωμάει, η Μαρία είναι εκείνη (το υποθέτουμε από την οργή της Μαργαρίτας προς το Δημήτρη), που λέει στη Μαργαρίτα πως ο Δημήτρης είχε πρόβλημα μαζί της.

[48' 34'' - 49' 43'']: - Πως τα 'πε τέτοια πράματα δε μπορώ να καταλάβω ότι βρωμάω [...] Παλιάνθρωπος, ο μουλωχτός που του βρωμάω [...].

[49' 49'' - 53' 30''] Η επόμενη σκηνή που περιγράφει ακριβώς τη σχέση των δύο συντρόφων είναι όταν ο πατέρας επιστρέφει στο σπίτι με τον υπάλληλο του Βαγγέλη, ύστερα από τη βίαιη φυγή του μετά την ανακοίνωση της Μαρίας και την αμφισβήτηση της πατρότητας. Η Μαρία είναι με την ξαδέρφη της που ετοιμάζεται να φύγει από το σπίτι. Οι πρωταγωνιστές συναντιούνται στο διάδρομο του σπιτιού. Ο σκηνοθέτης με εικόνες flash back, (Η Μαρία ανεβάζει τη φούστα της και είναι γυμνή), αποτυπώνει στον φακό την εσωτερική ταραχή και σκέψη του Δημήτρη ο οποίος παραληρεί ουρλιάζοντας:

- Μας βαράνε από παντού. Ξέρεις πως είναι ο πόλεμος ρε; Έχουμε γεμίσει πτώματα ρε, κομμένα κεφάλια ρε [...].

Ο Δημήτρης στο σημείο αυτό απευθύνεται στον υπάλληλό του που τον υποβαστάζει. Μεταθέτει την οργή που έχει για τη Μαρία στο πρόσωπο του υπαλλήλου και αντί να χτυπήσει τη σύζυγό του χτυπά εκείνον. Η δράση ολοκληρώνεται με το ξέσπασμα της Μαργαρίτας η οποία με την ιδέα πως ο Δημήτρης είναι υπαίτιος για την έξωση από το σπίτι ξεσπά και τον χτυπά. Στο σημείο αυτό αξίζει να παραθέσουμε τα λόγια της Μαργαρίτας όπου διαφαίνεται πως η Μαρία έχει καταφέρει να την πείσει για την «αθωότητα» της και να κατηγορήσει τον Δημήτρη ως υπαίτιο του εκδιωγμού της:

- Διπρόσωπε, παλιάνθρωπε, Το έφαγες το κορίτσι βρωμοηπειρώτη, το κατέστρεψες το κορίτσι.

Μετά από την έντονη αυτή στιγμή ο Δημήτρης ουρλιάζει, κτυπά την πόρτα και το κεφάλι του επαναλαμβάνοντας:

- Έξω από το σπίτι μου.

1.1.3. Σχέση Πατέρα-Παιδιών:

Σχέση πατέρα-γιου:

[21' 06''] Η πρώτη φορά που εμφανίζεται ο γιος (Λουκάς) στην ταινία είναι όταν ο πατέρας και ο κουνιάδος του κάθονται στο σαλόνι μπροστά από την τηλεόραση. Έχει προηγηθεί μια σκηνή έντασης όπου ο πατέρας έξαλλος προσπαθεί διευθετήσει τα προβλήματα της επιχείρησής του και έρχεται σε σύγκρουση με τον κουνιάδο του σχετικά με ένα μαγαζί που θέλει να ανοίξει σε συνεργασία με εκείνον. Ο πατέρας μονολογεί:

– Σκατά.

Εκείνη τη στιγμή εισέρχεται στο σαλόνι ο γιος. Ο θεατής παρακολουθεί από μακρινό πλάνο μέσα από τα μάτια του πατέρα τον γιο. Ημίγυμνος φορώντας μονάχα μια μπλούζα και το εσώρουχο του με περιποιημένο μαλλί κρατώντας έναν φραπέ και τσιγάρα μπαίνει στο σαλόνι και παίρνει το τηλέφωνο. Ο σκηνοθέτης παρουσιάζει τον Λουκά ως έναν νέο αδιάφορο (δεν μιλάει καθόλου ούτε στον θείο του ούτε στον πατέρα του) και αργόσχολο. Τις υπόνοιες του σκηνοθέτη επιβεβαιώνουν τα λόγια του πατέρα ο οποίος σε κοντινό πλάνο με τα μάτια του στραμμένα στον Λουκά μονολογεί:

– Σκατά και απόσκατα.

Από τη φράση του είναι φανερό η άποψη του πατέρα για τον γιο του, φαίνεται απογοητευμένος από εκείνον.

[22' 02'' – 27' 03''] : Στην τηλεφωνική συνομιλία του γιού (Λουκά) με έναν φίλο του, ο γιος ξεδιπλώνει με τον λόγο του όλο τον θυμό που κουβαλάει για τον πατέρα του:

- Με έχει γαμήσει ο παλιόπουστας [...] Δεν παθαίνει καμιά συγκοπή να ησυχάσω [...] Θα σηκωθώ να φύγω στον πούτσο μου ο κωλόγερας κ.α.

Με επαναλαμβανόμενο υβρεολόγιο και γρήγορα κοφτά κοντινά πλάνα και πολλές λήψεις από διαφορετικές γωνίες της ταρατσάς, ο σκηνοθέτης επιτυγχάνει την ένταση της σκηνής. Ο Λουκάς μιλά επαναλαμβανόμενα και ασταμάτητα και με την τεχνική του jump cut που δανείζεται ο σκηνοθέτης από τον Goddard (Bordwell & Thompson,

2011) καταφέρνει σε κάποιες λήψεις να γίνεται ειρωνικός, σε άλλες οξύς και επιθετικός και σε άλλες πιο χαλαρός λέγοντας πάντα το ίδιο κείμενο.

Ο Λουκάς παρουσιάζεται να μιλά υποτιμητικά στον φίλο του. Αναπαρίσταται μια προσωπικότητα που δεν έχει καμία ηθική και δεν εκτιμά τους δεσμούς του. Προτείνει στον φίλο του να συνευρεθούν σεξουαλικά οι δυο τους με τη σύντροφο του Λουκά χωρίς να λάβει υπόψη του την άποψη της. Τέλος χρησιμοποιεί ρατσιστικό λόγο μιλώντας για τον εργαζόμενο στην επιχείρηση του πατέρα του:

– Τον κωλόβλαχο τι τον έχουμε εκεί μέσα να πίνει τους φραπέδες και να γαμάει την Λίντα. Στο σημείο αυτό με ψυχαναλυτικούς όρους ο Λουκάς κάνει προβολή της δικής του εικόνας, που πιθανά δεν εκτιμά, στον εργαζόμενο του. Είναι εκείνος που πίνει φραπέ και μιλάει για σεξουαλικές συνενυρέσεις.

[34' 55'' - 36' 36''] Ο πατέρας ύστερα από έναν έντονο διαπληκτισμό με τη μητέρα πηγαίνει στο μπάνιο όπου έχει κλειστεί ο γιος του. Ξεκινά να χτυπά πολύ βίαια την πόρτα και να ουρλιάζει προστακτικά στον γιο του να βγει έξω:

-Άντε ρε Λουκά τελείωνε. Τελείωνε Λουκά γιατί θα σπάσω την πόρτα θα σπάσω και το κεφάλι σου [...] Τι περίμενε γαμώ την Παναχαϊκή μου [...] Γαμώ το σπίτι μου γαμώ, κωλόσπιτο.

Ο σκηνοθέτης χωρίζει τη σκηνή σε δύο πλάνα. Στο ένα πλάνο έχουμε τον πατέρα που με έντονες κινήσεις και εξαιρετικό θόρυβο απειλεί τον γιο του και τον προστάζει να ανοίξει. Στο δεύτερο πλάνο μεταφερόμαστε στο εσωτερικό της τουαλέτας όπου ο σκηνοθέτης φιλμάρει το είδωλο του γιού στον καθρέφτη. Με το εύρημα αυτό αναδεικνύεται η σιωπηλή και εσωτερική φωνή του γιού. Ο καθρέφτης «αντικαθιστά» τον πατέρα. Ο γιος χωρίς να το εκφράζει άμεσα αλλά με έντονες βίαιες σιωπηλές κινήσεις, ενεργοποιεί το φαντασιακό του και: κοροϊδεύει (βγάζει γλώσσα), απειλεί (εκτείνει το μεσαίο δάκτυλο), βρίζει (διαβάζουμε στα χείλη του τη λέξη μαλάκα), χτυπά (χτυπάει το κεφάλι του), σκοτώνει (με χειρονομία βάζει ένα πιστόλι στο στόμα του) τον πατέρα του. Παρόλη τη βίαιη εσωτερική του φωνή φαίνεται να υπακούει στις διαταγές του πατέρα -τιμωρού και δεν έρχεται σε αντιπαράθεση με εκείνον:

-Τι έγινε;

-Τι κάνεις ρε μαλάκα τόση ώρα εκεί μέσα

-Τι θες

-Να χέσω θέλω και σένα και τη μάνα σου και όλο τον κόσμο. Τι μούτρα είναι αυτά. Τράβα ντύσου θα κατέβω μαζί σου στο μαγαζί.

-Θα κατέβεις μαζί μου στο μαγαζί;

-Ναι θα κατέβω μαζί σου στο μαγαζί. Τράβα ντύσου. Με το που θα ξυριστώ θα είσαι έτοιμος και όχι μαγκιές με μένα γιατί σου την έσπασα την κεφαλα παλιοχαμένη.

[55'50'' - 58'51''] Ύστερα από την ανακοίνωση της μητέρας πως η κόρη δεν είναι βιολογικό παιδί του πατέρα εκείνος υπόκειται σε κατάσταση σοκ και σωπαίνει. Στη σκηνή που ο υπάλληλός του και η σύντροφος του γιού, Άντζελα, τον πηγαίνουν σπίτι εμφανίζεται ο Λουκάς που χωρίς ίχνος ενσυναίσθησης, δίχως να συνειδητοποιεί και να τον ενδιαφέρει, αγνηφά την κατάσταση του πατέρα του και επιτίθεται στα δύο άτομα που προσπαθούν να τον βοηθήσουν. Τη στιγμή που παρεμβαίνει ο Λουκάς στη σκηνή, η σύντροφός του χαϊδεύει το χέρι του πατέρα του προσπαθώντας να τον επαναφέρει από την κατάσταση «αφασίας». Ο γιος παρανοώντας επιτίθεται στην κοπέλα:

- Τι κάνεις εκεί μωρή; Τι κάνεις με τον πατέρα μου; Λέγε του την πέφτεις;

Στη σκηνή επεμβαίνει ο Βαγγέλης. Ο γιος υιοθετεί την ίδια συμπεριφορά με τον πατέρα του, κατηγορεί τον εργαζόμενο του που τον θεωρεί υποχείριο του:

-Τι μιλάς εσύ ρε μαλάκα που θες να του πιείς το αίμα του ανθρώπου ε; τι μιλάς εσύ να πούμε κωλόβλαχε, γλυφτρόνι.

Και όταν εκείνος του ανταπαντά:

- Άντε γαμήσου λούγκρα.

οργίζεται:

- Τι λες ρε μαλάκα στο αφεντικό σου μιλάς έτσι; Από μένα τρωσ ρε μαλάκα κατάλαβες. Φεύγα ρε μαλάκα από το σπίτι μου. Η έντονη εφίδρωση και τα γρήγορα κοντινά πλάνα υπονοούν την εσωτερική ένταση και δίνουν τη δράση ενώ οι φωνές την εξωτερικεύουν. Η σκηνή τελειώνει όταν ο γιος τους διώχνει από το σπίτι.

Σχέση πατέρα- κόρης:

[23' 21'' - 27' 06''] Πρόκειται για την σκηνή όπου ο πατέρας και ο αδερφός της γυναίκας του βρίσκονται στο σαλόνι και συζητούν. Σε κοντινό πλάνο ο πατέρας αμφισβητεί τις επιλογές της κόρης του και την προσωπική της βούληση:

– Σιγά μη βρει η Κική το δρόμο μόνη της [...] Άμα δεν ήμουν εγώ εδώ μέσα θα είχαμε βουλιάξει όλοι. Το στανιό μου. Με το κεφάλι που κουβαλάει η αδελφή σου και η κόρη μου.

Οι κατηγορίες του και η άσχημη σχέση που έχει με τη γυναίκα του επεκτείνονται και στη σχέση με την κόρη του που είναι και αυτή γυναίκα. Τις αντιμετωπίζει εχθρικά και πιστεύει πως τον εχθρεύονται :

– Δυο φίδια μακροκέφαλα μου τηγανίσαν και έφαγα.

Ο πατέρας λόγω της προσωπικές του αντιμαχίες με την οικογένεια του φίλου της Κικής αρνείται να εγκρίνει τη σχέση τους.

[41' 10'' - 42' 10''] Ύστερα από έναν έντονο διαπληκτισμό με τη μητέρα, ο πατέρας βρίσκεται σε κατάσταση υστερίας και προσπαθεί να επιβληθεί με όλα τα μέσα. Στη συγκεκριμένη σκηνή η κόρη συνομιλεί με μια φίλη της στο τηλέφωνο. Το υστερικό μοντέλο επαναλαμβάνεται από την κόρη η οποία μαλώνει με τη φίλη της υβρίζοντάς την: - Σκάσε μαλακισμένη, απειλώντας την : - Θα κόβεις στενά όταν ακούς Κική, κάνοντας της ρατσιστικά σχόλια: - Τον πακιστανό να πας να βρεις στο βενζινάδικο, σχόλια υποτιμητικά για την εμφάνιση της: - Με την χοντροκωλάρα σου, γουρούνα, τράβα φτιάξε την μούρη σου, σκατόφατσα κ.α.. Ο πατέρας εξαγριωμένος παρεμβαίνει στην επιλογή της κόρης του για τον ερωτικό της σύντροφο και την απειλεί :

-Για παλουκώσου χάρω μωρή. Πως μιλάς στις φίλες σου ρε. Τι Λεωνίδας και πράσινα άλογα μου ξαμπουνάς εδώ μέσα ρε; Δεν είπα δεν θέλω να τον ξαναδείς; Ποιος σου μιλάει ρε; Τέρμα ο Λεωνίδας ρε, τον τεμπελόσκυλο, τον μαλάκα. Τελείωσε ούτε ζωγραφιστό δε θέλω να τον βλέπεις, ούτε σε φωτογραφία ούτε στον ύπνο σου το κατάλαβες; Θα στα βγάλω τα μάτια θα στα βγάλω τα μαλλιά τρίχα τρίχα.

Η Κική αντιδρά στις φωνές του πατέρα της: – Τι φωνάζεις ρε; Και τότε ο πατέρας εξαγριώνεται και της ασκεί σωματική βία δίνοντάς της ένα χαστούκι:

Στο πλάνο παρεμβαίνει η μητέρα για να προστατεύσει την κόρη της η οποία εκφράζει τον θυμό της έντονα:

- Μάζεψε τον ψυχάκια. Η σκηνή τελειώνει με τον πατέρα να ουρλιάζει:

-Θα έχουμε κακά ξεμπερδέματα Κική. Ό,τι λέω εγώ θα κάνεις. Πάει και Τελείωσε ο Λεωνίδας, πέθανε, βρομοκόριτσο, βρομοθήλυκο, σιχαμένη πάει και τελείωσε αυτή η ιστορία. Βάλτο καλά στο μυαλό σου Κική, ό,τι λέω εγώ θα κάνετε.

Η αντίληψη του πως τα παιδιά είναι κτήματα των γονέων και πως πρέπει να υπακούσουν απλά στα δικά τους θέλω συμπυκνώνεται στη φράση:

-Είμαι πατέρας της και θα κάνει ότι της λέω εγώ.

[1 7'39'' - 1 8'16''] Η επόμενη, τελευταία και κομβική σκηνή που εμφανίζεται η κόρη είναι όταν ο πατέρας βρίσκεται σε νευρικό κλονισμό μετά την ανακοίνωση της μητέρας πως η Κική του δεν βιολογικό του παιδί. Ο πατέρας είναι στο μπάνιο με τον αδελφό της γυναίκας του που του ρίχνει κρύο νερό για να συνέλθει. Έχει σχεδόν χάσει την επαφή του με το περιβάλλον τραγουδάει ουρλιάζοντας ένα παραδοσιακό τραγούδι. Το τραγούδι: *Στης πικροδάφνης τον ανθό, έχει επιλεχθεί από τον σκηνοθέτη λόγω της θεματολογίας του καθώς πραγματεύεται το θέμα της εμπιστοσύνης. Ενώ ο Γιώργος προσπαθεί να τον ηρεμήσει παρεμβάλλεται ένα πλάνο της Κικής η οποία στέκεται στο σπίτι, ακούει τις φωνές από το μπάνιο και φεύγει :*

- Κική, έλα μέσα να βοηθήσεις.

-Φεύγω.

-Ελα μέσα και ο άλλος είναι χάλια

-Το ξέρω με πήρε τηλέφωνο η μαμά και μου τα είπε όλα. Τι θέλεις τώρα.

-Να κάτσεις εδώ ρε μαζί του ρε πρέπει να φύγω εγώ σε λίγο.

-Δεν μπορώ να κάτσω περιμένει ο Λεωνίδας κάτω κατάλαβες;

- Τι Λεωνίδας ρε και μαλακίες μου λες κάτσε εδώ ρε που σου λένε.

- Να κάτσεις εσύ ρε θείε εγώ φεύγω.

- Ρε συ ο πατέρας σου είναι ρε.

- Δεν γουστάρω να τον βοηθήσω κατάλαβες;
- Ρε έχει τα χάλια του.
- Δε με νοιάζει
- Ρε έχει τα χάλια του δεν τον ακούς;
- Τον ακούω μια χαρά είναι μωρέ τραγουδάει τι χάλια και μαλακίες μου λες.

Στην ολιγόλεπτη σκηνή που ακολουθεί εμφανίζεται η Κική, ο θεός της ζητά να βοηθήσει τον πατέρα της και εκείνη αρνείται, αδιαφορώντας για την κατάστασή του.

1.1.4. Κοινωνικό/πολιτικό πλαίσιο της οικογένειας και του οικείου περιβάλλοντος:

Το *Σπιρτόκουτο* διαδραματίζεται στον Κορυδαλλό, σε μια φτωχή και λαϊκή γειτονιά των δυτικών προαστίων. Οι πρωταγωνιστές όπως παρουσιάζονται μέσα από το έργο ανήκουν στην αστική τάξη. Ο πατέρας, ως ο βασικός εργαζόμενος του σπιτιού κατέχει μια μικρή επιχείρηση καφέ στην περιοχή. Ο γιος εργάζεται στην επιχείρηση του πατέρα με μεγάλη δυσαρέσκεια ενώ η μητέρα και η κόρη δεν εργάζονται. Στο σπίτι εκτός από τα τέσσερα μέλη διαμένει και η ξαδέρφη της Μητέρας. Ο χώρος όπου εκτυλίσσεται η ιστορία είναι όπως προαναφέραμε ένα μικρό διαμέρισμα όπου η ακαταστασία που κυριαρχεί αποτυπώνει την σύγχυση της οικογένειας. Τόσο ο περιβάλλοντας χώρος όσο και οι συνήθειες των προσώπων είναι τυπικά μικροαστικές. Βαριά διακόσμηση απομίμηση αριστοκρατικής: Σκαλιστή τραπεζαρία, ένα μεγάλο σερβάν με κρυστάλλινα δοχεία και ασημικά. Φωτογραφίες παντού πουθενά ένα βιβλίο. Η τηλεόραση παρούσα σε πολλά πλάνα, σπάει τη σιωπή και συνδέει τις σκηνές. Οι πρωταγωνιστές παρακολουθούν ειδήσεις που αφορούν τον Στέλιο Καζατζίδη κατεξοχήν λαϊκό τραγουδιστή, ακούνε Pop και Latin μουσική, παρακολουθούν παλιές ελληνικές κωμωδίες και βλέπουν ποδόσφαιρο. Πίνουν μύρα και φραπέ. Ο χρόνος ορίζεται ως μια καλοκαιρινή μέρα. Η ζέστη είναι και η ασφυκτική ατμόσφαιρα τόσο μεταφορικά όσο και κυριολεκτικά είναι παρούσα σε όλη την ταινία. Το σπίτι δεν έχει air condition και οι πρωταγωνιστές είναι συνεχώς ιδρωμένοι.

Από τα λεγόμενα και την παρουσίαση τόσο της οικίας όσο και της εμφάνισης τους συμπεραίνουμε πως πρόκειται για μια συντηρητική οικογένεια με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο. Η μοναδική επικοινωνία είναι η εξύβριση και ο διάλογος εξοστρακίζεται. Δεν υπάρχει κανένα ίχνος σεβασμού προς το πρόσωπο και τη γνώμη του άλλου. Όλοι στρέφονται ουσιαστικά εναντίον όλων εκμηδενίζοντας τα θετικά τους αισθήματα και δίνοντας μας την εικόνα ενός διάσπαρτου μίσους και θυμού που συνεχώς αναπαράγεται. Όλα τα μέλη της οικογένειας εκδηλώνουν ρατσιστικές συμπεριφορές και ξеноφοβία και αναπαράγουν όλα τα στερεότυπα της ελληνικής κοινωνίας: Η Αλβανίδα με την οποία ο υπάλληλος ντρέπεται να κυκλοφορήσει, ο Πακιστανός ως το χειρότερο στοιχείο της κοινωνίας που δουλεύει στο βενζινάδικο, η αδύναμη της οικογένειας άρρωστη Μαργαρίτα που βρωμάει κ.α.

1.1.5. Η γλώσσα :

Στοιχεία όπως η ιδιαιτερότητα της ομιλίας των ηρώων, η επαναληπτικότητα των λέξεων, η συνεχής εξίβριση, η δυνατή ένταση της φωνής είναι τα μοτίβα που χρησιμοποιεί ο σκηνοθέτης. Οι τόνοι της ταινίας είναι σχεδόν πάντα τεταμένοι, οι ήρωες συνήθως υβρεολογούν ώστε να επικοινωνήσουν. Οι λέξεις και οι φράσεις επαναλαμβάνονται με όλο και μεγαλύτερο επιθετικό τόνο. Ο λόγος κατέχει εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στη δραματουργία του Οικονομίδη. Είναι το όπλο με το οποίο οι ήρωες μάχονται ώστε να κερδίσουν ένα αέναο παιχνίδι εξουσίας. Ο Οικονομίδης ισχυρίζεται ότι μέσα στο σπίτι παίζεται μια μάχη επιβολής καθώς το ένα μέλος προσπαθεί να επιβληθεί στα υπόλοιπα. Όπως ο ίδιος χαρακτηριστικά δηλώνει: «Ήθελα να κάνω μια πολεμική ταινία μέσα σ' ένα σπίτι που όλοι να μάχονται για την εξουσία αυτού του σπιτιού [...] αντί να έχουν σπαθιά, λόγχες και δηλητήρια μονομαχούν με τη διάνοια τους (Μουμούρης, 2014)».

Να σημειώσουμε πως σ' αυτόν τον παραληρηματικό λόγο της ταινίας οι σιωπές που είναι αρκετές είναι αναγκαίες ώστε να απαλύνεται η ένταση που δημιουργείται στους θεατές. Οι σιωπές είναι σημαντικές επίσης αφού δίνουν τη σκυτάλη στο βλέμμα. Χρησιμοποιούνται από τον σκηνοθέτη για να υπονοήσουν έναν σκληρότερο λόγο που όμως δεν εκφράζεται το «λόγο» των βλεμμάτων που τις περισσότερες φορές είναι προκλητικός και απειλητικός.

1.1.6. Το Τραγελαφικό στοιχείο της ταινίας:

Στο *Σπιρτόκουτο* συχνά ενώ οι ήρωες βρίσκονται σε οξεία ψυχική κατάσταση προκαλούν στο κοινό διασκεδαστική διάθεση. Ο σκηνοθέτης εκθέτει τους ήρωες του τόσο έντονα και σε υπερβολικό βαθμό που δημιουργεί τελικά καρικατούρες. Η λεκτική βία είναι τόσο έντονη και τραγική που φέρνει σε αμηχανία τον θεατή, του δημιουργεί εξαιρετική φόρτιση και δυσφορία. Το γέλιο που προκαλείται λειτουργεί ως αμυντικός μηχανισμός άγχους.

Στην ταινία η ταύτιση του θεατή με κάποιον από τους ήρωες της είναι εξαιρετικά δύσκολη και σπάνια. Ο θεατής παρακολουθεί κυρίως το δράμα ως εξωτερικός παρατηρητής/κριτής και λίγες στιγμές ως συμμετέχων, κρίνει την κατάσταση χωρίς συναισθηματική φόρτιση ως λογικό ον, έτσι φτάνουμε στον λόγο του Bergson που το 1900 μιλώντας για το γέλιο γράφει χαρακτηριστικά: «[...] Παρακολουθήστε τη ζωή σαν αδιάφορος θεατής: πολλά δράματα θα μετατραπούν σε κωμωδία. Μέσα σε μια αίθουσα στην οποία χορεύουν άνθρωποι, αρκεί να κλείσουμε τ' αυτιά στη μουσική για να μας φανούν αμέσως γελοίοι οι χορευτές. Πόσες ανθρώπινες πράξεις θα μπορούσαν ν' αντισταθούν σε μια τέτοια δοκιμασία; Και μήπως δεν θα βλέπαμε πολλές απ' αυτές να μετατρέπονται αμέσως από σοβαρές σε ευτράπελες, αν τις απομονώναμε από τη μουσική του συναισθήματος που τις συνοδεύει; Το κωμικό λοιπόν απαιτεί, εντέλει, για να κάνει όλη του την εντύπωση, κάτι σαν στιγμιαία αναισθησία της καρδιάς. Απευθύνεται στην καθαρή νόηση [...]».

Πρακτικές ανά χαρακτήρα:

1.1.7. Ο Ρόλος του Πατέρα:

Ο πατέρας από το πρώτο λεπτό της ταινίας παρουσιάζεται ως μια αυταρχική προσωπικότητα. Μικροεπιχειρηματίας φαίνεται πως είναι εκείνος στον οποίο στηρίζεται οικονομικά όλη η οικογένεια αφού κατέχει μια μικρή οικογενειακή

επιχείρηση καφέ όπου εκεί εργάζεται και ο γιος του με αποτέλεσμα ο τελευταίος αν και ενήλικας πια να μην έχει τη δυνατότητα να απεμπλακεί από τον ρόλο που του έχουν θεσπίσει οι γονείς του στην οικογένεια – τον ρόλο του παιδιού και κατ' επέκταση, άβουλου όντος και να αναλάβει οποιαδήποτε ευθύνη. Στην ταινία τα παιδιά της οικογένειας έχουν ενηλικιωθεί αλλά διαμένουν ακόμα στο σπίτι όπου μεγάλωσαν με τους γονείς τους. Αν και τα νεαρά μέλη δεν είναι σε παιδική ηλικία είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον το γεγονός πως οι συμπεριφορές τους αποτυπώνουν τις συνθήκες μέσα στις οποίες μεγάλωσαν. Το κακοποιητικό οικογενειακό περιβάλλον όπως μας αφήνει να καταλάβουμε ο σκηνοθέτης πρέπει να ήταν ίδιο σε όλη την ανάπτυξη των παιδιών. Όσον αφορά στη σχέση του πατέρα με τα παιδιά, εκείνος παρουσιάζεται ως ο «αφέντης» του σπιτιού όπου τα παιδιά αντιμετωπίζονται ως «κτήματα» του ικανοποιώντας το δικό του φαντασικό που συνιστάται από το δίδυμο Αφέντης και Τιμωρός. Τα παιδιά σύμφωνα με τη θεσπισμένη πατριαρχική αντίληψη του πρέπει να υπακούουν αναντίρρητα τον πατέρα σε οποιαδήποτε επιθυμία του. Ο πατέρας στο Σπιρτόκουτο φαίνεται απογοητευμένος από τα παιδιά του. Ο Λουκάς έχει ξεφύγει από τα δικά του ανδρικά πρότυπα. Χαρακτηριστική είναι η σκηνή που ο Λουκάς περιφέρεται ημίγυμνος στο σπίτι και ο πατέρας αφού τον κοιτά με απέχθεια μονολογεί : - Σκατά και Απόσκατα η φράση αυτή και το βλέμμα περικλείουν όλες τις σκέψεις του πατέρα.

Από την άλλη πλευρά η Κική που είναι γυναίκα είναι ταυτισμένη με τη μητέρα της άρα και εχθρός. Η θέση της σύμφωνα με τις αντιλήψεις; Του πατέρα όπως υπονοούνται στο έργο, είναι σαφώς κατώτερη από εκείνη του άνδρα. Πλασμένη να παραμένει στο σπίτι και να υπακούει στις διαταγές του πατέρα της και μετέπειτα του συντρόφου της. Χαρακτηριστική είναι η πρόταση του πατέρα: - Δυο φίδια μαυροκέφαλα μου τηγανίσαν κι έφαγα, μιλώντας για τη γυναίκα και την κόρη του.

Οι οικονομικές διαδικασίες της οικογένειας διαπλέκονται με ένα πατριαρχικό μοντέλο δομής της όπου η μητέρα δεν εργάζεται άρα εξαρτάται απόλυτα από τον σύζυγό της. Το γεγονός αυτό έχει διαμορφώσει τη σχέση του Δημήτρη και της Μαρίας. Η σχέση τους έχει φτάσει σε επικοινωνιακό και συναισθηματικό τέλμα. Στην ταινία οι ήρωες βρίσκονται κυριολεκτικά εγκλωβισμένοι σ' ένα σπίτι/σπιρτόκουτο και μεταφορικά εγκλωβισμένοι στον δεσμό της οικογένειας που αν και οι ίδιοι τον έχουν αποδημήσει δεν μπορούν να αντέξουν χωρίς αυτόν. Η σχέση της Μαρίας και του Δημήτρη φαίνεται πως έχει κτιστεί πάνω στη βία γι' αυτό και οι

εκρήξεις βίας σχεδόν σε όλες τις σκηνές δεν εκπλήσσουν κανέναν και αντιμετωπίζονται ως «φυσιολογικές». Η λαϊκή παροιμία: Φοβάται ο Γιάννης το θεριό και το Θεριό το Γιάννη ταιριάζει απόλυτα εδώ. Με τον ρόλο του Θεριού και του Γιάννη να εναλλάσσονται κάθε φορά. Ο πατέρας, συμπεραίνουμε από την αφήγηση της ταινίας, δεν τρέφει κανένα σεβασμό για τη σύντροφό του. Υπηρετώντας το παραδοσιακό μοντέλο οικογένειας θεωρεί τον εαυτό του αρχηγό του σπιτιού. Κρίνει ως ανάξια και ανίκανη τη Μαρία του στον ρόλο της να φροντίζει το σπίτι και τα παιδιά. Παράλληλα όμως δείχνει να φοβάται την ίδια γυναίκα που δεν εκτιμά. Προσέχει τις κινήσεις και φαίνεται να υπακούει όταν αυτή του ζητά/απαιτεί πράγματα. Σύμφωνα με τον Οικονομίδη τέλος, η δομή του σεναρίου που ακολούθησε είναι καθαρά σαιξπηρική, δηλαδή ένας βασιλιάς/ο πατέρας που κατέχει την οικονομική και νομοθετική δύναμη, βρίσκεται σε κατάσταση ελεύθερης πτώσης (Μουμούρης, 2014). Ο πατέρας εξ αιτίας της συντρόφου του καταρρέει, χάνει όλη τη δύναμη του και την αίγλη του και σιωπά. Μπροστά στην προδοσία και στην δηλωμένη ανηθικότητα της Μαρίας είναι η πρώτη φορά που το κοινό ίσως τάσσεται υπέρ του ήρωα και τον συναισθάνεται.

Τέλος ο πατέρας εμπερικλείει στη συμπεριφορά του όλα τα χαρακτηριστικά της στερεοτυπικής εικόνας ενός macho και luben ατόμου. Χωμένος σε μοικροπαρanoiμες, αυταρχικό αφεντικό που μιλά απαράδεκτα στους εργαζόμενους του, απολύει χωρίς δικαιολογίες και μιλά υποτιμητικά για τις γυναίκες και δε τις μετανάστριες.

1.1.8. Ο Ρόλος της Μητέρας:

Η Μαρία παρουσιάζεται ως μια γυναίκα παραιτημένη από τη ζωή. Όλος ο κόσμος φαίνεται να είναι ο μικρόκοσμός της τον οποίο μισεί. Το εξαιρετικά ενδιαφέρον στοιχείο είναι πως η μητέρα δεν θυματοποιείται στο έργο. Είναι εκείνη που προκαλεί και εκείνη που εκφράζει την «κακότητα». Παρουσιάζεται ως μια εξαιρετικά θυμωμένη γυναίκα με εκδικητικές τάσεις. Ο Οικονομίδης ακολουθεί την αφήγηση του *Πατέρα*, θεατρικού έργου του Strindberg πάνω στο οποίο έχει βασιστεί για να γράψει το δικό του σενάριο (Αστραπέλλου, 2016). Και στα δύο έργα η μητέρα συμβολίζει κατά κάποιο τρόπο το κακό. Υποσκάπτει τον ρόλο του άντρα και

προσπαθεί με δόλια μέσα να τον φέρει στα όρια του. Τα έργα διαφοροποιούνται στο σημείο που ο Strindberg τάσσεται υπέρ του άντρα. Ο Οικονομίδης απαρνείται κάθε είδους ταύτιση. Η βία στην οικογένεια είναι διάχυτη και αμοιβαία και προέρχεται τόσο από τον άνδρα όσο και από τη γυναίκα. Η μητέρα φαίνεται τέλος να «συμμαχεί» με τα παιδιά της στον πόλεμο κατά του πατέρα (Κάθεται με τον γιο της στον καναπέ και βλέπει τηλεόραση, προστατεύει την κόρη της από τη βία του πατέρα, χτυπά τον αδερφό της λέγοντας του πως φωνάζει ενώ κοιμούνται τα παιδιά της [10' 20'']). Το παράδοξο είναι πως παρόλο που η Μαρία συνειδητοποιεί και πολλές φορές προκαλεί τη «διάλυση της οικογένειας » είναι εκείνη που την χρησιμοποιεί και μιλά γι' αυτήν ως τον υπέρτατο κοινωνικό θεσμό:

- Δεν μπορείς να κατηγορείς την οικογένεια σου [30' 14'']....Μου τίναξε την οικογένεια στον αέρα [48' 02''].

Το νοσηρό και γεμάτο ένταση περιβάλλον ύστερα από τη χρόνια βία που έχει θεμελιώσει θεωρείται πλέον κανονικότητα και φυσιολογικό.

Ο Οικονομίδης θίγει έμμεσα την γυναικεία καταπίεση στο πρόσωπο της Μαρίας. Την παρουσιάζει ως μια γυναίκα απηυδισμένη από την πατριαρχική κυριαρχία και επαναστατημένη. Και ενώ σύμφωνα με τα θέλω του συζύγου της πρέπει να είναι μια γυναίκα που δεν έχει άποψη γιατί πρέπει να συμφωνεί με τον σύζυγό, εκείνη αντιμάχεται και εκδικείται. Χλευάζει την ανδρική κυριαρχία με λανθάνοντα όμως τρόπο και ίσως όπως διαφαίνεται διαφορετικό στόχο. Η συμπεριφορά της και η διαστροφή της μας αποκαλύπτουν μια γυναίκα που μάχεται για την κυριαρχία και όχι την ισότητα:

- Εσύ δεν είσαι ο άντρας του σπιτιού; Το παπάρι του σπιτιού;

1.1.9 .Οι Ρόλοι των παιδιών

Παραθέτουμε στην ίδια ενότητα τον ρόλο που κατέχουν και τα δυο παιδιά της οικογένειας λόγω των κοινών στοιχείων που παρατηρούμε στη συμπεριφορά ως προς τους γονείς τους.

Ένα κακοποιητικό περιβάλλον όπως η οικογένεια του *Σπιρτόκουτου*, διαμορφώνει παιδιά επιθετικά γεμάτα θυμό και μίσος τόσο ως προς το ίδιο το οικογενειακό τους περιβάλλον όσο και ως προς την κοινωνία, αφού σε μια τέτοια οικογένεια τα παιδιά γίνονται ανίκανα να δημιουργήσουν υγιείς σχέσεις. Οι σχέσεις γονέα και παιδιών λειτουργούν υπό το καθεστώς φόβου. Τα αποτελέσματα της κακοποίησης που έχουν τα μικρά μέλη υποστεί διαφαίνονται. Ήδη από το 1945 ο Baldwin είχε παρατηρήσει πως τα παιδιά με απορριπτικούς, αυταρχικούς γονείς είναι ασταθή, επιθετικά και εριστικά (Pervin & Cervone, 2008).

Η Κική παρουσιάζεται αδιάφορη και επιθετική προς τον πατέρα και ο Λουκάς παρουσιάζεται ως μια ακραία επιθετική προσωπικότητα με έντονα αισθήματα θυμού προς τον πατέρα. Εδώ αξίζει να τονιστεί πως τόσο η Κική όσο και ο Λουκάς λειτουργούν προς τρίτους ασυνείδητα έχοντας ως πρότυπο τους γονείς τους παραπέμποντάς μας στην θεωρία της κοινωνικής μάθησης του Bandura (Pervin & Cervone, 2008), σύμφωνα με την οποία η αποδοχή και η άσκηση βίας μέσα στην οικογένεια λειτουργούν για το παιδί ως έναν παράδειγμα μέσα από το οποίο διδάσκεται την επιθετική συμπεριφορά, πιστεύοντας ότι αυτή αποτελεί αποδεκτό τρόπο επίτευξης ενός στόχου. Από τη στιγμή που το παιδί έχει μάθει αυτό τον τρόπο επικοινωνίας με άλλους ανθρώπους, υπάρχουν σταθερές ενδείξεις ότι θα συνεχιστεί και στην ενήλικη ζωή.

Τέλος, ενώ κρίνεται θετικά το γεγονός πως τα παιδιά μπορούν και εκφράζουν τον θυμό τους προς τον πατέρα κυρίως για τη βία και την καταπίεση που έχουν δεχτεί μέσα στο εκρηκτικό περιβάλλον που έχουν μεγαλώσει, παρατηρούμε πως τα αποτελέσματα των ερεθισμάτων του περιβάλλοντος που έχουν μεγαλώσει, έχουν διαμορφώσει δύο ακραία επιθετικές προσωπικότητες, με δυσλειτουργίες στο να αγαπήσουν, να σεβαστούν και να δημιουργήσουν δεσμούς.

1.1.10. Δομικά στοιχεία οικογένειας:

Το οικογενειακό σχήμα που πραγματεύεται το *Σπιρτόκουτο* είναι μια πυρηνική οικογένεια που περιλαμβάνει τον πατέρα Δημήτρη, την μητέρα Μαρία και τα τέκνα τους Κική και Λουκά, αλλά που λειτουργικά εξακολουθεί να διατηρεί

βασικά ψυχολογικά χαρακτηριστικά της εκτεταμένης οικογένειας με τους συγγενείς να αλληλεπιδρούν στο περιβάλλον. Η Μαργαρίτα, η ξαδέρφη της Μαρίας και ο Γιώργος, ο αδερφός της Μαρίας αλληλεπιδρούν με τον πυρήνα της οικογένειας. Το μεταβαλλόμενο αυτό σχήμα ο Γεωργιάς (2000) ονομάζει εκτεταμένη αστική οικογένεια.

Το Σπιρτόκουτο συνιστά σε πρώτο βλέμμα μια παραδοσιακή – πατριαρχική στη δομή της οικογένεια. Μια οικογένεια θεωρείται παραδοσιακή στο μέτρο που ισχύουν τα παραδοσιακά χαρακτηριστικά της: α. Ο απόλυτος προσδιορισμός των ρόλων με βάση το φύλο και την ηλικία. β. η απομόνωση των γυναικών και των παιδιών στον ιδιωτικό χώρο και γ. η απουσία της ισότητας, των ισότιμων ρόλων (Μουσουρού, 1993).

Στο Σπιρτόκουτο, οι ρόλοι εξαρτώνται από το φύλο και την ηλικία και δεν επηρεάζονται από την προσωπικότητα, τις ικανότητες ή επιθυμίες του κάθε ατόμου. Το φύλο αποτελεί κριτήριο «κανονικής» συμπεριφοράς και αξιολόγησης της. Διαφορετικά πρέπει να πράττει η Κική και διαφορετικά ο Λουκάς που συμπεριφέρονται σύμφωνα με τις ιδιότητες που προσιδιάζουν στο φύλο τους.

Όσον αφορά όμως τη σχέση του ζευγαριού, η Μαρία αν και παρουσιάζεται ως μία παραδοσιακή γυναίκα που δεν εργάζεται, παραμένει στο σπίτι με μόνη της αρμοδιότητα την ανατροφή των παιδιών της, ωστόσο δεν υπηρετεί τον ρόλο της υποταγμένης στον άνδρα γυναίκας. Αναπαριστάται ως μια άκρως επιθετική προσωπικότητα που παίζει με τον σύζυγό της ένα ατέρμονο παιχνίδι εξουσίας.

Η Κατάκη (1984) μιλώντας για την παραδοσιακή οικογένεια επισημαίνει πως πρόκειται για μια σταθερή και αναλλοίωτη ομάδα όπου υπάρχει κοινός αγώνας για επιβίωση, ενώ απουσιάζουν οι εναλλακτικές λύσεις που αφορούν μεμονωμένα το άτομο. Μεταξύ των μελών υπάρχει αλληλεξάρτηση. Παρόλο που οι ρόλοι και οι λειτουργίες μέσα στην οικογένεια μεταβάλλονται, η βασική αξία της οικογένειας έγκειται στη διαμόρφωση των συναισθηματικών δεσμών που αναπτύσσονται, μεταξύ των μελών, οι οποίοι είναι αναντικατάστατοι (Mc Goldrick, Heiman, & Carter, 1993).

Το Σπιρτόκουτο φαινομενικά είναι μια παραδοσιακή οικογένεια η οποία παρουσιάζει τρομερές δυσλειτουργίες, συνιστά ουσιαστικά την ιδέα μιας παραδοσιακής οικογένειας. Στην οικογένεια δεν παρατηρούμε κανένα συναισθηματικό δεσμό. Η έννοια της οικογένειας λειτουργεί μόνο ως μια ταμπέλα για

να νιώθουν και οι ίδιοι ότι ανήκουν κάπου. Οι ήρωες είναι συναισθηματικά «κενοί» και δείχνουν σαν να έχουν πάψει να αισθάνονται. Τα μέλη της οικογένειας επικοινωνούν μόνο μέσω της βίαιης συμπεριφοράς. Η βία λειτουργεί ως μορφή επιβολής αλλά και επικοινωνίας. Είναι το μόνο μέσο για να αισθανθούν καταλήγοντας να διατηρούν διαταραγμένους δεσμούς.

1.1.11. Ψυχολογικά, Κοινωνικά και Πολιτικά/Πολιτισμικά στοιχεία της ταινίας:

Στις σελίδες που προηγήθηκαν αναφερθήκαμε σε συγκεκριμένα δεδομένα του έργου όπου εντοπίζεται η προβληματική σχέση των μελών της οικογένειας. Το έργο του Οικονομίδη πραγματεύεται το αρχετυπικό μοτίβο του Μεγάλου ψαριού που τρώει το μικρό. Οι κεντρικοί ήρωες της ταινίας, ο πατέρας Δημήτρης και η μητέρα Μαρία, εντελώς ανίκανοι να επικοινωνήσουν, δέσμοι των δικών τους αδυναμιών, ο πατέρας και η μητέρα έχοντας ανάγκη από σεβασμό περνούν στο άλλο άκρο. Στη σχέση τους παρατηρείται ένα μοντέλο κυκλικής βίας όπου η στρεσογόνα κατάσταση, εκτιμάται ως απειλή, προκαλεί ως αντίδραση θυμό και εκδηλώνεται με βίαιη συμπεριφορά. Στο παιχνίδι εξουσίας ο πατέρας και η μητέρα χρησιμοποιούν όμοια όπλα: υποτιμούν τον αντίπαλο, τον εξευτελίζουν, τον εκβιάζουν, τον απειλούν με το μόνο σκοπό την καταστροφή του.

Τα παιδιά που έχουν υποστεί κακοποίηση, τόσο σωματική όσο και ψυχολογική/ συναισθηματική, καθ' όλη τη διάρκεια της παιδικής τους ηλικίας έως και «σήμερα» που έχουν πλέον ενηλικιωθεί, ακολουθούν το ίδιο μοντέλο με τους γονείς τους. Το οικογενειακό περιβάλλον όπου όλα τα άτομα που το συνιστούν είναι κλονισμένα, έχει δημιουργήσει βίαιες προσωπικότητες ταυτισμένες αντίστοιχα ο πατέρας με το αγόρι και η μητέρα με το κορίτσι. Τα παιδιά δεν έχουν όπως φαίνεται από την αφήγηση της ταινίας να ξεφύγουν από το νοσηρό περιβάλλον και επαναλαμβάνουν τα ίδια μοτίβα. Υιοθετώντας τις στάσεις και αντιλήψεις των γονιών τους.

Ο Γιάννης Οικονομίδης με πολλά στοιχεία υπερβολής που αγγίζουν πολλές φορές το όριο του τραγελαφικού, προσπάθησε να δημιουργήσει μια ταινία με πολιτικοκοινωνικό τόνο καταγγελίας, να ασκήσει κριτική στην σύγχρονη ελληνική

οικογένεια καθώς η ταινία έχει άμεση σύνδεση με αυτή. Αν και μυθοπλασία η αφήγηση συναντά την ελληνική πραγματικότητα και ένα μέρος της ελληνικής κοινωνίας. Στο σημείο αυτό βρίσκεται η επίτευξη του στόχου του σκηνοθέτη. Τα λόγια του Βιμ Βέντερς επιβεβαιώνουν τον στόχο αυτό: « [...] Ο κινηματογράφος όντας η απόλυτη μορφή της τέχνης του 20^{ου} αιώνα, έχει το πολύ σημαντικό καθήκον να φέρει στην επιφάνεια τον πραγματικό κόσμο αντί να τον αφήσει να ξεχαστεί. Στο κάτω κάτω, κι είμαι σίγουρος γι' αυτό που λέω, ο κινηματογράφος δεν εφευρέθηκε γι' αυτό, αλλά, αντίθετα, για να καταδείξει τον πραγματικό κόσμο. Κι εδώ διαπιστώνεται μια κάποια σύγκρουση με τη μυθοπλασία, αφού η μυθοπλασία τείνει να δείχνει άλλα πράγματα. Ταυτόχρονα, όμως, έχω την αίσθηση πως όσες ταινίες παίρνουν την πλοκή τους στα σοβαρά εξελίσσονται σε εξόχως αυθεντικά τεκμήρια [...]. Κάθε ταινία που ο μύθος της είναι συναρπαστικός, σου δίνει την ελπίδα ότι μπορείς να βρεις εκεί μέσα μιαν εξίσου καθηλωτική αυθεντικότητα» (Λυδάκη, 2009: 65-66).

Λόγω των στοιχείων της υπερβολής στον αφηγηματικό λόγο της ταινίας η οποιαδήποτε ταύτιση με τους ήρωες αποθαρρύνεται ή εμποδίζεται συνειδητά με στόχο την καλλιέργεια μια κριτικής ματιάς. Στο *Σπιρτόκουτο* είναι αδύνατο να ταυτιστούμε με κάποιο μέλος της οικογένειας. Η συναισθηματική αποδέσμευση από τα δράματα μας θέτει στον ρόλο ενός αντικειμενικού, κριτικού παρατηρητή. Όλοι μας στεκόμαστε άναυδοι και καταδικαστικοί απέναντι σ' αυτό το υστερικό παιχνίδι εξουσίας όπου:

Ο πατέρας αναπαριστά την στερεοτυπική φιγούρα του άνδρα με πατριαρχικές αντιλήψεις που δεν μπορεί να επιβληθεί τελικά ούτε στη Μαρία ούτε στα παιδιά του. Η Μαρία που αν κατέχει όλες τις στερεοτυπικές αντιλήψεις περί οικογένειας (ως ανώτερου κοινωνικού δεσμού) δεν τρέφει κανέναν σεβασμό ούτε προς τον σύντροφο της (του μιλά εξευτελιστικά) ούτε προς τα παιδιά της (ανακοινώνει μπροστά τους πως η Κική δεν είναι βιολογικό παιδί του πατέρα) και τέλος τα παιδιά αναπαριστώνται επιθετικά και συναισθηματικά ανάκανα. Δεν τρέφουν κανένα θετικό συναίσθημα για τους φίλους τους, για τους γονείς τους και τους ταράζει η ανακοίνωση της μητέρας σχετικά με την πατρότητα. Οι ήρωες της ταινίας βρίσκονται στο κοινωνικό κενό, χωρίς ταυτότητα.

1.2. Η περίπτωση της ταινίας *Κυνόδοντας*

Έτος προβολής: 2010/ Σκηνοθεσία: Γιώργος Λάνθιμος/ Σενάριο: Γιώργος Λάνθιμος, Ευθύμης Φιλίππου⁵.

1.2.1. Πλοκή:

Η ταινία διαδραματίζεται σε ένα οχυρωμένο σπίτι όπου η πενταμελής οικογένεια, με εξαίρεση τον πατέρα, δεν έχει καμία επαφή με τον έξω κόσμο. Τα τρία νεαρά μέλη της οικογένειας αν και ενήλικα συμπεριφέρονται ως παιδιά. Η εκπαίδευσή τους γίνεται μέσω μαγνητοφωνημένων μαθημάτων και ελέγχονται ακόμα και οι σημασίες των λέξεων. Σ' αυτό το πλήρως αποστειρωμένο περιβάλλον οποιοδήποτε στοιχείο παρεμβληθεί έξω της κανονικότητας του τιμωρείται. Όλα κινούνται σε ένα επιφανειακά αρμονικό, αυστηρό σύστημα κανόνων που έχει ορίσει ο πατέρας με τη συναίνεση της μητέρας και οι συνεχείς ασυνείδητες εκρήξεις επιθετικότητας των παιδιών καταστέλλονται. Τα νεαρά μέλη παραμένουν εγκλωβισμένα ελπίζοντας να καταφέρουν να βγουν όταν, σύμφωνα με τα λεγόμενα του πατέρα, τους πέσει ο κυνόδοντας και βγει ο καινούργιος. Το εύρημα του σκηνοθέτη με τον κυνόδοντα, συνιστά και την τραγική ειρωνεία της ταινίας μιας και όλοι γνωρίζουμε πως ο κυνόδοντας είναι το μοναδικό δόντι που δεν αλλάζουμε, το δόντι παραμένει σταθερό σ' όλη την ζωή του ανθρώπου.

---

⁵ Η ταινία συνιστά διασκευή του έργου του Arturo Risptein, *El Castillo de la Pureza* (1973).

Τα πρόσωπα της ταινίας Κυνόδοντας: Τρία παιδιά: Ένα αγόρι και δύο κορίτσια. Στην ταινία τα ονόματα των μελών της οικογενείας δεν έχουν καμία σημασία. Αποκλεισμένα χωρίς ίχνος κοινωνικής επαφής τα παιδιά δεν έχουν ανάγκη να ονομάζονται πέρα από αδερφός/αδερφή/μικρή/ Πατέρας-Μητέρα: Ο σκηνοθέτης δεν ονοματίζει πέρα από μαμά και μπαμπά τους άλλους δύο πρωταγωνιστές της ταινίας/ Σκειούριτι: Κική

1.2.2. Σχέση Πατέρα και Μητέρας:

Η σχέση του πατέρα και της μητέρας ομοιάζει με τη σχέση που έχει αναπτυχθεί ανάμεσα στον πατέρα και τα παιδιά που αναλύουμε παρακάτω. Η ειδοποιός διαφορά έγκειται στο γεγονός πως η μητέρα φαίνεται να είναι δέσμια του πατέρα με τη συγκατάθεσή της. Η μητέρα βρίσκεται με τα παιδιά διαρκώς εγκλωβισμένη στο σπίτι/φυλακή που έχει δημιουργήσει ο πατέρας. Η σχέση των δύο γονιών όπως φαίνεται από την ταινία διακατέχεται από ηρεμία, ταύτιση και σύμπνοια. Παρακάτω αναφερόμαστε συγκεκριμένα στις σκηνές του έργου που επιβεβαιώνουν την άποψή μας.

[28' 29'']: Εδώ βλέπουμε μια ερωτική σκηνή ανάμεσα στον πατέρα και στη μητέρα. Οι δύο τους βρίσκονται ερωτικά με έναν διαδικαστικό τρόπο. Αξιοσημείωτο είναι ότι κατά τη διάρκεια της πράξης ακούνε μουσική από το Walkman. Η μουσική και οποιοδήποτε εξωτερικό ερέθισμα στο σπίτι είναι περιορισμένα και ελεγχόμενα από τον πατέρα.

[1 10' 26'']: Ύστερα από ένα βίαιο επεισόδιο που αναστάτωσε την οικογένεια, η μικρή κόρη επιτέθηκε στον αδερφό της με ένα σφυρί, ο πατέρας και η μητέρα βρίσκονται μόνοι στην κουζίνα και συζητούν. Για να μην ακουστούν μιλούν με τις εκφράσεις του στόματος μόνο χωρίς να βγάζουν φωνή. Ο σκηνοθέτης μ' αυτό το εύρημα μας δείχνει το νοσηρό χαρακτήρα της σχέσης τους. Ο πατέρας μιλά πολύ επιθετικά, το πρόσωπό του γίνεται τελείως αποκρουστικό και η μητέρα ως απάντηση κάθεται στα πόδια του και του γλύφει το αυτί, παραπέμποντάς μας στη στερεοτυπική εικόνα του σκύλου που γλύφει το αφεντικό του.

[46' 32'']: Ο σκηνοθέτης αφήνει να υπονοηθεί και εδώ η ερωτική πράξη που έχει προηγηθεί. Ο πατέρας δεν φοράει εσώρουχο και η μητέρα ξαπλωμένη πάνω στα

πόδια του, είναι γυμνόστηθη. Με ένα κοντινό πλάνο στην τηλεόραση όπου δείχνει πορνό ο σκηνοθέτης καταφέρνει να αποδώσει στην σκηνή μια πάσχουσα διάσταση. Οι γονείς συζητούν σε έναν τρυφερό τόνο.

Η μητέρα παρουσιάζεται σε όλες τις σκηνές ως το εκτελεστικό όργανο του πατέρα που εκτελεί αναντίρρητα τις διαταγές του. Φαίνεται πως δεν παίρνει εκείνη πρωτοβουλίες απλά υπακούει στα θέλω του συζύγου της, ενημερώνοντας τον πάντα για οτιδήποτε συμβεί στο σπίτι.

[24' 41'']: Στη σκηνή, η μητέρα ενημερώνει τηλεφωνικά τον πατέρα για την αδιαθεσία της μεγάλης τους κόρης.

[41' 43'']: Πρόκειται για τη σκηνή που η μητέρα ειδοποιεί τηλεφωνικά τον πατέρα πως ο γιος τους εκδήλωσε έντονα επιθετική συμπεριφορά και σκότωσε μια γάτα που βρέθηκε στον κήπο του σπιτιού. Η σκηνή είναι ιδιαίτερα έντονη. Ο σκηνοθέτης εντείνει την αγωνία που προκαλείται στον θεατή με τον έντονο θόρυβο από τις μηχανές του εργοστασίου που ακούγεται κατά τη διάρκεια του τηλεφωνήματος.

Η τυφλή υποταγή της μητέρας επισημαίνεται ξεκάθαρα σε δύο σημαίνουσες σημασίας σκηνές της ταινίας:

Πρώτον στη σκηνή [1 12' 53''] όπου εκείνη συμφωνεί στην αιμομιξία των παιδιών της. Η μητέρα είναι εκείνη που ετοιμάζει την κόρη της για την πράξη. Με έναν πολύ τρυφερό τρόπο χτενίζει τα μαλλιά της κόρης αφού την έχει μακιγιάρει και την έχει ντύσει μ' ένα λευκό φόρεμα. Τέλος, Το λευκό χρώμα που χρησιμοποιεί ο Γιώργος Λάνθιμος, μας παραπέμπει στην παιδική αθωότητα αλλά και σε σκηνή γάμου. Δεύτερον, [1 27' 26''] πρόκειται για την ύστατη στιγμή όπου η μεγάλη κόρη σπάει τον κυνόδοντά της για να μπορέσει να διαφύγει από το σπίτι. Και εδώ η μητέρα μένει πιστή στους παράλογους και κανόνες του πατέρα. Εκείνος την ψάχνει εκτός των τειχών του σπιτιού και εκείνη με τα δυο παιδιά στέκεται γονατιστή στο όριο της πόρτας και γαυγίζει καλώντας κατ' αυτό τον τρόπο την κόρη της να επιστρέψει στο σπίτι.

1.2.3.Σχέση Πατέρα-Παιδιών:

Εξετάζουμε συνολικά τη συμπεριφορά του πατέρα προς τα παιδιά του διότι η αντιμετώπισή του δεν αλλάζει από άτομο σε άτομο και συνήθως τους αντιμετωπίζει ως ένα ενιαίο σώμα (Τα παιδιά). Η σχέση του πατέρα και των παιδιών όπως φαίνεται από το ρου της ταινίας εξελίσσεται ομαλά. Τα παιδιά αν και ενήλικες πλέον, υπακούν τυφλά στους κανόνες του σπιτιού και στις διαταγές του πατέρα, είναι πλήρως εξαρτημένα από τον πατέρα τους και τον ακούν ως τον επίγειο θεό τους. Εκείνος, επιφανειακά φαίνεται πως αγαπά τα παιδιά του και νοιάζεται γι' αυτά.

Ο πατέρας ασχολείται κατεξοχήν με την εκπαίδευσή τους που περιλαμβάνει θεωρητικά μαθήματα και ασκήσεις εκγύμνασης του σώματος. Συνολικά η αυστηρή εκπαίδευση μας παραπέμπει σε φασιστικές πρακτικές και στην ναζιστική προπαγάνδα μέσω της τακτικής της ελεγχόμενης πληροφορίας. Πιο συγκεκριμένα επισημαίνουμε παρακάτω τις σκηνές που μας οδηγούν στο συμπέρασμα:

Στις σκηνές: [5' 09'', 47' 11''], ο πατέρας αναλαμβάνει τη σωματική εκγύμναση των παιδιών με συγκεκριμένες ασκήσεις που διεξάγονται στον κήπο του σπιτιού.

[24''-1' 49'']: Πρόκειται για την πρώτη σκηνή της ταινίας όπου τα παιδιά μαθαίνουν νέες λέξεις μέσα από ηχογραφημένα μαθήματα των γονέων. Στο λεξιλόγιο που μαθαίνουν οι έννοιες των λέξεων πολλές φορές παρερμηνεύονται συνειδητά από τους γονείς.

[54' 57'']: Τα παιδιά ελέγχονται για την πρόοδο τους με ερωτήσεις που τους κάνει ο πατέρας. Πρόκειται για τη σκηνή στο τραπέζι όπου ο πατέρας καθισμένος ως αρχηγός στην κεφαλή του τραπεζιού κάνει ερωτήσεις στα παιδιά ώστε να ελέγξει την πρόδοό τους.

Επιπλέον, ο πατέρας έχει αναλάβει την σεξουαλική διαπαιδαγώγηση των παιδιών. Επιλέγει μια γυναίκα την οποία πληρώνει για να συνευρίσκεται ερωτικά με το γιο του. (Σκηνή: [3' 20''-7' 44'']). Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφέρουμε πως ο σκηνοθέτης επιλέγει τη συγκεκριμένη γυναίκα να εκδηλώνει βίαιες τάσεις και να κακοποιεί σεξουαλικά τη μεγάλη κόρη της οικογένειας, κάνοντας ένα κοινωνικό σχόλιο. Η συγκεκριμένη γυναίκα εργάζεται στο εργοστάσιο του πατέρα ως

σεκιούριτι επάγγελμα επιφορτισμένο να επιτηρεί την τάξη και την ασφάλεια, να τηρεί τους νόμους, να υπηρετεί δηλαδή το «κοινό καλό».

Τέλος η βραδινή ψυχαγωγία τους περιλαμβάνει το βραδινό τραπέζι με τους γονείς και τις δραστηριότητες που ακολουθούν οργανώνεται από τον πατέρα. Κάθε βράδυ τα παιδιά ντύνονται επίσημα [11' 46''-13' 20''] και έπειτα τρώνε όλοι μαζί στο επίσημο οικογενειακό τραπέζι [13' 20'']. Εκεί συζητούν. Μία από της συζητήσεις τους είναι οι ελλείψεις του σπιτιού. Ο καθένας ζητά με τη σειρά του στον πατέρα τα πράγματα που χρειάζεται. Ο πατέρας ευγενικός ακούει με προσοχή τα παιδιά και τη γυναίκα του. Στη συνέχεια ακολουθούν οι δραστηριότητες ψυχαγωγίας όπως το βίντεο [15' 11''- 16' 15''] Τα παιδιά με τους γονείς βλέπουν βίντεο που τα έχει μαγνητοσκοπήσει ο πατέρας και πρωταγωνιστούν οι ίδιοι.

1.2.4. Σχέση Μητέρας-Παιδιών

Η μητέρα είναι κατά μία έννοια το εκτελεστικό όργανο του πατέρα. Υποστηρίζει όλες τις πρακτικές του. Ο ρόλος της είναι να παραμένει σπίτι και να εκπαιδεύει τα παιδιά. Βοηθά και επιτηρεί τα παιδιά στις δοκιμασίες που πρέπει να περάσουν κατά τη διάρκεια της ημέρας και στους διαγωνισμούς που οργανώνει ο πατέρας. Πιο αναλυτικά βλέπουμε:

[28' 30''- 31' 02'']: Πρόκειται για τη σκηνή στον «προαύλιο» χώρο του σπιτιού/φυλακής όπου τα παιδιά περνούν μια δοκιμασία και η μητέρα κρατά το χρονόμετρο. Τα παιδιά πρόθυμα συμμετέχουν στον διαγωνισμό και στους κανόνες του παιχνιδιού.

Στις αρμοδιότητές της επίσης είναι η θεωρητική εκπαίδευση των παιδιών στη σκηνή [24''- 1' 48''] Ηχογραφεί και εκείνη τα μαθήματα των παιδιών.

Τα παιδιά τη σέβονται εξίσου με τον πατέρα και φαίνεται να υπακούουν στα λεγόμενα της. Της μιλούν πολύ ευγενικά [14'' 16'']: Πρόκειται για τη σκηνή στο τραπέζι όταν της απευθύνεται η μικρή κόρη: – Μαμά μπορώ να έχω το τηλέφωνο (εννοώντας την αλατιέρα) παρακαλώ; Ευχαριστώ.

Η μητέρα θεσπίζει τους κανόνες και την «ηθική» του σπιτιού μαζί με τον πατέρα. Μαθαίνουν τα παιδιά πώς να συμπεριφέρονται σωστά σύμφωνα με τα δικά τους πάντα πρότυπα καλής συμπεριφοράς. Οι συμπεριφορές που παρεκκλίνουν από τα δικά τους πιστεύω δέχονται και την κατάλληλη γι' αυτούς νουθέτηση. Συγκεκριμένα:

[19' 22'']: Σε έναν πρωινό διαγωνισμό όταν η μεγάλη κόρη φαίνεται να «αντιμιλά» εκείνη αντιδρά χτυπώντας την.

[38' 49'']: Πρόκειται για την σκηνή που η μεγάλη κόρη τραυματίζει με το μαχαίρι τον αδερφό της στο χέρι για να τον εκδικηθεί για ένα παιχνίδι. Η μητέρα τιμωρεί την κόρη την κλείνει στο δωμάτιο και την χτυπά.

Επιπλέον, η μητέρα, ενημερώνει τον πατέρα όπως επισημίναμε προηγουμένως, όταν εκείνος απουσιάζει για την κατάσταση που επικρατεί στο σπίτι. Οι παρακάτω σκηνές επιβεβαιώνουν την επισήμανση:

[24' 32'']: Του τηλεφωνεί για να τον ενημερώσει για την αδιαθεσία της μεγάλης τους κόρης.

Στη σκηνή [42' 02''] τον καλεί στο εργοστάσιο για να του ανακοινώσει πως ο γιος τους εκδήλωσε ασυνείδητα ακραία επιθετική συμπεριφορά και σκότωσε μια γάτα που βρέθηκε τυχαία στον κήπο του σπιτιού..

Μέσα σ' αυτό το νοσηρό περιβάλλον όπου η ίδια και ο πατέρας έχουν δημιουργήσει για τα παιδιά τους, εν αγνοία των παιδιών τους, με πρόφαση πάντα την προστασία τους από τους εξωτερικούς κινδύνους, η μητέρα φαίνεται να προσπαθεί να εξασφαλίσει μια καλή σχέση με τα θύματα της. Στο σπίτι κυριαρχεί επιφανειακά μια «ήρεμη» και «ευχάριστη» ατμόσφαιρα.

1.2.5. Κοινωνικό/πολιτικό πλαίσιο της οικογένειας και του οικείου περιβάλλοντος:

Ολόκληρη η ταινία του Λάνθιμου είναι γυρισμένη σε ένα σπίτι με ελάχιστα πλάνα εκτός του που συνιστούν οι σκηνές στο εργοστάσιο, μέσα στο αυτοκίνητο και στο εκπαιδευτήριο σκύλων. Από το μέγεθος του σπιτιού και τις παροχές του όπως το μέγεθος του σπιτιού, ο μεγάλος κήπος και η πισίνα, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως πρόκειται για μια μεγαλοαστική οικογένεια με οικονομική άνεση. Ο πατέρας φαίνεται να κατέχει μια υψηλή θέση στο εργοστάσιο όπου εργάζεται. Από στοιχεία που μας δίνει ο σκηνοθέτης μέσα από τα πλάνα του στο εσωτερικό του σπιτιού και την αισθητική της διακόσμησής του, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως πρόκειται για μια συντηρητική οικογένεια. Η αισθητική του σπιτιού είναι λιτή, η διακόσμηση περιλαμβάνει αυστηρά έπιπλα της εποχής (πιθανά δεκαετία του 1980). Το σπίτι είναι σε όλες τις σκηνές τακτοποιημένο δίχως ίχνος ακαταστασίας που μας παραπέμπει στην στρατιωτική πειθαρχία όπου κυριαρχεί.

Κρίνοντας «εκ πρώτης όψης» την οικογένεια του Κυνόδοντα θα μπορούσαμε να την χαρακτηρίσουμε ως μια συντηρητική με αυστηρά πατριαρχική δομή οικογένεια. Ο πατέρας είναι εκείνος που αποφασίζει για τα πάντα και όλα τα μέλη υπηρετούν με σεβασμό τις εντολές του. Καθώς όμως εξελίσσεται η ιστορία, γρήγορα καταλαβαίνουμε πως ο συντηρητισμός και η προστατευτικότητα του πατέρα έχουν διαστρεβλωθεί και στο σπίτι κυριαρχεί η παράνοια. Η οικογένεια είναι έγκλειστη στερημένη από το δικαίωμα της ελευθερίας και του λόγου. Η συνθήκη εγκλεισμού όμως που έχει εφαρμόσει δεν έχει αντιδράσεις από τα παιδιά του γιατί πρόκειται μια παγιωμένη κατάσταση. Τα παιδιά βρίσκονται φυλακισμένα στο σπίτι από την ημέρα της γέννησής τους και η γυναίκα του συναινεί στην πρακτική του συζύγου της.

Η ταινία *Κυνόδοντας* αποτυπώνει ένα αποστειρωμένο από ερεθίσματα περιβάλλον, μια οικογένεια απομονωμένη, αποξενωμένη που συνειδητά με τη βούληση του πατέρα και της μητέρας στερείται οποιασδήποτε κοινωνικής επαφής. Οι γονείς όπως επισημίσαμε με την πρόφαση να προστατεύσουν τα παιδιά τους, τους έχουν στερήσει βασικά το δικαίωμα της ελευθερίας και τα έχουν φυλακισμένα σε όλη τους την ως τώρα ζωή σε ένα σπίτι. Εφαρμόζοντας τη φασιστική πρακτική φυλάκισης αθώων θυμάτων, οι γονείς έχουν εγκαταστήσει το σπίτι/φρούριο σε ένα απομονωμένο μέρος μακριά από οποιοδήποτε ήχο της πόλης και ανθρώπινου

στοιχείου. Τα παιδιά καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους έχουν γνωρίσει ελάχιστους ανθρώπους που έχουν επιλέξει οι γονείς και κυρίως ο πατέρας να φέρει στο σπίτι όπως η Κική που αποτελεί ένα παράδειγμα μέσα από την κινηματογραφική αφήγηση. Πρόκειται για ένα εξωτερικό στοιχείο το οποίο όταν προσπαθεί να παρεισφρήσει στην οικογένεια και να ταραξεί την «ισορροπία» της, τιμωρείται αυστηρά από τον πατέρα.

Η απαγόρευση οποιασδήποτε κοινωνικής επαφής έχει επιφέρει στα παιδιά ανεπίστρεπτα καταστροφικά αποτελέσματα. Τα παιδιά δεν γνωρίζουν τι θα πει επικοινωνία, σχέσεις και τελικά άνθρωπος. Τα παιδιά μαθαίνουν και ενημερώνονται μονάχα για τα θέματα που απασχολούν τους ίδιους εντός των «τειχών». Εξαιρετικό ενδιαφέρον αποτελούν κάποια παραδείγματα μέσα από την αφήγηση που επιβεβαιώνουν την παραπάνω άποψη:

Οι γονείς στο πλαίσιο της απομόνωσης των παιδιών από τον πραγματικό κόσμο, αποκρύπτουν την ύπαρξη του τηλεφώνου ως μέσου επικοινωνίας. Την ύπαρξη του αεροπλάνου ως μέσου μεταφοράς, την τέχνη του κινηματογράφου και την τέχνη της μουσικής. Τα παιδιά βλέπουν στην τηλεόραση μόνο ότι κινηματογραφεί ο πατέρας και ακούνε μουσική που ελέγχεται από τον πατέρα (ο πατέρας μεταφράζει διαστρεβλωμένα τους στίχους τραγουδιών). Η εκπαίδευση όπως έχουμε ήδη αναφέρει ελέγχεται από τους γονείς. Τέλος για την αποφυγή επαφής των παιδιών από εξωτερικά ερεθίσματα ο πατέρας προχωρά ακόμα και στην αφαίρεση των ετικετών των προϊόντων που αγοράζει για τις ανάγκες της οικογένειας. Τα παραπάνω παραδείγματα συνιστούν εξαιρετικά ευρήματα του σκηνοθέτη - ένα πολιτικό σχόλιο καθώς μας παραπέμπουν στις προπαγανδιστικές πρακτικές της ναζιστικής Γερμανίας.

1.2.6. Το «Τραγελαφικό» στοιχείο της ταινίας:

Ο Γιώργος Λάνθιμος στο έργο *Κυνόδοντας*, θέλοντας να δείξει τις τραγικές επιπτώσεις που έχει η πρακτική του εγκλεισμού και η φασίζουσα συμπεριφορά των

γονέων προς τα παιδιά επιλέγει να παρουσιάσει τα παιδιά με προφανείς γνωστικές δυσλειτουργίες. Τα παιδιά της οικογένειας, ενώ έχουν πλέον ενηλικιωθεί, συμπεριφέρονται με καθυστερημένη αντίληψη. Μιλούν αργά, παίζουν διαρκώς, κάνουν αφελείς ερωτήσεις, επαναλαμβάνουν κινήσεις αυτιστικά, χορεύουν απροσάρμοστα και γενικότερα συμπεριφέρονται όπως τα μικρά παιδιά. Οι συμπεριφορές των πρωταγωνιστών της ταινίας και κατ' επέκταση η υποκριτική των ηθοποιών και το σενάριο φέρνουν πολλές φορές γέλιο στον θεατή που προκαλείται από την αμηχανία που του γενούν οι σκηνές. Το τραγικό που φτάνει τα όρια του γελοίου συναντάται στην ταινία *Κυνόδοντα* όπως και στο *Σπιρτόκουτο* του Γιάννη Οικονομίδη που εξετάσαμε προηγουμένως. Επίσης οι δύο ταινίες συγκλίνουν σε ένα ακόμα σημείο καίριας σημασίας, σε κανένα από τα δύο έργα ο θεατής δεν ταυτίζεται με κανέναν ήρωα. Συγκεκριμένα στον *Κυνόδοντα* το κοινό συμπονά τα νεαρά μέλη της οικογένειας και κατακρίνει τη συμπεριφορά των γονέων όμως λόγω της απόκοσμης/ μη ρεαλιστικής συμπεριφοράς τους, δεν καταφέρνει να ταυτιστεί με κανέναν ήρωα.

Πρακτικές ανά χαρακτήρα:

1.2.7. Ο Ρόλος του Πατέρα:

Ο πατέρας του *Κυνόδοντα* αφού έχει εφαρμόσει επιτυχημένα το σχέδιο που ταυτίζεται με τις πρακτικές φασιστικών ιδεολογιών (πίστη και υπακοή στον αρχηγό, στρατιωτικό καθεστώς πειθαρχίας), παρουσιάζεται στα μάτια των παιδιών και στην μητέρα ως ο «τέλειος» πατέρας και σύζυγος αντίστοιχα. Ήρεμος, συζητήσιμος, με ταυτόχρονα ένα αυστηρό και τιμωρητικό προφίλ για όποιον παραβεί τους αλάνθαστους κανόνες που εκείνος θέτει, είναι ο φροντιστής του σπιτιού, εκείνος που δίνει λύσεις στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα μέλη τη οικογένειας, αυτός που δουλεύει και φροντίζει να καλύψει τις βιοποριστικές ανάγκες του σπιτιού. Τίποτα όμως από τα παραπάνω δεν ισχύει αφού ο πατέρας δεν είναι κάτι άλλο από βασανιστής. Με τη διαστρεβλωμένη πεποίθηση πως το εξωτερικό περιβάλλον είναι επιβλαβές για τα παιδιά του επιλέγει φασιστικά να κρατήσει σε ομηρία τα τρία μέλη της οικογένειας από τη στιγμή της γέννησής τους. Με θεικές σχεδόν ιδιότητες είναι

εκείνος που αποφασίζει για το μέλλον των παιδιών του που θεωρεί πως είναι ιδιοκτησία του. Θεωρεί πως μόνο εκείνος είναι ικανός να τους προστατεύσει με αποτέλεσμα, δίχως να τους αναγνωρίζει κανένα δικαίωμα, τα κρατά φυλακισμένα στο σπίτι και τα έχει προδικάσει σε μια διαρκή φυλακή.

1.2.8. Ο Ρόλος της Μητέρας:

Η μητέρα είναι ουσιαστικά το φερέφωνο του πατέρα κατέχει το ρόλο που της έχει αποδώσει εκείνος και δεν είναι άλλος από αυτόν του φροντιστή των παιδιών. Η μητέρα νοσεί κι εκείνη ψυχικά αφού έχει δεχτεί με τη θέληση της να υπηρετεί τον πατέρα και να βρίσκεται σε καθεστώς εγκλεισμού. Καθ' όλη τη διάρκεια της ταινίας τη βρίσκουμε απολύτως ικανοποιημένη στον ρόλο της συζύγου/φροντιστή των παιδιών. Έχει διαμορφώσει με τον πατέρα το ιδανικό περιβάλλον όπου μεγαλώνουν τα παιδιά τους απόλυτα ελεγχόμενο και αποστειρωμένο. Η μητέρα δείχνει τόσο πολύ πεισμένη για την επιλογή της φυλάκισης ως μέσου προστασίας της ηθικής των παιδιών που «θυσιάζει» τη δική της ελευθερία. Τέλος, η τυφλή υποταγή της στις πρακτικές του πατέρα μας επιβεβαιώνει την άποψη πως ο πατέρας εφαρμόζει με τη συμπεριφορά του τακτικές φασιστικών καθεστώτων όπου οι υπήκοοι υποτάσσονται τυφλά και άλογα στον Αρχηγό.

1.1.9. Οι Ρόλοι των παιδιών

Σ' ένα περιορισμένο χωρικά και γνωστικά περιβάλλον, ο πατέρας ασκεί την απόλυτη εξουσία. Τα παιδιά, που βρίσκονται πλέον στην ενήλικη φάση της ζωής τους, βρίσκονται σε καθεστώς ομηρίας από τη στιγμή της γέννησής τους. Δεν έχουν κανένα λόγο και κανένα δικαίωμα. Από το πρώτο πλάνο του έργου καταλαβαίνουμε πως τα παιδιά έχουν μεγαλώσει και εξακολουθούν να μεγαλώνουν σε ένα πλήρως νοσηρό περιβάλλον όπου οι γονείς για να επιτύχουν τον σκοπό τους, τους έχουν καλλιεργήσει συνθήκες φόβου: Έξω από τα τείχη του σπιτιού υπάρχει ένα κακό

τέρας, μια γάτα, που μπορεί να τους φάει, για τον λόγο αυτό απαγορεύεται η έξοδος τους.

Ενώ ηλικιακά έχουν πλέον γίνει ενήλικες, λόγω του εγκλεισμού τους στο σπίτι και της ολικής απομόνωσης τους, δεν έχουν καμία κοινωνική συμπεριφορά και έχουν παραμείνει στην παιδική ηλικία. Τα νεαρά μέλη της οικογένειας που συνειδητά από τον σκηνοθέτη δεν έχουν όνομα αφού δεν φέρουν καμία ταυτότητα, μη έχοντας κάποιο εξωτερικό ερέθισμα δεν εναντιώνονται ποτέ προς τους γονείς τους οποίους και αντιμετωπίζουν με ιδιαίτερο θαυμασμό και σεβασμό, ακολουθούν πιστά τις εντολές τους και τους υπηρετούν. Στο σημείο αυτό είναι ενδιαφέρον να τονίσουμε πως αν και τα παιδιά υπακούν αναντίρρητα στον εγκλεισμό τους ένα ενστικτώδες κομμάτι της προσωπικότητας τους θέλει ασυνείδητα να ελευθερωθεί. Για το λόγο αυτό ο σκηνοθέτης «αυτοκτονεί» τη μεγαλύτερη κόρη, η οποία στην κορύφωση του δράματος, προκειμένου να φύγει από το σπίτι αυτοτραυματίζεται σπάζοντας τον κυνόδοντα της και πεθαίνει.

Τέλος εξαιρετική σημασία για τον ρόλο των παιδιών της ταινίας και της ψυχολογικές επιπτώσεις του εγκλεισμού, έχουν τα παιχνίδια που επιλέγουν να παίξουν είναι συνήθως επιθετικά και κυμαίνονται στα όρια του μαζοχισμού και του σαδισμού. Κάποια παραδείγματα που παραθέτουμε εδώ επιβεβαιώνουν την άποψη:

[1' 48''- 3' 09''] Η μια κόρη προτείνει στα δυο αδέρφια της τα οποία συμφωνούν πρόθυμα, να παίξουν ένα παιχνίδι αντοχής με νερό. Τα παιδιά θα τοποθετούν το δάκτυλό τους κάτω από τη βρύση όπου θα τρέχει καυτό νερό.

[10' 50''- 11' 24''] Τα δύο παιδιά χτυπούν έντονα το ένα το άλλο στο πλαίσιο ενός παιχνιδιού.

[11' 25''- 11' 42''] Η μικρή κόρη ακρωτηριάζει με ένα ψαλίδι μια κούκλα της και κάθε φορά που της κόβει ένα μέλος του σώματός της ουρλιάζει προσδίδοντας μια ατμόσφαιρα θρίλερ στη σκηνή.

[22' 01''- 22' 54''] Οι δύο κόρες παίζουν ένα παιχνίδι αναισθησίας μυρίζοντας ένα νοτισμένο πανί με αναισθητικό φάρμακο.

[38' 11''] Η κόρη επιτίθεται με ένα μαχαίρι τον αδερφό της για να τον εκδικηθεί επειδή της πήρε ένα παιχνίδι με αποτέλεσμα να τον τραυματίσει.

[44' 54''] Η μεγάλη κόρη παριστάνει την πνιγμένη και τα δυο παιδιά προσπαθούν να της παρέχουν πρώτες βοήθειες.

[1 03' 54''] Η μεγάλη κόρη παίζει εικονικά ξύλο και αυτοτραυματίζεται. Με έντονες κινήσεις επιτίθεται στον εαυτό της.

[1 09' 34''] Η μικρή κόρη επιτίθεται με ένα σφυρί στον αδερφό της και τον χτυπάει στο γόνατο προφασισζόμενη πως δεν το προκάλεσε η ίδια αλλά ένα τέρας που μπήκε στο δωμάτιο.

1.2.10. Δομικά στοιχεία οικογένειας:

Με πολλά σουρεαλιστικά στοιχεία ο Γιώργος Λάνθιμος περιγράφει μια οικογενειακή φυλακή με ομήρους τα παιδιά της οικογένειας, όπου τα πάντα ελέγχονται από τους γονείς/ βασανιστές. Τα παιδιά ζουν σε ένα φαινομενικά ειρηνικό και αρμονικό περιβάλλον ως άβουλα όντα και αντιμετωπίζονται ως βρέφη ενώ βιολογικά είναι πλέον ενήλικα. Σε ένα τέτοιο κακοποιητικό περιβάλλον βλέπουμε και επιμέρους κακοποίηση όπως είναι η σωματική βία και η σεξουαλική κακοποίηση, με αποτέλεσμα τα παιδιά να έχουν τρομερές γνωστικές και αναπτυξιακές δυσκολίες και να εκδηλώνουν ασυνείδητα έντονα επιθετικές συμπεριφορές. Η οικογένεια του Κυνόδοντα είναι πατριαρχική στη χειρίστη μορφή της που φτάνει στη στέρηση του ύψιστου ανθρώπινου δικαιώματος αυτού της ελευθερίας και τη διαρκή κακοποίηση.

1.2.11. Ψυχολογικά, Κοινωνικά και Πολιτικά/Πολιτισμικά στοιχεία της ταινίας:

Ο Κυνόδοντας είναι μια ταινία όπου τα ψυχολογικά στοιχεία υπερτερούν και αυτό γιατί είναι εκείνα τα οποία συνδέονται άμεσα με τα κοινωνικά, τα πολιτικά και τα πολιτισμικά στοιχεία ολόκληρου του έργου. Η κινηματογραφική αφήγηση συνάδει με τη νοσηρή ιστορία που αναπαρίσταται, ο σκηνοθέτης δημιουργεί βασικά μια ταινία όπου τα ανοιχτά σχεδόν «ξεθωριασμένα» χρώματα κυριαρχούν. Ο Λάνθιμος

επιλέγει πιθανά αυτή την τεχνική του φιλτραρισμένου πλάνου για να αποδώσει έμμεσα την «ξεθωριασμένη» σχεδόν ανύπαρκτη προσωπικότητα των ηρώων της ταινίας. Δημιουργεί ένα περιβάλλον σχεδόν εφιαλτικό με πολλά απόκοσμα στοιχεία που συμπυκνώνονται κυρίως στους διαλόγους, στις κινήσεις και αντιδράσεις των μελών της οικογένειας.

Ο *Κυνόδοντας* συνιστά ουσιαστικά μια ταινία η οποία πραγματεύεται τη ψυχική νόσο η οποία οδηγεί σε ακραίες συμπεριφορές με πολιτικές και κοινωνικές προεκτάσεις. Η διεστραμμένη προσωπικότητα του πατέρα και της μητέρας έχουν οδηγήσει στον βασανισμό των παιδιών τους. Στον κυριολεκτικό εγκλωβισμό τους σε ένα σπίτι και στην παιδική ηλικία. Τα παιδιά ζώντας απομονωμένα και χωρίς κανένα εξωτερικό ερέθισμα δεν καταφέρνουν να αναπτύξουν ποτέ τις γνωστικές τους λειτουργίες με αποτέλεσμα να εμφανίζουν καθυστέρηση στην αντίληψη τους. Ο κοινωνικός αποκλεισμός, η απομόνωση έχει φέρει ως αποτέλεσμα τη ζωή σε ένα κοινωνικό και πολιτισμικό κενό όπου τα άτομα δεν έχουν καμία ταυτότητα και καμία βούληση με αποτέλεσμα να εκδηλώνουν ακραίες και αυτοκτονικές συμπεριφορές.

Η συμπεριφορά των γονιών στο έργο μας παραπέμπει σ' αυτό που περιγράφει ο Μπρούνο Μπέττελχάιμ προσπαθώντας να περιγράψει και να εξηγήσει τους ψυχολογικούς σκοπούς στους οποίους απέβλεπε η Γκεστάπο διαπράττοντας βιαιότητες, βασανιστήρια και ποικίλους εξευτελισμούς σε βάρος των κρατουμένων. Δεν επρόκειτο τόσο, κατ' αυτόν, για εκδηλώσεις σαδισμού από τη μεριά των ΕΣ – ΕΣ, όσο για ένα ευρύ σχέδιο που σκόπευε να εξαφανίσει κάθε ίχνος προσωπικής αυτονομίας των φυλακισμένων, να τους υποβαθμίσει σε ένα απλό «καταναλωτικό προϊόν», σε ένα εμπόρευμα. Η πιο αποτελεσματική μέθοδος συνίστατο στο να επιβάλλουν στους κρατούμενους μια παιδική συμπεριφορά μέσα από την υποστροφή σε γενετήσια στάδια. Έπρεπε όχι μόνο να παραιτηθούν από οποιονδήποτε ατομισμό για να συγχωνευτούν με μια άμορφη μάζα αλλά να χάσουν κάθε ταυτότητα. Οι πιο συνήθεις ψυχολογικοί μηχανισμοί έπαυαν τότε να λειτουργούν επιτρέποντας την εμφάνιση όλων των ειδών παραληρήματος ή ακόμη καθαρά αυτοκτονικών συμπεριφορών (Jaccard, 1979). Ο *Κυνόδοντας* έτσι είναι ένα έργο αλληγορικό με όμως πολιτικές προεκτάσεις. Στην ουσία αναπαριστά τις βασικές αρχές του φασισμού, όπου ο αρχηγός έχει τη δύναμη σε ένα απόλυτα ελεγχόμενο «στρατιωτικό» κράτος. Οι «στρατιώτες» τηρούν την τυφλή υποταγή στις επιθυμίες του όσο κακοποιητικές είναι γι' αυτούς.

Η ταινία *Κυνόδοντας* αν και σοκάρει με την ακραία ιστορία που πραγματεύεται, ωστόσο περιέχει αρκετά ρεαλιστικά στοιχεία τα οποία έχει ζήσει και η ελληνική κοινωνία μόλις λίγες δεκαετίες πίσω. Αρκεί να θυμηθούμε την Ελένη Καρυώτη γνωστή ως «Υπόθεση Κωσταλέξι» που παρέμεινε έγκλειστη για 29 χρόνια στο σπίτι της επειδή νοσούσε ψυχικά.

Τέλος, θα μπορούσαμε να πούμε πως ο σκηνοθέτης μέσα από την αφήγησή του ασκεί μια έμμεση κριτική στην ασφυκτική ελληνική πατριαρχική οικογένεια που θεωρεί τα παιδιά πλήρως εξαρτημένα και πολλές φορές εξαρτήματα των γονέων. Τα παιδιά διαπαιδαγωγούνται αυστηρά με τα πρότυπα και τις αρχές των γονέων τους οι οποίοι συνειδητά προσπαθούν να επιβάλλουν τα δικά τους πιστεύω στα παιδιά. Οι γονείς ασυνείδητα υποβιβάζουν την προσωπικότητα των παιδιών τους στερώνοντας τους το δικαίωμα να αποφασίζουν τα ίδια για τη ζωή τους.

1.3. Συμπεράσματα

Οι αναγνώσεις των ταινιών που προηγήθηκαν δεν επιχειρήθηκαν με το βλέμμα του κινηματογραφιστή ή του θεωρητικού του κινηματογράφου που ενδιαφέρεται για την τεχνοτροπία, τα κινηματογραφικά ρεύματα, τις θεωρητικές ή κριτικές και αισθητικές προσεγγίσεις, εκείνα τα στοιχεία που εμάς ενδιαφέρουν είναι τα δεδομένα που αντλούμε μέσα από την κινηματογραφική αφήγηση και ο τρόπος που αυτά αποτυπώνονται στο φιλμ. Αναλύοντας το φιλμικό κείμενο των δύο έργων και σχολιάζοντας τον κινηματογραφικό νατουραλισμό, τους χαρακτήρες των έργων και των στερεοτύπων που αποτυπώνονται στον φακό, μέλημά μας αποτέλεσε η ανίχνευση μέσα από την τέχνη του κινηματογράφου εικόνων της κοινωνικής πραγματικότητας, στάσεις, αντιλήψεις και πολιτικές της κοινωνίας (Freeland & Wartenberg, 1995). Άλλωστε, σπάνια μια ταινία είναι ολότελα άσχετη με την επικαιρότητα, κύριο χαρακτηριστικό του κινηματογράφου είναι ότι μετασχηματίζει, παραμορφώνει, ανασυντάσσει ένα πραγματικό κοινωνικό γεγονός που δανείστηκε, από τον από κόσμο χωρίς όμως η ταινία να είναι αντιγραφή του πραγματικού αποτυπωμένου στο σελιλόιντ, αλλά συνιστά μια κοινωνική σκηνοθεσία. Επειδή λοιπόν συντίθεται από μία επιλογή κειμένων, εικόνων και μετά από μία ανακατανομή

τους, με τα στοιχεία που παίρνει από το περιβάλλον, αναδιοργανώνει, στην ουσία, ένα κοινωνικό σύνολο το οποίο αναφέρεται στο περιβάλλον από το οποίο προήλθε, μια φανταστική αναμετάφραση (Sorlin, 2006).

Το *Σπιρτόκουτο* και ο *Κυνόδοντας* συνιστούν δυο ταινίες σταθμούς για τα ελληνικά δεδομένα της κινηματογραφικής παραγωγής. Πρόκειται για δύο ταινίες που ανήκουν στο Ελληνικό Νέο Κύμα κινηματογράφου (Greek New Wave cinema) από δύο νέους κινηματογραφιστές που ανανέωσαν τα δεδομένα της ελληνικής κινηματογραφικής αντίληψης. Υποκατηγορία του Greek New Wave Cinema συνιστά το κίνημα του *Weird Wave* όρος που χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον Steve Rose. Ο κριτικός κινηματογράφου ομαδοποίησε και αναγνώρισε τη νέα τάση στον ελληνικό κινηματογράφο κυρίως με αναφορά στην μορφή και στο σκοτεινό ύφος που χαρακτηρίζουν μια σειρά σύγχρονων ελληνικών παραγωγών. Βασικά στοιχεία των ταινιών που ανήκουν στο τελευταίο κίνημα συνιστούν η κοινή θεματική τους: Όλες οι ταινίες πραγματεύονται την οικογένεια, έχουν αλληγορικό χαρακτήρα και επιμέρους κινηματογραφικές τεχνικές όπως τα μονοκάμερα πλάνα και ο φυσικός φωτισμός, οι αποξενωμένοι χαρακτήρες των πρωταγωνιστών και οι παράλογοι διάλογοι του σεναρίου. Στην κατηγορία του *weird wave* ανήκει ξεκάθαρα η ταινία του Γιώργου Λάνθιμου ενώ το *Σπιρτόκουτο* του Γιάννη Οικονομίδη συγκλίνει σε κάποια στοιχεία. Το *Σπιρτόκουτο* είναι μια ρεαλιστική ταινία που όμως ο ακραίος ρεαλισμός της αγγίζει τα όρια της υπερβολής δημιουργώντας ουσιαστικά μια παρωδία με χαρακτήρες καρικατούρες.

Στο σημείο αυτό είναι αναγκαίο να αναδείξουμε στο σύνολό τους τις θεματικές που προκύπτουν από την ανάλυση των δύο ταινιών, καθώς θα αποτελέσουν τις κατευθυντήριες έννοιές μας για την περαιτέρω έρευνά που θα επικεντρωθεί στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα:

1.3.1. Σπιρτόκουτο:

Η κύρια θεματική που παρουσιάζεται και στα δύο έργα που αναλύσαμε είναι η Οικογένεια. Και οι δύο ταινίες πραγματεύονται αποκλειστικά την οικογένεια –

βραχυκύκλωμα όπως χαρακτηριστικά σημειώνει ο Δημήτρης Παπανικολάου⁶. Το *Σπιρτόκουτο* όπως και ο *Κυνόδοντας* ασχολούνται με την οικογένεια ως δομή που αντικατοπτρίζει όλες τις αντιλήψεις, τις στάσεις και τα στερεότυπα που υποστηρίζονται σε περαιτέρω κοινωνικούς θεσμούς. Έτσι η οικογένεια συνιστά κατά κάποιο τρόπο μια μικρογραφία της κοινωνίας μας. Αυτή η οικογένεια και στα δύο έργα πάσχει. Από την μία στο *Σπιρτόκουτο* όλη η οικογένεια ζει όπως φαίνεται από πάντα σε τεταμένους τόνους και από την άλλη η οικογένεια του κυνόδοντα νοσεί ψυχικά βαθιά. Και στις δύο οικογένειες η ενδοοικογενειακή βία είναι κραυγαλέα και παρούσα κατ' εξακολούθηση. Πρόκειται για δύο πατριαρχικές οικογένειες όπου ο άντρας ουσιαστικά είναι εκείνος που λαμβάνει όλες τις αποφάσεις και καθορίζει τις συμπεριφορές των άλλων μελών.

Στην *Σπιρτόκουτο* ο πατέρας της οικογένειας είναι ουσιαστικά ο κυρίαρχος του σπιτιού. Εκείνος που αποφασίζει, διατάζει, τιμωρεί. Όπως διαφαίνεται από την κινηματογραφική αφήγηση είναι εκείνος ο οποίος με μια άκρως αυταρχική προσωπικότητα έχει δημιουργήσει ένα καθεστώς τρόμου στο σπίτι όπου όλοι πρέπει να τον υπακούν και να συμμορφώνονται με τα δικά του θέλω. Η φασίζουσα συμπεριφορά του δεν περιορίζεται μόνο στην οικογένεια του αλλά και στο κοντινό του περιβάλλον και στις εργασιακές του σχέσεις. Θεωρώντας τον εαυτό του ως παντοδύναμο συμπεριφέρεται άσχημα και χωρίς σεβασμό σε όλους. Η σύζυγος εκφράζεται κι εκείνη με μεγάλη επιθετικότητα. Καθ' όλη τη διάρκεια της ταινίας εκδηλώνει έντονη δυσφορία, λεκτική επιθετικότητα και έντονη νευρικότητα. Επιτίθεται στον σύζυγό της λεκτικά και του ασκεί τελικά ψυχολογική βία εκβιάζοντας τον πως η κόρη του Κική δεν είναι βιολογικό του παιδί. Η σύζυγος όπως προκύπτει από την αφήγηση είναι μια καταπιεσμένη γυναίκα η οποία ακολουθεί το πρότυπο της συζύγου η οποία θεωρείται υποδεέστερη του άντρα. Με μοναδικό ρόλο να μεγαλώνει τα παιδιά της δεν εργάζεται και παραμένει στο σπίτι. Ο σύζυγός της είναι εκείνος που παίρνει τις αποφάσεις και εκείνη απλά ενημερώνεται. Σε αυτό το καθεστώς καταπίεσης που βιώνει σε όλη τη διάρκεια του γάμου της αμύνεται. Με μια λανθάνουσα άμυνα που είναι εξίσου η βίαη συμπεριφορά. Είναι αξιοσημείωτο πως στο *Σπιρτόκουτο* η βία παρουσιάζεται νομιμοποιημένη και αντιμετωπίζεται ως φυσιολογικό γεγονός στην οικογένεια. Ο πατέρας με το προφίλ του macho άντρα

---

⁶ Δημήτρης Παπανικολάου, *Κάτι τρέχει με την οικογένεια*. Έθνος, πόθος και συγγένεια την εποχή της κρίσης. Εκδόσεις Πατάκη, 2018. σ. 15

δυνάστη και τιμωρού, ασκεί βία στη σύντροφό του, στα παιδιά του, στην ευρύτερη οικογένεια του και σε όλο το περιβάλλον του. Η γυναίκα του με τη σειρά της ασκεί βία στον άντρα και στην ευρύτερη οικογένεια της προστατεύοντας μόνο τα παιδιά, τα οποία όμως εκδηλώνουν έντονη επιθετική συμπεριφορά στο φιλικό τους περιβάλλον, στον ερωτικό τους σύντροφο και στους εργαζόμενους της επιχείρησης του πατέρα τους. Ενώ νιώθουν έντονη εσωτερική επιθετικότητα προς τον πατέρα η οποία δεν μπορεί λόγω φόβου να εκφραστεί καθαρά.

1.3.2. Μορφές βίας που αποτυπώνονται στην ταινία Σπιρτόκουτο:

Λεκτική Βία:

Το θέμα της βίας και οι εκφάνσεις της αποτελεί βασικό στοιχείο της ταινίας του Γιάννη Οικονομίδη. Η λεκτική βία αρχικά που συνιστά και το μοτίβο όλων των ταινιών του σκηνοθέτη είναι παρούσα σε όλη τη διάρκεια της ταινίας γι' αυτόν το λόγο αν και υπάγεται στην ψυχολογική βία αποτελεί εδώ ξεχωριστή κατηγορία. Εξετάζοντας την ταινία συνολικά καταλήγουμε πως η «πηγή του κακού» είναι ο πατέρας της οικογένειας. Από την αρχή της ταινίας επιτίθεται λεκτικά προς το περιβάλλον του. Η σύζυγος ανταπαντά εξίσου με λεκτική βία προς το πρόσωπό του και του επιτίθεται διαρκώς. Είναι αξιοσημείωτο πως η σύζυγος εκρήγνυται και εκδηλώνει όλη την επιθετικότητα της με αποκορύφωμα την ψυχολογικό εκβιασμό που ασκεί στον σύντροφό της και θα αναλύσουμε παρακάτω, μια μέρα που ο Δημήτρης βρίσκεται σε πολύ έντονη ψυχολογική πίεση. Η πράξη της αυτή σηματοδοτεί την ανταγωνιστική σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο ζευγάρι και το παιχνίδι εξουσίας που παίζουν οι δύο σύντροφοι. Σε αντίστοιχη περίπτωση θα περίμενε κανείς η Μαρία να συμπαραστεκόταν και να βρισκόταν συναισθηματικά δίπλα στον Δημήτρη, ενώ εκείνη περνά στο αντίθετο στρατόπεδο τον εχθρεύεται και προκαλεί την κορύφωση του δράματος.

Η λεκτική βία μέσα στην οικογένεια ανατροφοδοτείται διαρκώς με αποτέλεσμα τα παιδιά, που βρίσκονται σε ενήλικη πλέον ηλικία, να έχουν υιοθετήσει το μοντέλο το οποίο διαρκώς βιώνουν και να επιτίθονται κι εκείνα λεκτικά όπου μπορούν. Η αυταρχική προσωπικότητα του πατέρα δεν τους επιτρέπει την άμεσα σύγκρουση με εκείνον έτσι τα παιδιά εκδηλώνουν σιωπηλά την επιθετικότητα τους και το θυμός τους προς τον αρχηγό της οικογένειας και γίνονται επιθετικά προς το φιλικό τους περιβάλλον, προς τον ερωτικό τους σύντροφο και προς το εργασιακό τους περιβάλλον. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα που παραθέσαμε στην ανάλυση της ταινίας και δείχνουν την εσωτερικευμένη βία προς τον πατέρα όπως η σκηνή με τον γιο του Λουκά στην τουαλέτα και τον πατέρα του έξω από την πόρτα όπου ο πατέρας του ασκεί λεκτική βία και εκείνος του επιτίθεται νοερά με βουβές κινήσεις στον καθρέπτη και η σκηνή με την κόρη όπου μετά από την επίθεση που έχει δεχτεί από τον πατέρα της, ενώ τον ακούει πως είναι σε κρίση δεν δείχνει καμία διάθεση να τον στηρίξει και να τον βοηθήσει σε αντίθεση προτιμά χωρίς κανένα ίχνος συναισθήματος να φύγει από το σπίτι.

Η λεκτική βία είναι τόσο έντονη στο έργο που πολλές φορές το εκρηκτικό περιβάλλον φέρνει κυριολεκτική δυσφορία στον θεατή. Οι δυνατές φωνές, οι έντονες κινήσεις των σωμάτων, οι συσπάσεις των προσώπων και η εφίδρωση από την συνεχή ασταμάτητη ένταση αποτυπώνουν στον φακό ένα αποπνικτικό περιβάλλον και φανερώνουν τελικά μ' αυτόν τον έστω υπερβολικό τρόπο τη βαρύτητα του φαινομένου της λεκτικής βίας, το οποίο πολλές φορές αγνοούμε και δεν αξιολογείται ως πρόβλημα μέσα στην οικογένεια.

Σωματική Βία:

Η σωματική βία εκδηλώνεται από τον πατέρα προς την κόρη του επειδή εκείνη δεν συμμορφώνεται στις δικές του διαταγές. Ο πατέρας δεν είναι σύμφωνος για τον ερωτικό σύντροφο της Κικής έτσι όταν συνειδητοποιεί πως εκείνη δεν συμμορφώνεται στους δικούς κανόνες της επιτίθεται και της ασκεί σωματική βία εξαναγκάζοντας την να παρατήσει το σύντροφό της. Η επόμενη φορά που σημειώνεται σωματική βία στην ταινία είναι όταν η ξαδέρφη της Μαρίας, αναγκάζεται να φύγει από το σπίτι. Η Μαργαρίτα θεωρεί υπαίτιο της ξαφνικής της

εκδίωξης τον Δημήτρη στον οποίο προσβεβλημένη ορμά και κτυπά ως ένδειξη του θυμού της.

Η σωματική βία αν και υπάρχει στην ταινία και διαρκώς «καραδοκεί» δεν είναι τόσο έντονη γιατί τη θέση της έχει πάρει η λεκτική βία. Εδώ ερχόμαστε στην παραπάνω διαπίστωση μας πως ο Οικονομίδης δεν χρησιμοποιεί τη σωματική βία στην ταινία και προτιμά να θίξει το φαινόμενο της λεκτικής βίας γιατί θέλει να τονίσει τη σημαντικότητα και τις επιπτώσεις μιας μορφής βίας η οποία πολλές φορές η οικογένεια και πιο μακριά η κοινωνία δεν την κρίνει αυστηρά και δεν αξιολογεί σωστά τις επιπτώσεις της στην οικογένεια αρχικά και έπειτα στο κοινωνικό σύνολο και σε όλες τις σχέσεις που αναπτύσσονται στο πλαίσιο του.

Ψυχολογική Βία:

Ύστερα από την ανάλυση μας παρατηρούμε πως η ψυχολογική βία στο έργο είναι κυρίαρχη καθώς εκφράζεται έντονα μέσω της λεκτικής βίας. Όσον αφορά στη σχέση των δύο συντρόφων της οικογένειας ο λεκτικός εξαναγκασμός και οι απειλές είναι πολύ έντονα στοιχεία της σχέσης τους. Η Μαρία ασκεί ψυχολογική βία στον σύντροφό της προκαλώντας συνεχώς, μιλώντας του απειλητικά και υποτιμώντας τον. Σε όλη την ταινία τον αμφισβητεί, τον ειρωνεύεται, τον βρίζει και τον κοροϊδεύει. Εκείνος με τη σειρά του την υποτιμά της μιλά κακότροπα και την απειλεί. Ψυχολογική βία ασκεί επίσης ο πατέρας προς τα δύο του παιδιά τα οποία βιώνουν διαρκώς την απόρριψη, Από την ταινία συμπεραίνουμε πως δεν υπάρχει κανένας σεβασμός προς τα παιδιά του τα οποία και αντιμετωπίζει ως αποκτήματα, υποταγμένα στα δικά του θέλω. Εξαναγκάζει την Κική να παρατήρει τον σύντροφό της, την απειλεί, τη διατάζει προτάσσοντας το γεγονός πως είναι ο πατέρας της και θα κάνει ότι θέλει αυτός. Την ίδια στάση κρατά και για τον Λουκά. Από τη συμπεριφορά του πατέρα προς τον γιο του καταλήγουμε πως είναι πολύ απογοητευμένος με τις πράξεις του γιού του με αποτέλεσμα να τον αμφισβητεί λεκτικά, να του μιλά προσβλητικά και να τον διατάζει.

Σύνδρομο του αμέτοχου θεατή

Μια άλλης μορφής βία που παρατηρούμε στο έργο *Σπιρτόκουτο* και αφορά κατ' εξοχήν τα νεαρά μέλη της οικογένειας είναι το Σύνδρομο του αμέτοχου θεατή. Τα παιδιά γίνονται μάρτυρες της ενδοοικογενειακής βίας και της νοσηρής σχέσης του πατέρα και της μητέρας. Χωρίς να μπορούν να παρέμβουν λόγω της θέσης τους όπως προκύπτει από την ταινία τα παιδιά έχουν μεγαλώσει σε ένα εκρηκτικό περιβάλλον όπου η βία είναι πανταχού παρούσα. Η μη ισορροπημένη σχέση των γονιών τους που φαίνεται να βιώνεται σαν παγιωμένη κατάσταση μέσα στο σπίτι έχει επηρεάσει την ψυχοσύνθεση τους και η βία φαίνεται να νοείται σαν μια συνηθισμένη και «φυσιολογική» κατάσταση.

1.3.3 Οι επιπτώσεις της ενδοοικογενειακής βίας στην ταινία *Σπιρτόκουτο*:

Η εκτεταμένη βία έχει επηρεάσει όλη την κατάσταση μέσα στο σπίτι. Η ταινία δεν παρουσιάζει κάτι άλλο πέρα από τέσσερα νευρωτικά άτομα, τα οποία βρίσκονται σε μια διαρκή σύγχυση και ένταση. Οι επιπτώσεις της ενδοοικογενειακής βίας έχουν αντίκτυπο στους συντρόφους θύματα της βίας αλλά κατά κύριο λόγο έχουν βλαπτικά αποτελέσματα στα παιδιά. Όσον αφορά τη σχέση των γονιών η θέση του θύματος και του θύτη εναλλάσσονται με τη σύζυγο Μαρία να βρίσκεται σε πιο αδύναμη θέση σε σχέση με τον άντρα της ο οποίος κρατά και το οικονομικό κεφάλαιο του σπιτιού. Η διαρκής βία μεταξύ του ζευγαριού τους έχει οδηγήσει την αποξένωση και στο συναισθηματικό κενό. Είναι αξιοσημείωτο πως σε ολόκληρη την ταινία δεν εκφράζεται κάποιο άλλο συναίσθημα εκτός από τον θυμό. Οι σύντροφοι φαίνεται να μην συναισθάνονται γιατί δεν νιώθουν κάτι άλλο εκτός από μίσος και η ικανοποίηση τους έρχεται μόνο με την φαντασιακή καταστροφή του ενός από τον άλλο.

Τα παιδιά είναι τα θύματα της ενδοοικογενειακής βίας. Μεγαλωμένα σε ένα άκρως κακοποιητικό περιβάλλον έχουν διαμορφώσει επιθετικές. Τα παιδιά φαίνεται πως έχουν υιοθετήσει ακριβώς το οικογενειακό μοντέλο μέσα στο οποίο μεγάλωσαν. Το πρότυπο του αυταρχικού και επιθετικού πατέρα και μητέρας έχει εντυπωθεί ως ιδανική εικόνα του εαυτού, με αποτέλεσμα να έχει διαμορφώσει άτομα επιθετικά που ζουν κι αυτά με τη σειρά τους στο συναισθηματικό κενό. Οι σχέσεις που φαίνεται να

έχουν αναπτύξει τόσο με την οικογένεια όσο και με το κοινωνικό σύνολο χαρακτηρίζονται από ανταγωνιστικότητα, αισθήματα επιβολής/κυριαρχίας και επιθετικότητα. Ακολουθώντας το πρότυπο της δικής τους οικογένειας είναι ανίκανα να αγαπήσουν και να αναπτύξουν υγιείς σχέσεις με τους γύρω τους. Έτσι λοιπόν καταλήγουμε πως η νοσηρότητα της οικογένειας έχει άμεσο αντίκτυπο στα θύματα της που δεν είναι άλλα από τα παιδιά τα οποία δυστυχώς επηρεάζονται πολύ από τον τρόπο που διαπαιδαγωγούνται και από τις σχέσεις/ ρόλους που διαμορφώνουν γι' αυτά οι σημαντικοί άλλοι που στην προκειμένη περίπτωση είναι ο πατέρας και η μητέρα τους.

1.3.4 Κυνόδοντας:

Αν και ο *Κυνόδοντας* είναι κατά βάση μια αλληγορική μυθοπλαστική ιστορία η οποία περιέχει πολλά στοιχεία υπερβολής, παρόλα αυτά τα γεγονότα που πραγματεύεται αν και ακραία έχουν υποστηριχθεί από αληθινά γεγονότα που έχει βιώσει η ανθρωπότητα. Συλλέγοντας τα δεδομένα που μας παρέχει η ταινία, το σημαντικότερο στοιχείο που αντλείται από την αφήγηση ως καθαρή έννοια είναι η ενδοοικογενειακή βία ως κοινωνικό φαινόμενο. Συγκριτικά με την ταινία *Σπιρτόκουτο* θεωρούμε τον *Κυνόδοντα* πιο ακραία ταινία γιατί βασικός της άξονας πάνω στον οποίο κινείται όλη η ταινία είναι ο εγκλεισμός. Η χρόνια φυλάκιση που θεωρείται βασανισμός και καταστρατήγηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εφαρμόζεται από τους γονείς της οικογένειας με πρόφαση την προστασία από τους κινδύνους που παραμονεύουν στο εξωτερικό περιβάλλον πέρα δηλαδή κυριολεκτικά από τους τέσσερις τοίχους του σπιτιού. Με μια συμβολική διάσταση έτσι ο *Κυνόδοντας* θίγει το φαινόμενο της υπερ-προστατευτικότητας που συναντάται κατά κόρον στην ελληνική οικογένεια. Όσον αφορά τη δομή της οικογένειας που παρουσιάζεται στο έργο βλέπουμε μια καθαρά πατριαρχική οικογένεια όπου ο πατέρας έχει εφαρμόσει ένα ναζιστικό μοντέλο έχει φυλακίσει την υπόλοιπη οικογένειά του σε ένα στρατόπεδο συγκέντρωσης εν προκειμένω το σπίτι τους και τους έχει καταδικάσει ουσιαστικά σε πνευματικό θάνατο. Θέτοντας απαράβατους και αυστηρούς κανόνες και εγκαθιδρύοντας μια κατάσταση φόβου, κανένας δεν έχει δικαίωμα να φύγει από το σπίτι και να μην υπακούει στις εντολές του. Σε αντίθεση με

την ταινία Σπιρτόκουτο στο σπίτι του Κυνόδοντα υπάρχει μια επιφανειακή γαλήνη αφού κανείς, πέρα από τα παιδιά που εκδηλώνουν ασυνείδητα κάποιες φορές την εσωτερικευμένη επιθετικότητα τους, δεν ταράζει την ηρεμία που έχει επιβάλει ο πατέρας. Η σύζυγος του παίζει και αυτή το «παιχνίδι» του συζύγου της. Η διαστρεβλωμένη έννοια της ελευθερίας είναι έκδηλη αφού ζει κι αυτή φυλακισμένη στο σπίτι με τη θέληση της. Παρουσιάζεται σαν μια άβουλη γυναίκα, χωρίς καμία προσωπικότητα που έχει ως μοναδικό της σκοπό να υπηρετεί τις διαταγές του άντρα της και να μεγαλώνει τα παιδιά της. Τα βασικά θύματα της οικογένειας είναι τα παιδιά που ζουν σε ένα στρατιωτικό καθεστώς όπου είναι αναγκασμένα να υπακούουν και να θεωρούν «φυσιολογική» οποιαδήποτε επιθυμία του πατέρα. Τα παιδιά ζουν κάτω από το καθεστώς βίας ολόκληρη της ζωής τους γεγονός που έχει επιφέρει καταστροφικές επιπτώσεις στην ψυχοσύνθεσή τους.

1.3.5. Μορφές βίας που αποτυπώνονται στην ταινία Κυνόδοντας:

Σωματική βία:

Στην ταινία *Κυνόδοντας* τα νεαρά μέλη της οικογένειας δέχονται σωματική βία όταν δεν συμμορφώνονται με τους κανόνες του σπιτιού. Ο πατέρας και η μητέρα χτυπούν τα παιδιά ως τιμωρία για τη μη πρόχειρη συμπεριφορά τους και την παράβαση κάποιων νόμων που έχουν αυτοί θεσπίσει μέσα στο σπίτι. Το προφίλ του τιμωρού που κατέχουν, εξυπηρετεί το αίσθημα του φόβου που θέλουν και οι δύο να υπάρχει μέσα στο σπίτι ώστε τα θύματα τους να μην εξεγερθούν και να μένουν υπάκουα.

Ψυχολογική βία:

Στο πλαίσιο της δημιουργίας μιας κατάστασης τρόμου μέσα στο σπίτι για την τιμωρία που ακολουθεί τη μη υπακοή στους κανόνες, οι γονείς εκβιάζουν ψυχολογικά τα παιδιά τους. Οι γονείς λέγοντας ψέματα στα παιδιά τους και παρουσιάζοντας μια

τελείως λανθασμένη εικόνα του εξωτερικού κόσμου, πως δηλαδή πέρα από τα όρια του σπιτιού υπάρχει κάποιο τέρας το οποίο επιτίθεται και κανένας δεν καταφέρνει να ξεφύγει από τα δόντια του, εξαναγκάζουν τα παιδιά τους σε μια φοβική κατάσταση και σε ένα καθεστώς εγκλεισμού. Οι γονείς απειλούν τα παιδιά τους επίσης με ένα έμμεσο τρόπο, χρησιμοποιούν ένα φανταστικό παράδειγμα ως παράδειγμα προς αποφυγή, ενός πάλι φανταστικού αδερφού ο οποίος δραπέτευσε από το σπίτι και δεν κατάφερε να επιβιώσει.

Εγκλεισμός:

Ο εγκλεισμός που βιώνουν τα παιδιά θεωρείται βασανιστήριο. Το ανθρώπινο δικαίωμα της ελευθερίας έχει καταστρατηγηθεί από τους γονείς, οι οποίοι έχουν φυλακίσει τα παιδιά του και δεν τους επιτρέπουν να φύγουν από τα όρια του σπιτιού. Από τη στιγμή της γέννησής τους έως και τη στιγμή του θανάτου τους τα παιδιά έχουν καταδικαστεί σε ισόβια φυλάκιση και αυτό γίνεται κατανοητό σε μας με το εύρημα του σκηνοθέτη να προσθέτει στον διάλογο της ταινίας την πληροφορία για το πότε τα παιδιά θα είναι ικανά να φύγουν από το σπίτι: Στο οικογενειακό τους τραπέζι ο σκηνοθέτης βάζει τον πατέρα να ρωτά τα παιδιά πότε θα ελευθερωθούν και εκείνα με τη σειρά τους απαντούν όταν πέσει ο Κυνόδοντας τους δηλαδή ποτέ καθώς ο κυνόδοντας είναι το μοναδικό δόντι που παραμένει μόνιμο σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου. Η λέξη κυνόδοντας συνιστά τη κλειδί για την έκβαση της ταινίας και την τραγική ειρωνεία που πολύ σωστά ο σκηνοθέτης επιλέγει να τη χρησιμοποιήσει και ως τίτλο του έργου.

Σεξουαλική κακοποίηση:

Στην ταινία Κυνόδοντας οι γονείς κακοποιούν τα παιδιά τους και τα εξαναγκάζουν εν αγνοία τους σε αιμομιξία. Τα παιδιά στο έργο έχουν πλέον ενηλικιωθεί και έχουν ως βιολογική ανάγκη την ερωτική επιθυμία. Οι γονείς αφού κάνουν την πρώτη απόπειρα να φέρουν μια εργαζόμενη από το εργοστάσιο όπου

δουλεύει ο πατέρας ως πληρωμένη υπάλληλος του σεξ για το γιο τους και «αποτυγχάνουν» στη συνεργασία καθώς η υπάλληλος εμφανίζει νοσηρές τάσεις και παρεισφρέει στην οικογένεια καταπατώντας τους κανόνες της, οι γονείς την τιμωρούν και επιλέγουν ως λύση την αιμομιξία. Έτσι εξαναγκάζουν τη μεγάλη τους κόρη να συνευρεθεί ερωτικά με το γιο τους. Η τραγικότητα της πράξης ενισχύεται καθώς τα παιδιά είναι ανίκανα να καταλάβουν ότι η πράξη αυτή είναι ανήθικη και υπακούν χωρίς αντίρρηση στα θέλω των γονιών τους.

1.3.6. Οι επιπτώσεις της ενδοοικογενειακής βίας στην ταινία *Κυνόδοκτα*:

Οι τραγικές επιπτώσεις της ενδοοικογενειακής βίας και πιο συγκεκριμένα της παιδικής κακοποίησης που βιώνουν τα νεαρά μέλη της οικογένειας του Κυνόδοκτα γίνονται αντιληπτά από το πρώτο πλάνο της ταινίας. Από τη στιγμή που η σύζυγος της οικογένειας φαίνεται να και να συμμαχεί με τον πατέρα και να μην αντιδρά στην όποια παράλογη απόφαση του άρα η όποια κακοποίηση δέχεται δεν σχολιάζεται από τον σκηνοθέτη δεν θα ασχοληθούμε με τη σχέση του ζευγαριού. Στα σημεία που θα εστιάσουμε είναι οι επιπτώσεις που έχει η διαρκής βία στα παιδιά.

Εξ' αιτίας του εγκλεισμού τους και της μη επαφής τους με κάποιο εξωτερικό ερέθισμα της ελεγχόμενης πληροφορίας που τα παιδιά λαμβάνουν μέσω της διαστρεβλωμένης εκπαίδευσής τους από τους γονείς και του «στρατιωτικού» καθεστώτος που ζουν τα παιδιά εμφανίζουν τρομερές γνωστικές δυσλειτουργίες. Όπως έχουμε ήδη επισημάνει αν και τα παιδιά είναι πλέον ενήλικα αποτυπώνονται στο φακό με συμπεριφορές παιδιών. Η φυλάκιση τους δεν τους έχει επιτρέψει να αναπτυχθούν νοητικά. Οι σκέψεις τους περιορίζονται στο παιχνίδι και στην ψυχαγωγία που τους επιβάλλουν οι γονείς. Συμπεριφέρονται απροσάρμοστα μιλούν καθυστερημένα και αντιδρούν όπως τα μικρά παιδιά. Πέρα από την καθυστερημένη αντίληψη που τα παιδιά εκδηλώνουν και για την οποία ευθύνονται οι γονείς που δεν τα βοηθούν να αναπτυχθούν, τα παιδιά έχουν προβλήματα στη συμπεριφορά τους λόγω της έλλειψης κοινωνικοποίησης τους. Τα παιδιά που είναι ενήλικες δεν έχουν αναπτύξει την προσωπικότητά τους φαίνονται να είναι συναισθηματικά κενά και έχουν παραμείνει στην παιδική τους ηλικία.

Τέλος μια άλλη επίπτωση του βασανισμού τους είναι η εσωτερικευμένη και ασυνείδητη επιθετικότητα που εκδηλώνουν σε όλη τη διάρκεια της ταινίας. Τα παιδιά αρέσκονται να παίζουν βίαια παιχνίδια και είναι επιθετικά το ένα προς το άλλο με κορύφωση την επιθετικότητά που εκδηλώνει η μεγάλη κόρη προς τον εαυτό της η οποία στην προσπάθεια της να ελευθερωθεί ουσιαστικά αυτοτιμωρείται και αυτοκτονεί.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Κεφάλαιο 1

1.1.1.Ο κοινωνικός θεσμός της οικογένειας

Η οικογένεια σύμφωνα με τη Μουσούρου (1999) αποτελεί κύριο και καίριο στοιχείο της οργάνωσης τόσο του συλλογικού όσο και του ατομικού βίου. Λειτουργεί ως «γέφυρα» που συνδέει τον κοινωνικό και τον ατομικό, το δημόσιο και ιδιωτικό βίο. Η οικογένεια ως κοινωνικός θεσμός έχει δημόσιο χαρακτήρα αφού παραπέμπει στην οργάνωση του συλλογικού βίου και εξαρτάται από συλλογικές αξίες και κοινωνικές συνθήκες. Ταυτόχρονα έχει ιδιωτικό χαρακτήρα αφού παραπέμπει στην οργάνωση του ατομικού βίου.

Οι λειτουργίες του θεσμού της οικογένειας μπορούν να συνοψισθούν σε αναπαραγωγικές, οικονομικές, εκπαιδευτικές και ψυχολογικές. Όσον αφορά τις ψυχολογικές της λειτουργίες όπως υπογραμμίζει η Μουσούρου (1989), που αφορούν το αίσθημα ασφάλειας και στοργής που είναι ανάγκη να αισθάνεται κάποιος στο πλαίσιο της, έχουν αποκτήσει σήμερα ιδιαίτερη σημασία καθώς στις σύγχρονες κοινωνίες η ταχύτητα των κοινωνικών μετασχηματισμών δημιουργεί ρευστότητα στις κοινωνικές σχέσεις και συναισθηματική ανασφάλεια στο άτομο. Καθώς η κοινωνία εξελίσσεται, ο κοινωνικός θεσμός της οικογένειας, δεν αποτελεί εξαίρεση. Σήμερα, έχουμε, αδιαμφισβήτητα, πλέον εισέλθει σε μια νέα εποχή επαναπροσδιορισμού των ζητημάτων που αφορούν τόσο την οργάνωση του ιδιωτικού βίου, όσο και το παρών και το μέλλον της οικογένειας (Μουσούρου, 1989).

Η οικογένεια νοείται από τους περισσότερους ως ένα ασφαλές περιβάλλον. Ο θεσμός βασίζεται στην ομαλή λειτουργία της κοινωνικής ομάδας όπου τα θετικά συναισθήματα και η ηρεμία κυριαρχούν. Εντούτοις, η βία στο πλαίσιο της οικογένειας συνιστά πραγματικότητα. Η ενδοοικογενειακή βία συνιστά ένα

κοινωνικό φαινόμενο που στις μέρες μας έχει λάβει ανεξέλεγκτες διαστάσεις και ασκείται στο πλαίσιο της οικογένειας από τους ισχυρότερους προς τους αδύναμους.

Το Φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας

1.1.2. Ορισμός και είδη:

Προσεγγίζοντας εννοιολογικά το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας λόγω των πολλών ορισμών που έχουν δοθεί είμαστε σε θέση να ορίσουμε τρεις διακρίσεις: α. Τους ευρείς ορισμούς όπου η ενδοοικογενειακή βία περιλαμβάνει τόσο φυσικές (σωματικές) επιθέσεις όσο και ψυχολογικές επιθέσεις, συναισθηματική κακοποίηση, οικονομικό αποκλεισμό, οικιακή αιχμαλωσία και απειλές, β. Τους στενούς ορισμούς, όπου η ενδοοικογενειακή βία περιλαμβάνει μόνο τις πράξεις φυσικών επιθέσεων και γ. Τους μεικτούς ορισμούς όπου η ενδοοικογενειακή βία συνδυάζει την παραδοσιακή μορφή βίας με χρόνιες ενδοοικογενειακού χαρακτήρα συγκρουσιακές καταστάσεις (Δημοπούλου, 2006).

Με την πρόσφατη αναθεώρηση του νόμου για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας (Ν. 3500/24-10-2006) ορίζεται σαφώς ότι: «Ενδοοικογενειακή βία θεωρείται η τέλεση αξιόποινης πράξης σε βάρος μέλους της οικογένειας [...] που αποτελείται από συζύγους ή γονείς και συγγενείς πρώτου και δεύτερου βαθμού εξ αίματος ή εξ αγχιστείας και τα εξ υιοθεσίας τέκνα τους [...] περιλαμβάνονται επίσης, εφόσον συνοικούν, συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι τετάρτου βαθμού και πρόσωπα των οποίων επίτροπος, δικαστικός συμπαραστάτης ή ανάδοχος γονέας έχει οριστεί μέλος της οικογένειας, καθώς και κάθε ανήλικο πρόσωπο που συνοικεί στην οικογένεια [...] οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται και στην μόνιμη σύντροφο του άντρα ή το μόνιμο σύντροφο της γυναίκας και στα τέκνα, κοινά ή ενός εξ αυτών, εφόσον τα πρόσωπα αυτά συνοικούν, ως και στους τέως συζύγους [...] Θύμα ενδοοικογενειακής βίας θεωρείται κάθε

πρόσωπο σε βάρος ή στην οικογένεια του οποίου τελείται αξιόποινη πράξη καθώς και ο ανήλικος ενόπιον του οποίου τελείται μια από τις αξιόποινες πράξεις της παρούσας (Καλούδη, κ.α., 2017)»

Με το Συμβούλιο της Ευρώπης της 11^{ης} Μαΐου 2011 (σύμβαση της Κωνσταντινούπολης) η ενδοοικογενειακή βία ορίστηκε ως: «Ο όρος ενδοοικογενειακή βία σημαίνει όλες τις πράξεις φυσικής, σεξουαλικής, ψυχολογικής ή οικονομικής βίας οι οποίες συμβαίνουν εντός της οικογένειας ή οικογενειακής μονάδας ή μεταξύ πρώην ή νυν συζύγων ή συντρόφων, ανεξάρτητα ή όχι του κατά πόσο ο δράστης μοιράζεται ή έχει μοιραστεί την ίδια κατοικία με το θύμα (Γλυνιαδάκη & Κυριαζή, 2018)».

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ο ορισμός της ενδοοικογενειακής βίας αρχικά προτάθηκε από τη Δανία και έπειτα υιοθετήθηκε από τα υπόλοιπα Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής ένωσης το 1995 στη 4^η Διάσκεψη των γυναικών. Η Διακήρυξη του ΟΗΕ ορίζει στις παραγράφους 113 κι 118 της Πλατφόρμας Δράσης του Πεκίνου τη βία ως «Κάθε σωματική, σεξουαλική, ή ψυχολογική βία που ασκείται σε βάρος του θύματος από τον τωρινό ή πρώην σύζυγο ή σύντροφο, ή άλλα μέλη της οικογένειας, καλείται ενδοοικογενειακή βία»

Σύμφωνα με τον WHO – Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (2012) ως ενδοοικογενειακή βία χρησιμοποιείται ο όρος που αναφέρεται στη συντροφική βία, στη βία σε παιδιά ή ηλικιωμένους ή τη βία που ασκείται από οποιοδήποτε μέλος της οικογένειας.

Η Sanderson (2008) συνδυάζει του ορισμούς του Home Office (2006) και των οργανώσεων Women's Aid Federation (2005), Respect (2004) για να ορίσει την ενδοοικογενειακή κακοποίηση: «Ενδοοικογενειακή κακοποίηση είναι κάθε περιστατικό ή μοτίβο ελεγκτικής ή απειλητικής συμπεριφοράς, βίας ή κακοποίησης (ψυχολογικής, σωματικής, σεξουαλικής, οικονομικής, συναισθηματικής ή πνευματικής) μεταξύ ενηλίκων που είναι ή έχουν υπάρξει σύντροφοι ή μέλη της ίδιας οικογένειας, άσχετα από το φύλο, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την αναπηρία, τη φυλή ή το θρήσκευμα. Η κακοποιητική συμπεριφορά χρησιμοποιείται σε μια προσπάθεια να ελεγχθεί ο σύντροφος στα πλαίσια των δικαιωμάτων του θύτη και μπορεί να έχει πολύ σοβαρές και μακροχρόνιες συνέπειες στην αίσθηση του ατόμου για τον εαυτό του, την υγεία και την αυτονομία του. Η σωματική κακοποίηση

χρησιμοποιείται συχνά σαν καταναγκαστικός έλεγχος, για να εδραιώσει τον φόβο με σκοπό την κυριαρχία του θύτη, για να διασφαλίσει την υποταγή του θύματος, ενώ μπορεί να χρησιμοποιηθεί εναντίον τρίτων- ιδίως των παιδιών- με σκοπό να ελέγχεται ο σύντροφος».

1.1.3. Τα είδη της ενδοοικογενειακής βίας:

Για να κατανοήσουμε το φαινόμενο πρέπει να εστιάσουμε πρώτα στην αναγνώριση των κατευθύνσεων της βίαιης συμπεριφοράς και έπειτα στον ποιοτικό διαχωρισμό των διαφόρων μορφών της βίας. Οι υποκατηγορίες της ενδοοικογενειακής βίας είναι η βία ενός ερωτικού συντρόφου στον άλλο και η παιδική κακοποίηση. Όσον αφορά την κακοποίηση των γυναικών μέσα στο οικογενειακό πλαίσιο διακρίνεται σε ποικίλες μορφές με κυρίαρχες τη σωματική ή φυσική, την ψυχολογική ή συναισθηματική κακοποίηση και τη σεξουαλική. Στα περισσότερα περιστατικά οι μορφές βίας μέσα στην οικογένεια εναλλάσσονται ενώ κάποιες μορφές βίας περιέχουν και άλλα είδη. Παρακάτω περιγράφουμε τις κατηγοριοποιήσεις των μορφών ενδοοικογενειακής βίας που αφορούν την έρευνα μας και τη γυναικεία κακοποίηση.

Σωματική βία: Η σωματική βία ή φυσική βία μπορεί να οριστεί ως η συμπεριφορά κατά την οποία ένα άτομο πληγώνει και προκαλεί πόνο εσκεμμένα σε κάποιο άλλο. Δηλαδή νοείται η πρόκληση σωματικής κάκωσης ή βλάβης της υγείας του άλλου και κυμαίνεται από ένα χαστούκι στο πρόσωπο ως την εκ προθέσεως ανθρωποκτονία (ΚΕΘΙ, 2003). Μπορεί όμως να ενέχει και τακτικές που δεν αφήνουν οπτικά ενδείξεις ή στοιχεία κακοποίησης όπως π.χ. ασφυξία. Τέλος περιλαμβάνει, επίσης, παραδοσιακές – σε κάποιες χώρες- πρακτικές, επιβλαβείς για τις γυναίκες, όπως για παράδειγμα ακρωτηριασμό γεννητικών οργάνων και αρπαγή της γυναικείας προίκας.

Ψυχολογική βία: Μπορεί να είναι λεκτική ή μη λεκτική και αποσκοπεί σε καταναγκαστικό έλεγχο και ισοπέδωση της αυτοεκτίμησης. Ο δράστης δεν είναι συνεχόμενα κακοποιητικός αλλά υπάρχουν διαστήματα αδιαφορίας καθώς και

διαστήματα όπου εναλλάσσει τη γλυκύτητα με σκληρότητα. Μέσα από την επιθυμία του για τον απόλυτο έλεγχο, εγκαθιδρύει στο θύμα ένα καθεστώς φόβου, και χειραγώγησης. Η ψυχολογική βία τις περισσότερες φορές δεν είναι αυθόρμητη αλλά προμελετημένη και συνειδητή και πολλές φορές αγγίζει τον σαδισμό. Περιλαμβάνει προσβολές, εκφοβισμό εγκατάλειψης, βιασμού, απώλειας επιμέλεια παιδιών, εγκλεισμό στον οικιακό χώρο, καταστροφή αντικειμένων, απομόνωση, λεκτικές επιθέσεις και ταπείνωση (Sanderson, 2008). Επιπρόσθετα περιλαμβάνει την εκούσια παραμέληση ικανοποίησης και ανταπόκρισης του δράστη στις συναισθηματικές ανάγκες του θύματος. Η εξύβριση και ο εξευτελισμός όπως προαναφέραμε αποτελούν ιδιαίτερη μορφή ενδοοικογενειακής βίας που είναι συνδεδεμένη με τη ψυχολογική βία, τη λεκτική βία. Η λεκτική βία περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα συμπεριφορών που κινούνται από φωνές και εξυβρίσεις, έως λεκτικό εξευτελισμό, απειλές και λεκτική τρομοκράτηση του θύματος (ΚΕΘΙ, 2003). Επιφέρει τρομερές επιπτώσεις στο θύμα όπως το αίσθημα της ντροπής, χαμηλή αυτοεκτίμηση, κατάθλιψη, αυτοκτονικές τάσεις και αγχώδεις διαταραχές. Τέλος η ψυχολογική βία επιφέρει κοινωνική δυσλειτουργία σε τομείς όπως οι διαπροσωπικές σχέσεις, οι επαγγελματικές επιδόσεις, η ανάληψη πρωτοβουλιών και η διεκπεραίωση υποχρεώσεων (ΚΕΘΙ, 2003). Στην ψυχολογική βία εντάσσουμε και την κοινωνική καταπίεση η οποία περιλαμβάνει ψυχολογικούς καταναγκασμούς. Οι θύτες πολλές φορές επιλέγουν εκείνοι τον κοινωνικό περίγυρο των θυμάτων τους απομονώνοντας τα φτάνοντας σε σημείο να απαγορεύουν τη σύναψη σχέσεων με άτομα τα οποία θεωρούν επικίνδυνα άτομα τα οποία μπορούν να επηρεάσουν τα θύματα και να τα ωθήσουν να αντιδράσουν και κινηθούν νομικά εναντίον τους. Επιπλέον πολλές γυναίκες επιλέγουν οι ίδιες να απομονωθούν κοινωνικά προκειμένου να αποφύγουν τα επεισόδια κακοποίησης τα οποία θα επιφέρουν οι κοινωνικές επαφές (Walker, 1989).

Σεξουαλική βία: Η σεξουαλική βία και παρενόχληση ασκείται κυρίως σε βάρος των γυναικών παρά των αντρών Περιλαμβάνει τον βιασμό, τη σεξουαλική επίθεση, τον εξαναγκασμό σε ανεπιθύμητες σεξουαλικές πράξεις εντός ή εκτός της σχέσης με τη χρήση απειλών, εκφοβισμού ή σωματικής βίας, ή εξαναγκασμό σε ανεπιθύμητες σεξουαλικές πράξεις με άλλους. Η σεξουαλική κακοποίηση δεν επιφέρει μόνο ψυχολογικές μεταβολές στο θύμα αλλά και οργανικές καθώς υπάρχει

μεγάλος κίνδυνος τραυματισμού και μολύνσεων (Sanderson, 2008). Η εννοιολογική προσέγγιση της σεξουαλικής κακοποίησης κυμαίνεται από τους νομικούς ορισμούς έως και τους ορισμούς που περιλαμβάνουν ερωτικές πράξεις που εμπεριέχουν εξαναγκασμό. Η πρώτη επικεντρώνεται στο ζήτημα της μη συναίνεσης ως απόρροια της χρήσης βίας ενώ η δεύτερη έχει ως θεμελιώδη αρχή πως οποιαδήποτε σεξουαλική πράξη χωρίς τη συναίνεση του άλλου παραβιάζει την ελεύθερη βούληση της γυναίκας και συνιστά σεξουαλική βία (Πενταράκη, 2003).

Παραμέληση: Η παραμέληση συνιστά μια μορφή ενδοοικογενειακής βίας που αφορά τη στέρηση βασικών και θεμελιωδών δικαιωμάτων του θύματος: Στέρηση ελευθερίας, οικονομική στέρηση και εξάρτηση, έλλειψη φροντίδας για τις συναισθηματικές ανάγκες του θύματος, στέρηση ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης (Spinellis, 1997). Η Sanderson (2008) ορίζει ως ξεχωριστή κατηγορία την Οικονομική βία όπου ο θύτης έχει τον οικονομικό έλεγχο και λαμβάνει όλες τις αποφάσεις για τα οικονομικά ζητήματα της οικογένειας. Πολλές φορές ο δράστης απαγορεύει στο θύμα να εργαστεί ώστε να έχει τον απόλυτο έλεγχο πάνω στο θύμα και να μειώσει την κοινωνικότητά του στο ελάχιστο.

Η Πνευματική βία τέλος ορίζεται από τη Sanderson (2008) ως την μορφή κακοποίησης που περιλαμβάνει εκμετάλλευση των θρησκευτικών πεποιθήσεων του θύματος ή την απαγόρευση να ασκεί τα θρησκευτικά του καθήκοντα.

1.1.4. Θεωρίες γύρω από την ενδοοικογενειακή βία:

Οι διαφορετικές απόψεις για το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας προκύπτουν από τις διαφορετικές θεωρητικές κατευθύνσεις. Παρακάτω αναφερόμαστε στις πιο χαρακτηριστικές θεωρίες γύρω από την ενδοοικογενειακή βία:

Οι ατομικές/ ψυχιατρικές θεωρίες εντοπίζουν στην πρωταρχική πηγή της κακοποίησης παθολογικά χαρακτηριστικά της δομής της προσωπικότητας του δράστη

ή και του θύματος τα οποία προκύπτουν από την ελλιπή ψυχονοητική ανάπτυξη του ατόμου κατά την παιδική ηλικία (ΚΕΘΙ, 2008). Οι ψυχαναλυτικές θεωρίες με κύριο εκφραστή τον S. Freud υποστηρίζουν πως η ενεργοποίηση του «ενστίκτου του θανάτου» προκαλεί την βιαιότητα και την επιθετικότητα του ατόμου. Οι ιατρικές και βιολογικές μελέτες συνδέουν τη βίαιη συμπεριφορά με οργανικές διαταραχές. Οι ψυχιατρικές ερμηνείες του φαινομένου και οι ατομικές τέλος εστιάζουν στους ψυχολογικούς και ατομικούς παράγοντες του ατόμου για ερμηνεύσουν το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας.

Οι κοινωνικο-ψυχολογικές προσεγγίσεις που αναπτύχθηκαν κυρίως τη δεκαετία του 1970 θέτουν στην ερμηνεία του φαινομένου τον παράγοντα της κοινωνίας και στην δυναμική που αναπτύσσεται μεταξύ ατόμου και κοινωνίας. Η θεωρία της κοινωνικής μάθησης πρεσβεύει πως η βία είναι κάτι που μαθαίνεται λόγω της μίμησης. Η θεωρία αυτή επιβεβαιώνει και την διαγενεακή μεταφορά της βίας σύμφωνα με την οποία οι άνθρωποι που έχουν γίνει μάρτυρες κακοποίησης στην οικογένεια τους είναι πιθανό να ξαναβιώσουν την ενδοοικογενειακή βία είτε ως θύματα είτε ως θύτες.

Η θεωρία της κοινωνικής συναλλαγής ή του κοινωνικού ελέγχου εστιάζει σε ένα σύστημα επιβραβεύσεων και αρνητικών κυρώσεων στις διαπροσωπικές σχέσεις. Τα άτομα προτιμούν να εμπλέκονται σε συμπεριφορές που θα τους φέρουν επιβράβευση παρά σε συμπεριφορές που θα επιφέρουν κυρώσεις. Έτσι οι δράστες συνάπτουν σχέσεις και ασκούν βία σε άτομα που στερούνται της ικανότητας να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά την κακοποίηση και να αντιδράσουν τιμωρώντας τον θύτη (ΚΕΘΙ, 2008).

Η θεωρία των πόρων (Hyde-Nolan, Juliao, 2012) υποστηρίζει πως ο «πλούτος» γεννά τη βία. Οι δράστες διαθέτουν περισσότερους πόρους (κοινωνικό status , οικονομικούς πόρους) με αποτέλεσμα να έχουν την εξουσία και να επιβάλλουν τη θέλησή τους στα θύματά τους.

Η θεωρία της ανακολουθίας της κοινωνικής τάξης απειλεί κυρίως τα πατριαρχικά μοντέλα εξουσίας και τα συστήματα αξιών. Η θεωρία εξηγεί την καταχρηστική συμπεριφορά βάσει την έλλειψη πόρων και τα συνεπαγόμενα άγχος και ασυμφωνία που βιώνει το άτομο από την ασύμμετρη κατανομή των πόρων (ΚΕΘΙ, 2008).

Η θεωρία της σύγκρουσης υποστηρίζει τη σύγκρουση ως συστατικό στοιχείο των κοινωνικών διαντιδράσεων ανάμεσα σε άτομα και ομάδες που χαρακτηρίζονται από θέσεις κυριαρχίας και υποταγής (Σπανού, 2005).

Η θεωρία της κοινωνικοποίησης των ρόλων των φύλων. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη θεωρία οι άνδρες ενθαρρύνονται να είναι περισσότερο επιθετικοί από τις γυναίκες και να μη μιλούν για τα συναισθήματά τους. Έτσι η σεξουαλική επιθετικότητα τους αυξάνει την αίσθηση του ανδρισμού (ΚΕΘΙ, 2008).

Η θεωρία των οικογενειακών συστημάτων εντοπίζει την αιτία της κακοποίησης στην ανισορροπία των δυναμικών και των σχέσεων ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας. Τα αίτια της βίας είναι πολυπαραγοντικά, προέρχονται από τις ρυθμιστικές δομές, τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των μελών, τις ματαιώσεις που τυχόν δέχονται ή και τις συγκρούσεις που προκύπτουν στους κόλπους της οικογένειας (ΚΕΘΙ, 2008).

Τέλος η θεωρία των συναισθηματικών δεσμών ενσωματώνει τόσο τις κοινωνιολογικές όσο και τις ψυχολογικές παραμέτρους στην ερμηνεία της ενδοοικογενειακής βίας. Η κακοποίηση οφείλεται σε ανεπαρκείς σχέσεις με τους γονείς συμβάν που εμποδίζει την ανάπτυξη ομαλών δεσμών σχέσεων αγάπης μεταξύ γονέα και παιδιού με αποτέλεσμα αυτή η προβληματική σχέση να μεταφέρεται στις ενήλικες σχέσεις που συνάπτει μετέπειτα το παιδί (ΚΕΘΙ, 2008).

Οι κοινωνικο-πολιτισμικές προσεγγίσεις εντάσσονται στις σύγχρονες τάσεις ερμηνείας του φαινομένου, αναφέρονται σε μάκρο-επίπεδο ανάλυσης και αποδίδουν την άσκηση βίας σε κοινωνιολογικές και πολιτισμικές παραμέτρους. Η θεωρία της υποκουλτούρας της βίας που εισήχθη ως ερμηνεία από τους Wolfgang και Ferracuti (1967) συνδέει τη βίαιη συμπεριφορά των δραστών με ένα συγκεκριμένο περιβάλλον υποκουλτούρας στο οποίο ζουν. Η θεωρία ενισχύεται από το γεγονός πως τα βίαια επεισόδια συμβαίνουν κυρίως σε περιορισμένες γεωγραφικές περιοχές.

Η φεμινιστική θεωρία ορίζει πως τα κοινωνικά φαινόμενα προκύπτουν από την πατριαρχική δομή της οικογένειας κατά συνέπεια η ενδοοικογενειακή βία είναι ένα αποτέλεσμα αυτής της δομής της κοινωνίας. Ο σκοπός της κακοποίησης έτσι δεν είναι άλλος από την επιβολή κυριαρχίας του άνδρα πάνω στη σύντροφό του. Βασικό στοιχείο αυτής της θεωρίας είναι ότι η ταυτότητα του φύλου μια κοινωνική

κατασκευή και αν οι βιολογικές διαφορές είναι ξεκάθαρες ανάμεσα στα δύο φύλα, οι αναπαραστάσεις του φύλου ή οι συνέπειες των αναπαραστάσεων αυτών είναι κοινωνικά κατασκευασμένες (Αθανασιάδου & Δεληγιάννη- Κουιμτζή, 2010).

Η θεωρία της οικολογικής προσέγγισης αναγνωρίζει το φαινόμενο ως πολύπλοκο το οποίο ανάγεται σε πολλά επίπεδα. Στο πρώτο επίπεδο βρίσκεται η προσωπική εμπειρία, στο δεύτερο οι παράγοντες που σχετίζονται με την πατρική οικογένεια. Το τρίτο επίπεδο διαμορφώνεται από εξωτερικούς παράγοντες που σχετίζονται με την κοινότητα και στο τέταρτο επίπεδο βρίσκονται ευρύτεροι κοινωνικοί παράγοντες (Σπανού, 2005).

Ο Bourdieu (1998) μιλά για το φαινόμενο της συμβολικής κυριαρχίας ερμηνεύει την ανδρική κυριαρχία όπου η καθολικά αναγνωρισμένη στους άνδρες πρωτοκαθεδρία διακηρύσσεται στην αντικειμενικότητα των κοινωνικών δομών και των παραγωγικών και αναπαραγωγικών δραστηριοτήτων, που είναι θεμελιωμένες σε έναν κατά φύλο καταμερισμό της εργασίας βιολογικής και κοινωνικής παραγωγής και αναπαραγωγή, ο οποίος δίνει στον άνδρα το καλύτερο κομμάτι. Η ανδροκεντρική παράσταση της βιολογικής και κοινωνικής αναπαραγωγής βρίσκεται ενδεδυμένη με την αντικειμενικότητα ενός κοινού νου, που γίνεται αντιληπτός ως πρακτική, δοξική συμφωνία σχετικά με το νόημα των πρακτικών. Κατά τον Bourdieu και οι ίδιες οι γυναίκες εφαρμόζουν σε κάθε πραγματικότητα, και ιδίως στις σχέσεις εξουσίας μέσα στις οποίες είναι φυλακισμένες, σχήματα σκέψης που αποτελούν προϊόν της ενσωμάτωσης αυτών των σχέσεων εξουσίας και τα οποία εκφράζονται στις θεμελιακές αντιθέσεις της συμβολικής τάξης.

Παραπάνω παραθέσαμε τις αντιπροσωπευτικότερες ερμηνευτικές προσεγγίσεις του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας. Είναι σημαντικό να τονίσουμε πως από τις θεωρίες καμία δεν είναι τόσο επαρκής ώστε να ερμηνεύσει ένα τόσο πολύπλοκο και πολυπαραγοντικό φαινόμενο. Η ερμηνεία της ενδοοικογενειακής βίας είναι αναγκαίο να βασίζεται στη διερεύνηση τόσο της προσωπικότητας του δράστη όσο και του θύματος ώστε να αντιμετωπιστεί η καταχρηστική ή θυματοποιημένη συμπεριφορά σε ατομικό επίπεδο, όσο και των εξωγενών παραμέτρων που συμβάλουν στην εμφάνισή της (ΚΕΘΙ, 2008).

1.1.5. Η βία κατά των γυναικών:

Η οικογενειακή βία συνιστά μία από τις πιο σημαντικές καταπατήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που πράττεται όχι από αγνώστους αλλά, από μέλη της ίδιας της οικογένειας δηλαδή από ανθρώπους έμπιστους.

Με το Συμβούλιο της Ευρώπης της 11^{ης} Μαΐου 2011 (σύμβαση της Κωνσταντινούπολης) η βία κατά των γυναικών ορίστηκε ως: « Ο όρος «βία κατά των γυναικών» νοείται ως παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μια μορφή διάκρισης κατά των γυναικών και σημαίνει όλε τις πράξεις βίας βασιζόμενης στο φύλο οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα ή ενδέχεται να έχουν ως αποτέλεσμα, φυσική, σεξουαλική, ψυχολογική ή οικονομική βλάβη ή πόνο για τις γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων των απειλών τέλεσης τοιούτων πράξεων, τον εξαναγκασμό ή την αυθαίρετη αποστέρηση της ελευθερίας, είτε αυτή συμβαίνει στο δημόσιο ή ιδιωτικό βίο».

1.1.6. Η παραμονή της γυναίκας σε μια κακοποιητική σχέση

Το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης είναι παγκόσμιο και διαχρονικό και έχει τρομερές επιπτώσεις στη φυσική και συναισθηματική υγεία των θυμάτων. Όσον αφορά την έκταση του φαινομένου στη χώρα μας, η αποτύπωση του φαινομένου καθίσταται δύσκολη λόγω της ανυπαρξίας ενιαίου συστήματος καταγραφής των περιστατικών κακοποίησης από τις αστυνομικές αρχές, τα νοσοκομεία και τις κοινωνικές υπηρεσίες όπου συνήθως καταφεύγουν τα θύματα. Η πρώτη προσπάθεια επιδημιολογικής καταγραφής του φαινομένου έγινε από το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας το 2003.

Οι κακοποιημένες γυναίκες δεν εντάσσονται σε κάποια συγκεκριμένη ομάδα γυναικών, προέρχονται απ' όλους τους κοινωνικούς, πολιτισμικούς χώρους, από όλες τις οικονομικές τάξεις, τις θρησκείες και τις φυλές. Η κακοποιημένη γυναίκα συνήθως χαρακτηρίζεται από χαμηλή αυτοεκτίμηση και συμπεριφέρεται με

στερεοτυπικούς τρόπους ως καλή νοικοκυρά και σύντροφος προκειμένου να ευχαριστήσει το δράστη. Η γυναίκα συνήθως εκδηλώνει παθητικότητα και ανικανότητα να αντιδράσει και συχνά διακατέχεται από το αίσθημα της ενοχοποίησης. Το μυστικό της βιαιότητας του άνδρα συνήθως το κρατά δικό της και ψάχνει να βρει τη συνταγή ώστε να το ξανακερδίσει και να διορθώσει εκείνη τα λάθη του βασανιστή της διατηρώντας τη νοσηρή τους σχέση (Walker, 1989).

Η ερευνήτρια Lenore Walker προκειμένου να γίνουν κατανοητοί οι λόγοι παραμονής του θύματος σε μια κακοποιητική σχέση και η ανοχή του σε όποια βιαιότητα αναφέρθηκε παρακάτω σε δύο θεωρίες (κυκλική θεωρία, θεωρία επίκτητης αδυναμίας,) που μας αποκαλύπτουν τη ψυχολογία που αποκτά η γυναίκα στο πλαίσιο μιας κακοποιητικής σχέσης (Walker, 1989).

Η κυκλική Θεωρία της Βίας

Σύμφωνα με τη Walker (1979) οι κακοποιημένες γυναίκες δεν κακοποιούνται συνέχεια και σε τυχαία χρονικά διαστήματα αλλά η κακοποίηση ακολουθεί έναν κύκλο συμβάντων που έχει τρεις διακριτές φάσεις που ποικίλουν σε χρόνο και ένταση όχι μόνο σε διαφορετικά ζευγάρια αλλά και στο ίδιο το ζευγάρι. Έτσι η φάση της δημιουργίας της έντασης ακολουθείται από την έκρηξη και το επεισόδιο κακοποίησης και ακολουθεί η περίοδος αγάπης ή η φάση ηρεμίας.

Φάση πρώτη: Δημιουργία έντασης

Κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης συμβαίνουν κάποια επεισόδια κακοποίησης μικρότερης σημασίας. Η γυναίκα βρίσκεται ακόμα στη φάση που μπορεί να ελέγξει τις αντιδράσεις του δράστη. Συνήθως χρησιμοποιεί διάφορες τεχνικές προκειμένου να τον ηρεμήσει. Η Walker αναφέρει πως μπορεί να γίνει περιποιητική, υποχωρητική, να του κάνει όλα τα καπρίτσια ή ακόμα και να κρατά αποστάσεις. Η γυναίκα πιστεύει πως ενεργώντας τοιούτοτρόπως θα καταφέρει να μην αφήσει το θυμό του να κλιμακωθεί. Πιστεύει πως αν ενεργήσει σωστά το επεισόδιο θα αποφευχθεί. Αν όμως ο δράστης εκραγεί τότε εκείνη νιώθει ένοχη, αποδέχεται

υπευθυνότητα για την κατάσταση και έτσι γίνεται συνένοχος του. Η γυναίκα θέτει ως πρωταρχικό της σκοπό την αποφυγή της βίας και καταφεύγει στην άρνηση. Αρνείται ως ψυχολογική άμυνα στον εαυτό της, πως έχει θυμώσει για την άδικη επίθεση και τον δικαιολογεί αποδεχόμενη της παράλογες αιτιάσεις του δράστη.

Μπορεί επίσης το θύμα να κατηγορεί εξωτερικούς παράγοντες για τη συμπεριφορά του δράστη ώστε να περιορίζει τον θυμό της και να τον δικαιολογεί πιστεύοντας πως αν υπομένει την κατάσταση που είναι παροδική θα ξεπεραστεί και η κακοποίηση.

Πολλά ζευγάρια καταφέρνουν να μένουν στην πρώτη φάση σε ένα σταθερό επίπεδο όπου η βία συνεχώς παραμονεύει και όπου οποιαδήποτε απρόσμενη κατάσταση μπορεί να ενεργήσει καταλυτικά, να ξεφύγει από τον έλεγχο και να οδηγηθούμε στη δεύτερη φάση του κύκλου της βίας που καλείται η φάση της έκρηξης. Η αναμονή της δεύτερης φάσης προκαλεί σοβαρό ψυχολογικό στρες στην κακοποιημένη γυναίκα.

Φάση δεύτερη: Η έκρηξη

Η έλλειψη ελέγχου και τα σοβαρά επεισόδια κακοποίησης διαχωρίζουν την πρώτη από τη δεύτερη φάση. Στη διάρκεια της δεύτερης φάσης έχουν χάσει και οι δύο τον έλεγχο τους. Στο σημείο αυτό ο θυμός του δράστη είναι τόσο μεγάλος που δεν είναι δυνατόν να προβλεφθεί ο βαθμός και το είδος της κακοποίησης. Είναι χαρακτηριστικό πως πολλές γυναίκες προκαλούν οι ίδιες την οριακή κατάσταση που θα δημιουργήσει την ένταση γιατί η ψυχολογική πίεση που δέχονται στην περίοδο όπου η βία ελλοχεύει είναι μη διαχειρίσιμη. Η δεύτερη φάση είναι συνήθως πιο σύντομη από την πρώτη διαρκεί συνήθως από δύο ώρες έως και μια μέρα. Η κακοποιημένη γυναίκα κατά τη δεύτερη φάση δεν έχει κανένα απολύτως έλεγχο της κατάστασης και προσπαθεί να απομακρυνθεί από την επίθεση. Πολλά θύματα δεν ζητούν βοήθεια κατά τη διάρκεια της δεύτερης φάσης ή καθυστερούν να απευθυνθούν κάπου.

Φάση Τρίτη: Ευγενική και μεταμελημένη συμπεριφορά.

Η Τρίτη φάση που ακολουθεί τα βίαια επεισόδια, είναι ευπρόσδεκτη και από τα δύο μέλη του ζευγαριού και χαρακτηρίζεται από ηρεμία. Ο δράστης επιστρέφει με μεταμελημένη συμπεριφορά. Μετανιωμένος την παρακαλά να τον συγχωρέσει και υπόσχεται πως οι πράξεις του δεν θα επαναληφθούν. Σ' αυτή τη φάση κατά τη Walker ολοκληρώνεται η μετατροπή της κακοποιημένης γυναίκας σε θύμα. Πολλές φορές ο δράστης για να πετύχει το στόχο του και να επανακτήσει την «αγάπη» της συντρόφου του ζητά τη συνδρομή άλλων στον αγώνα του που προσπαθούν να μεταπείσουν το θύμα πολλές φορές δημιουργώντας του τύψεις: -Εσύ είσαι η μόνη ελπίδα του. Εδώ είναι σημαντικό να σημειώσουμε πως αν και όλοι αναγνωρίζουν τις πράξεις του θύματος ως καταδικαστέες θεωρούν τη γυναίκα ως υπεύθυνη της τιμωρίας του. Οι περισσότερες γυναίκες όντας προσκολλημένες σε παραδοσιακές αξίες όπως αυτή της αιώνιας αγάπης πιστεύουν ή μάλλον θέλουν να πιστεύουν πως στην Τρίτη φάση του κύκλου της βίας βρίσκεται το αληθινό πρόσωπο του ανθρώπου που αγάπησαν και με τη σκέψη αυτή υποπίπτουν ξανά στη διαιώνιση του φαύλου κύκλου της βίας.

Ψυχοκοινωνική Θεωρία της Επίκτητης Αδυναμίας

Η Walker κατέληξε στο θεωρητικό σχήμα της επίκτητης αδυναμίας, προσπαθώντας να εξηγήσει τους λόγους για τους οποίους μια γυναίκα παραμένει σε μια κακοποιητική σχέση. Οι γυναίκες που υποφέρουν από την επίκτητη αδυναμία χαρακτηρίζονται από παθητικότητα. Αν και δεν είναι τόσο αδύναμες όσο θεωρούν στο να αντιδράσουν εκείνες έχουν αρνητική αντίληψη του εαυτού τους για το τι μπορούν και τι δεν μπορούν να κάνουν. Οι γυναίκες χαρακτηρίζονται από μια γενικευμένη αδυναμία που τις καθιστά έρμαια του δράστη. Δεν πιστεύουν πως η δική τους στάση είναι ικανή να επιφέρει κάποιο αποτέλεσμα έτσι βιώνοντας κατάθλιψη και άγχος παραμένουν σε μια κακοποιητική σχέση.

Η Walker συνδέει τέλος τις στερεοτυπικές αντιλήψεις για τη θέση και τον ρόλο της γυναίκας που ενισχύουν το αίσθημα κατωτερότητας και αδυναμίας που βιώνουν οι γυναίκες και δεν αντιδρούν.

1.2. Αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα:

Η αντιμετώπιση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας πραγματοποιείται είτε πολιτικά/νομικά είτε κοινωνικά. Η πρώτη περιλαμβάνει τη νομοθεσία του κράτους για την αντιμετώπιση του φαινομένου και η δεύτερη αφορά την ύπαρξη φορέων της Πολιτείας καθώς και Μ.Κ.Ο. που μέσα από συγκεκριμένες

υποστηρικτικές δομές ευαισθητοποιούν το κοινό σε θέματα βίας, προστατεύουν και βοηθούν τα θύματα (Prolepsis, 2012).

Ο Νόμος 3500/2006 για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα.

Η σύσταση του νόμου προέκυψε χάρη στις προσπάθειες των μη Κυβερνητικών οργανώσεων αλλά και των επίσημων φορέων, ερευνών, αγώνων, πορισμάτων και προτάσεων για την ενδοοικογενειακή βία. Έτσι για πρώτη φορά δια νόμου πλέον η ενδοοικογενειακή βία θεωρείται βασική αιτία κλονισμού του γάμου, τιμωρείται ο εξαναγκασμός της συζύγου σε ερωτική πράξη ως βιασμός στο γάμο, παρέχεται προστασία σε πράξεις ενδοοικογενειακής βίας και σε ζευγάρια που συμβιώνουν χωρίς να προηγείται γάμος και καθιερώνεται ο θεσμός της ποινικής διαμεσολάβησης για τα πλημμελήματα ενδοοικογενειακής βίας. Ορίζονται αυστηρές ποινές για τα ανήλικα θύματα. Σύμφωνα με τον νόμο ορίζεται ακριβώς η ενδοοικογενειακή βία, τιμωρείται η προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας με ιδιαίτερα ταπεινωτικά λόγια ή έργα. Επιβάλλεται φυλάκιση στον δράστη που θα ασκήσει βία σε βάρος εγκύου ή σε βάρος μέλους της οικογένειας ανίκανου να αντισταθεί. Τέλος προστίθενται τα νομικά πλαίσια για τη σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας, τη σωματεμπορία και τη σεξουαλική παρενόχληση των παιδιών και εφήβων (Prolepsis, 2012).

Μέτρα προστασίας θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας που προβλέπονται από το Νόμο:

Η αυτεπάγγελτη δίωξη των αδικημάτων της ενδοοικογενειακής βίας, η υποχρέωση των αστυνομικών για την προστασία του θύματος, η λειτουργία δομών προστασίας και αρωγής των θυμάτων, η διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, η δικαίωση του θύματος σε περίπτωση διαζυγίου, η χρηματική βοήθεια των θυμάτων για κάλυψη των εξόδων του δικαστηρίου, η αποζημίωση των θυμάτων για ηθική

βλάβη, συνιστούν τα προβλεπόμενα μέτρα προστασίας των θυμάτων. Τα μέτρα συντελούν στη θετική αντιμετώπιση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας και στην αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων των θυμάτων στη βάση των αρχών της ελευθερίας, της αυτοδιάθεσης και της αξιοπρέπειας του ατόμου.

Προγράμματα συμβουλευτικής και κοινωνικής αρωγής (Prolepsis, 2012)

Στις προσπάθειες αντιμετώπισης του προβλήματος της κακοποίησης των γυναικών από τους συζύγους τους, σημαντική θέση καταλαμβάνουν τα προγράμματα συμβουλευτικής και κοινωνικής υποστήριξης των θυμάτων. Σημαντικό φορέα για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών αποτελούν τα κέντρα πληροφόρησης και συμβουλευτικής γυναικών που λειτουργούν τόσο στην Αθήνα όσο και στην υπόλοιπη Ελλάδα. Οι επίσημοι φορείς που δραστηριοποιούνται στο θέμα είναι: Η Γενική γραμματεία Ισότητας των Φύλων, το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής αλληλεγγύης και οι Δήμοι της χώρας. Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις επιπρόσθετα παρέχουν σημαντικό έργο καθώς παρέχουν υπηρεσίες πληροφόρησης και στήριξης θυμάτων.

Οι προαναφερθείσες παρεμβατικές ενέργειες στοχεύουν στην προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών, στη βοήθεια των θυμάτων κακοποίησης (νομικές, ιατρικές, ψυχολογικές συμβουλές, κοινωνική στήριξη κτλ.) και στη βοήθεια των θυμάτων κακοποίησης παρέχοντάς τους έναν ασφαλή χώρο ώστε να αυτοπροσδιοριστούν και να σχεδιάσουν το μέλλον τους.

Υποστηρικτικές δομές αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας (Prolepsis, 2012).

Στη χώρα λειτουργούν τρεις διακριτές υποστηρικτικές δομές που συγκροτούν το βασικό δίκτυο υπηρεσιών πρόληψης και αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας: Τα συμβουλευτικά Κέντρα κατά της ενδοοικογενειακής βίας, οι τηλεφωνικές γραμμές sos και οι Ξενώνες φιλοξενίας κακοποιημένων γυναικών.

1.3. Συμβουλευτική στήριξη μέσω τηλεφώνου

Το άρθρο 24 της σύμβασης σύμβασης της Κωνσταντινούπολης (2011) ενσωματώνει τις Τηλεφωνικές γραμμές παροχής βοήθειας ως υποχρεωτικό μέτρο για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας : «την εγκατάσταση πανεθνικής εμβέλειας και καθ' όλο το 24ωρο τηλεφωνικών γραμμών παροχής βοήθειας σε δωρεάν βάση με στόχο την παροχή συμβουλών στους καλούντες υπό τον όρο της εμπιστευτικότητας και με το δέοντα σεβασμό στην ανωνυμία τους σε σχέση με όλες τις μορφές βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας Σύμβασης».

Σύμφωνα με τον Rosenfield (1997) η τηλεφωνική συμβουλευτική συνιστά μια μέθοδο κατά την οποία ένας εκπαιδευμένος σύμβουλος εργάζεται με μία εξυπηρετούμενη μέσω του τηλεφώνου. Στόχος της υπηρεσίας είναι η ενεργός ακρόαση, η υποστήριξη, η πληροφόρηση και η ενδυνάμωση των εξυπηρετούμενων.

Οι Γιωτάκος κ.α. (2006) επιβεβαιώνουν την άποψη και αναφέρουν πως η τηλεφωνική συμβουλευτική αποτελεί μια σύγχρονη μέθοδο στήριξης που συμβαδίζει με την εξέλιξη της τεχνολογίας που εξελίσσεται. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αύξηση στη δημιουργία τηλεφωνικών γραμμών υποστήριξης σε διεθνές επίπεδο καθώς έχει τα πλεονεκτήματα της εύκολης πρόσβασης και της διατηρήσεως της ανωνυμίας των εξυπηρετούμενων.

Η Wang (2000) επισημαίνει πως η τηλεφωνική συμβουλευτική διαχωρίζεται σε δυο κατηγορίες πρόληψης: Στην παρέμβαση σε καταστάσεις κρίσεις και στις υπηρεσίες πληροφόρησης παραπομπής και σε μια κατηγορία θεραπείας τη βοηθητική συμβουλευτική θεραπεία. Αναφέρεται επίσης σε τέσσερεις ξεχωριστούς τύπους τηλεφωνικής συμβουλευτικής: 1. Την παρέμβαση σε καταστάσεις κρίσης, 2. Τις υπηρεσίες πληροφόρησης και παραπομπής, 3. Στη βοηθητική συμβουλευτική θεραπεία και 4. Στην κλειστού τύπου συμβουλευτική θεραπεία.

Ο σκοπός μιας τηλεφωνικής γραμμής στήριξης, όπως αναφέρουν ο Μιλτιάδης Σταμπούλης και ο Νικόλαος Ναγόπουλος (2018) διαφοροποιείται ανάλογα με το είδος των παρεχόμενων υπηρεσιών. Οι τηλεφωνικές γραμμές στήριξης προσφέρουν υπηρεσίες τεκμηριωμένης διάγνωσης, πληροφόρησης, εκπαίδευσης, συναισθηματικής

ανακούφισης, παραπομπής σε πιο αρμόδιες υπηρεσίες ανάλογα την περίπτωση. Οι γραμμές τηλεφωνικής στήριξης στελεχώνονται με επαγγελματίες της ψυχικής υγείας ή και εθελοντές και η λειτουργία τους βασίζεται στην εχεμύθεια, τον αλτρουισμό και τις αρχές που διέπουν τις συμβουλευτικές υπηρεσίες (Γιωτάκος κ.α., 2006).

1.3.1.Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα τηλεφωνικών γραμμών

Σύμφωνα με πολλούς ερευνητές όπως επισημαίνουν οι Μιλτιάδης Σταμπούλης και Νικόλαος Ναγόπουλος (2018), οι τηλεφωνικές γραμμές είναι δημοφιλείς χάρη των χαρακτηριστικών τους που είναι η άμεση ανταπόκριση και παρέμβαση σε καταστάσεις κρίσεως, η εξοικείωση των εξυπηρετούμενων με το τηλέφωνο, η ανωνυμία και η απαγόρευση ηχογράφησης της κλήσεως, η συναισθηματική άνεση που προσφέρει αυτού του είδους επικοινωνίας που το άτομο μπορεί να εκφραστεί από τον προσωπικό του χώρο και η ευχέρεια να διακόψει το τηλεφώνημα όποτε εκείνο το επιθυμεί. Ένα ακόμα πλεονέκτημα των τηλεφωνικών γραμμών είναι η δυνατότητα να προσφέρει υπηρεσίες ακόμα και σε πληθυσμούς που είναι αποκλεισμένοι λόγω γεωγραφικών εμποδίων ή και σε ομάδες ανθρώπων που είναι δύσκολο να μετακινηθούν λόγω ψυχικών, παθολογικών προβλημάτων. Η τηλεφωνική γραμμή στήριξης είναι επιπλέον ιδιαίτερα οικονομική καθώς η χρέωση για τον καλούντα είναι είτε αστική είτε δωρεάν. Η δυνατότητα της άμεσης παραπομπής συγκαταλέγεται στα πλεονεκτήματα της τηλεφωνικής γραμμής καθώς εφόσον ο σύμβουλος το κρίνει απαραίτητο, ενημερώνει τον καλούντα για τις αρμόδιες υπηρεσίες που πρέπει να απευθυνθεί.

Η τηλεφωνική γραμμή στήριξης τέλος μπορεί να βοηθήσει η μείωση του στίγματος που φέρουν οι κακοποιημένες γυναίκες που βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό. Όπως επιβεβαιώνει η Ζήση (2019): « Η βαρύνουσα σημασία του στίγματος στην κοινωνία συνάγεται κατά κανόνα από τις συνέπειες που αυτό προκαλεί, όπως τον αποκλεισμό ορισμένων κοινωνικών ομάδων από υλικά και συμβολικά αγαθά. Πρόκειται για βλαπτικές συνέπειες που παράγονται από τις πρακτικές διάκρισης, την αρνητική μεταχείριση και τον αποκλεισμό ανθρώπων οι οποίοι εμφανίζονται και προσλαμβάνονται στην κοινωνία ως κοινωνικά απόβλητοι και παρείσακτοι».

Οι συμβουλευτικές τηλεφωνικές γραμμές στήριξης παρουσιάζουν και κάποιες δυσκολίες για τον καλούντα τα οποία συνοψίζονται ως εξής (Γιωτάκος κ.α., 2006): Η δυσκολία ελεύθερης έκφρασης πιθανά λόγω παρουσίας άλλων προσώπων, η ευκολία διάσπασης της προσοχής, η αδυναμία ταχείας παρέμβασης.

1.3.2. Δυσκολίες τηλεφωνικής γραμμής για τον σύμβουλο

Η τηλεφωνική γραμμή στήριξης συνιστά μια εξαιρετικά απαιτητική διαδικασία για τον σύμβουλο. Η αδυναμία της εξωλεκτικής συμπεριφοράς λόγω της έλλειψης επαφής ώστε να αξιολογηθεί σωστά το περιστατικό δυσχαιρένει τη δουλειά του συμβούλου. Έτσι ο σύμβουλος πρέπει να βρίσκεται σε ετοιμότητα να αξιολογήσει το περιστατικό μόνο από τα λεγόμενα του καλούντα (Christogiorgos et al., 2010). Η πίεση του χρόνου που δουλεύει ο σύμβουλος είναι επίσης ένα επιβαρυντικό στοιχείο για την αντιμετώπιση του περιστατικού καθώς πρέπει άμεσα να αποφασίσει ποιος είναι ο ενδεδειγμένος τρόπος αντίδρασης του για να βοηθήσει καταλλήλως τον καλούντα. Τέλος, η έλλειψη ανατροφοδότησης feedback σχετικά με την εξέλιξη του περιστατικού δεν επιτρέπει στον σύμβουλο την παρακολούθηση του περιστατικού και πολλές φορές προκαλεί ματαίωση και απογοήτευση στον σύμβουλο (Christogiorgos et al., 2010).

1.3.3. Δομή και Στάδια Τηλεφωνικών Γραμμών Υποστήριξης

Όλες οι τηλεφωνικές κλήσεις έχουν συγκεκριμένη δομή που χαρακτηρίζεται από αρχή- μέση- τέλος ανεξάρτητα από το χρόνο που θα διαρκέσει το τηλεφώνημα. Αν και κάθε περίπτωση θεωρείται διαφορετική για τη σωστή διένεξη της τηλεφωνικής συμβουλευτικής ακολουθούνται έξι στάδια που ακολουθεί ο ειδικός σύμβουλος (Γιωτάκος κ.α., 2006)

Πρώτο στάδιο: Εγκαθίδρυση της σχέσης

Σύμφωνα με τους Γιωτάκος κ.α. (2006) ο τόπος που θα βρίσκεται ο σύμβουλος την ώρα της κλήσης και ο τρόπος με τον οποίο θα απαντηθεί η κλήση

παίζουν βασικό ρόλο στην εγκαθίδρυση σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ συμβούλου και εξυπηρετούμενης. Στον χώρο απ' όπου θα απαντάται το τηλεφώνημα πρέπει να είναι ένα ήρεμο περιβάλλον χωρίς να παρεμβάλλονται θόρυβοι που θα αποσπών την προσοχή του συμβούλου και της εξυπηρετούμενης. Είναι σημαντικό ο σύμβουλος να μη σηκώνει αμέσως την κλήση αλλά να αφήνει κάποια δευτερόλεπτα ώστε να συγκεντρωθεί η εξυπηρετούμενη και να προετοιμαστεί ο ίδιος. Ο χαιρετισμός παίζει σημαντικό ρόλο για τη συνέχεια του τηλεφωνήματος γι' αυτό θα πρέπει να είναι ξεκάθαρος και με διάθεση για επικοινωνία. Βασικό στοιχείο για την εγκαθίδρυση σχέσης εμπιστοσύνης είναι η αντιμετώπιση της γυναίκας με σεβασμό και η κατανόηση των αναγκών του. Τέλος το όνομα της καλούμενης δεν είναι απαραίτητο να δοθεί αν εκείνη θέλει να κρατήσει την ανωνυμία της. Μη απαραίτητο είναι και το όνομα του συμβούλου καθώς η επικοινωνία δεν είναι κατ' αποκλειστικότητα και η εξυπηρετούμενη πρέπει να κατανοήσει πως σε ενδεχόμενη κλήση μελλοντικά μπορεί να της απαντήσει κάποιος άλλος συνάδελφος.

Δεύτερο στάδιο: Διερεύνηση περιεχομένου

Το δεύτερο στάδιο συνιστά το κατά τον Γιωτάκο κ.α. (2006) το κύριο μέρος του τηλεφωνήματος. Ρόλος του συμβούλου είναι να μην κατευθύνει τη συζήτηση αλλά να ακούει και να ξεκαθαρίζει τις ανάγκες της εξυπηρετούμενης η οποία πολλές φορές μπορεί να μην έχει οργανώσει τη σκέψη της πριν το τηλεφώνημα. Ο σύμβουλος μπορεί να κάνει ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου ώστε να παρακινήσει την εξυπηρετούμενη να μιλήσει περισσότερο (Chisinaou, 2008). Ο σύμβουλος πρέπει επίσης να βρίσκεται σε ετοιμότητα να ελέγξει την κατάσταση και ο ρόλος του είναι να διαβεβαιώνει για τη συναισθηματική υποστήριξη (Γιωτάκος, 2006). Τέλος λόγω της έλλειψης της οπτικής επικοινωνίας είναι ανάγκη η σωστή εκπαίδευση των συμβούλων ώστε να αποκτήσουν δεξιότητες ενεργητικής ακρόασης και χειρισμού λόγου. Οι λεκτικές επιβεβαιώσεις είναι απαραίτητες, ο σύμβουλος πρέπει να είναι πιο εκφραστικός ώστε να εμπνέει σιγουριά στην ομιλούσα (Chisinau, 2008).

Τρίτο στάδιο: Διευκρίνιση βασικών θεμάτων

Οι σύμβουλοι σύμφωνα με τον Γιωτάκο κ.α. (2006) πρέπει να βρίσκονται σε διαρκή ετοιμότητα να αντιληφθούν σε ποια κατεύθυνση να κινηθούν ώστε να διαβάσουν και να ερμηνεύσουν τα συναισθήματα των ομιλητών.

Για την αποσαφήνιση των λόγων των καλούντων είναι απαραίτητο ο σύμβουλος να ακολουθεί τα εξής βήματα (Chisinau, 2008):

- Να ακούει το άτομο που καλεί.
- Να ανταποκρίνεται στα γεγονότα, τα συναισθήματα και τις αξίες του ατόμου που τηλεφωνεί.
- Να κατανοεί τις επιθυμίες/ τα προβλήματα και να κάνει ερωτήσεις παραφράζοντας και αναδιατυπώνοντας το ζήτημα.
- Να εξετάζει ποικίλες οπτικές επίλυσης του προβλήματος.
- Να σέβεται πως η τελική απόφαση είναι του ατόμου που καλεί.

Σημαντικό τέλος είναι οι σύμβουλοι να δίνουν χώρο στις σιωπές της καλούμενης και να ορίζουν τον τόνο της φωνής τους ανάλογα με την κατάσταση (Γιωτάκος, 2006).

Τέταρτο στάδιο: Παροχή βοήθειας στις εξυπηρετούμενες να αναγνωρίσουν το επόμενο στάδιο.

Σ' αυτό το στάδιο σύμφωνα με τους Γιωτάκο κ.α. (2006) αν κριθεί απαραίτητο γίνονται από τους συμβούλους οι απαραίτητες παραπομπές. Ο σύμβουλος παρέχει πληροφορίες αλλά δεν δίνει οδηγίες. Ο σκοπός είναι να αποφασίσει το άτομο που καλεί για το δικό του ζήτημα. Διευκρινίζεται η εχεμύθεια και η εμπιστευτικότητα.

Στην περίπτωση που η εξυπηρετούμενη δυσκολεύεται να συνεχίσει τη συζήτηση ο σύμβουλος αναπροσαρμόζει την αντιμετώπισή του και πολλές φορές την προτείνει να καλέσει όταν μπορεί να εκφραστεί (Chisinau, 2008).

Τέλος, η κλήση δεν στέφεται πάντα με επιτυχία γεγονός που πρέπει να είναι έτοιμος ο σύμβουλος να δεχτεί. Κατά τους Γιωτάκο κ.α. (2006) η αναγνώριση αυτής της διάστασης μπορεί να ενισχύσει την ειλικρινή αντιμετώπιση του καλούντα από τον σύμβουλο.

Πέμπτο στάδιο: Κλείσιμο

Το επόμενο στάδιο είναι το τέλος της κλήσης η οποία πρέπει να έχει αυστηρά χρονικά περιθώρια και να μην ξεπερνά τα πενήντα λεπτά (Chisinau, 2008). Το τέλος της κλήσης έχει ιδιαίτερη βαρύτητα καθώς καθορίζει το εάν η εξυπηρετούμενη θα αισθανθεί άνετα να ξανακαλέσει να κάνει χρήση της υποστήριξης και των πληροφοριών (Γιωτάκος, 2006). Η τηλεφωνική συνομιλία πρέπει να λήγει ομαλά γιατί σε αντίθεση περίπτωση μπορεί να φέρει δυσκολίες και να κάνει τον εξυπηρετούμενο να φαντάζεται πως κουράζει τον σύμβουλο. Ο σύμβουλος πρέπει να προειδοποιεί τον εξυπηρετούμενο πέντε λεπτά πριν τη λήξη του τηλεφωνήματος (Rosenfield, 1997).

Στη λήξη της συζήτησης ο σύμβουλος ακολουθεί τα εξής στάδια (Chisinau, 2008):

- Ανακεφαλαιώνει τη συζήτηση.
- Ζητά ανατροφοδότηση από την εξυπηρετούμενη
- Προτείνει να καλέσει ξανά οποιαδήποτε στιγμή, όσες φορές το επιθυμεί και για οποιεσδήποτε ερωτήσεις.

Έκτο στάδιο: Μετά το τηλεφώνημα

Μετά το τηλεφώνημα ακολουθεί η περίοδος της ανασκόπησης του τηλεφωνήματος και του αναστοχασμού. Ο σύμβουλος κάνει μια αποτίμηση της συζήτησης και εξέταση της πρακτικής. Σημαντική κρίνεται η επικοινωνία του ζητήματος με τους συναδέλφους που βοηθούν στην ανατροφοδότηση του και την υποστήριξη. Πολλές φορές είναι απαραίτητο ένα χρονικό διάστημα ώστε ο σύμβουλος να συνέλθει από τη φόρτιση του τηλεφωνήματος μέχρι να απαντήσει την επόμενη γραμμή. Αν μέσα από το τηλεφώνημα τέλος έχει προκύψει κάποια γραφική δουλειά είναι καλό να την διεκπεραιώνει άμεσα ώστε να έχει άμεση πρόσβαση στις πληροφορίες που μόλις έλαβε (Γιωτάκος, 2006).

Σύμφωνα με τους Ee & Lowe (2005) για την επίλυση των προβλημάτων της εξυπηρετούμενης ακολουθείται το μοντέλο του Taylor το οποίο ακολουθεί με τη σειρά την εξής συγκεκριμένη δομή η οποία συνοψίζει στην ουσία τα έξι στάδια που προηγήθηκαν. Έτσι ο σύμβουλος μέσω της κλήσης στοχεύει στο να:

- «Πετύχει» μια σχέση παρακολουθώντας, χρησιμοποιώντας την τεχνική της παράφρασης και αντανακλώντας τα συναισθήματα, εγκαθιδρύοντας μια σχέση εμπιστοσύνης και διατηρώντας μια ανοιχτή επικοινωνία.
- «Συνοψίζει» το πρόβλημα και να βρει λύσεις με το αποσαφηνίζει σε ποιο ζήτημα θέλει να επικεντρωθεί η εξυπηρετούμενη.
- «Παρακινεί» την εξυπηρετούμενη να δράσει εξετάζοντας τις εναλλακτικές λύσεις και το πρώτο βήμα για τη λήψη μιας απόφασης. Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει τη στήριξη του εξυπηρετούμενου να θέσει στόχους ενθαρρύνοντας τον να σκεφτεί διαφορετικούς τρόπους συμπεριφοράς.

2.1. Μεθοδολογία Έρευνας

2.1.1. Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα έρευνας

Σκοπός της έρευνας μας συνιστά η διερεύνηση των σημαντικότερων θεμάτων που συνδέονται με τη στήριξη δια τηλεφώνου. Συγκεκριμένα η διερεύνηση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων κατά την άσκηση της συμβουλευτικής μεθόδου μέσω τηλεφώνου, η καταγραφή των απαραίτητων τεχνικών και δεξιοτήτων των συμβούλων και η διερεύνηση της επάρκειας των μεθόδων διαχείρισης των περιστατικών. Επόμενος σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση των εμπειριών και αντιλήψεων των συμβούλων για το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας καθώς και ο τρόπος που εκείνοι νοηματοδοτούν το έργο τους. Η έρευνα ολοκληρώνεται με τις προτάσεις των ειδικών για την αντιμετώπιση και κατ' επέκταση μείωση του φαινομένου.

2.1.2. Συμμετέχοντες στην έρευνα

Στην έρευνα έλαβαν μέρος συνολικά οκτώ εργαζόμενοι από δύο τηλεφωνικές γραμμές sos που λειτουργούν σε 24ώρη βάση, σε εθνική εμβέλεια και παρέχουν δωρεάν στήριξη. Οι δύο γραμμές απευθύνονται σε γυναίκες που έχουν υποστεί οποιοδήποτε είδος βίας. Παρέχουν ψυχολογική και κοινωνική στήριξη στις εξυπηρετούμενες. Η μια γραμμή έχει σταθερή βάση απ' όπου οι επαγγελματίες απαντούν τις γραμμές ενώ η δεύτερη δεν έχει σταθερή βάση λειτουργεί εθελοντικά και οι σύμβουλοι απαντούν στο κινητό και οι δυο γραμμές λειτουργούν με βάρδιες. Στο δείγμα μας συμμετείχαν συνολικά οκτώ σύμβουλοι (4 από την πρώτη γραμμή και 4 από τη δεύτερη). Από τους οκτώ επαγγελματίες οι έξι ήταν γυναίκες και οι δύο άντρες. Όσον αφορά τι ειδικότητές τους: οι τέσσερεις ερωτηθέντες ήταν ψυχολόγοι, ο ένας εκπαιδευτικός, οι δύο κοινωνικοί ανθρωπολόγοι και ο ένας σύβουλος ψυχικής υγείας.

2.1.3. Συλλογή Δεδομένων

Στην παρούσα έρευνα ακολουθήθηκε η ποιοτική μέθοδος γιατί θεωρήθηκε ως η κατάλληλη για τη συγκέντρωση πληροφοριών και στοιχείων αναφορικά με τις αντιλήψεις των ειδικών σε θέματα της ενδοοικογενειακή βίας. Μέσω της ποιοτικής έρευνας (Ισαρη & Πουρκός, 2015) επιτυγχάνεται η διερεύνηση της ιδιαιτερότητας του φαινομένου. Η μελέτη εκπονείται σε βάθος, είναι λεπτομερής και έτσι κατανοούνται οι επιμέρους πτυχές ή διαστάσεις του φαινομένου. Με τον τρόπο αυτό διαμορφώνεται μια γνήσια αυθεντική, δυναμική, πλαισιοθετημένη και ολιστική προσέγγιση του φαινομένου. Τέλος με την ποιοτική έρευνα μας δίνεται η δυνατότητα ενός αφηγηματικού λόγου πλούσιου σε εκφραστικούς όρους που μας βοηθά να αντλήσουμε περισσότερα στοιχεία και να εμβαθύνουμε στο θέμα της ενδοοικογενειακής βίας που εξετάζουμε.

Ως μέθοδος συλλογής ποιοτικών ερευνητικών δεδομένων επιλέξαμε τη συνέντευξη και συγκεκριμένα την ημιδομημένη συνέντευξη εις βάθος καθώς αποτελείται από ένα σύνολο προκαθορισμένων ερωτήσεων που λειτουργεί ως οδηγός ώστε να καλυφθούν τα ερευνητικά ερωτήματα και συνάμα παρουσιάζει ευελιξία. Η αλληλεπίδραση ερευνητή και ερωτώμενου μπορεί να παράγει υλικό που θα οδηγήσει στη διερεύνηση θεμάτων που δεν είχαν καθοριστεί αρχικά επιτρέποντας έτσι στον ερευνητή να αποκτήσει μια πιο ευρεία οπτική για το θέμα του (Ιωσιφίδης, 2008). Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν είτε στο χώρο εργασίας τους (για οκτώ ερωτηθέντες), είτε εκτός εργασιακού περιβάλλοντος. Οι συνεντεύξεις διήρκησαν κατά μέσω όρο 20 λεπτά η καθεμία.

2.1.4. Ο οδηγός συνέντευξης

Για τον οδηγό συνέντευξης έγινε μια προσπάθεια να υπάρξει ποικιλία ερωτήσεων όπως αναφέρει και ο Ιωσιφίδης (2008) για να διασφαλιστεί από εμάς η

σφαιρική προσέγγιση του θέματος. Έτσι προχωρήσαμε στη διαμόρφωση περιγραφικών ερωτήσεων, δομικών και συμπερασματικών.

Για την ορθή διεξαγωγή της συνέντευξης οργανώθηκε ο οδηγός συνέντευξης δεκατριών ερωτήσεων που αποτελείται από τέσσερις ομάδες ερωτήσεων και παρατίθεται στο παράρτημα της εργασίας. Η πρώτη ομάδα περιέχει ερωτήσεις που αφορούν τις απόψεις του ερωτηθέντα για τη λειτουργία των τηλεφωνικών γραμμών στήριξης. Η δεύτερη ομάδα επικεντρώνεται στις εμπειρίες του διερωτώμενου μέσα από την εργασία του ως σύμβουλος η τρίτη ομάδα αφορά τις απόψεις και αντιλήψεις του πάνω στο θέμα της ενδοοικογενειακής βίας και της γυναικείας κακοποίησης. Η τέταρτη ομάδα τέλος αφορά τις προτάσεις του ειδικού για την αποτελεσματική αντιμετώπιση και μείωση φαινομένου.

2.1.5. Δεοντολογία

Ενημέρωση και συγκατάθεση συμμετεχόντων

Όλα τα άτομα όπως ορίζει η βασική αρχή της δεοντολογίας συμμετείχαν στην έρευνα με τη δική τους ελεύθερη επιλογή και όχι μέσω δόλου ή καταναγκασμού (Ισσαρη & Πουρκός, 2015). Η γράφουσα ενημέρωσε τους συμμετέχοντες προφορικά και με γραπτό συμβόλαιο συνέντευξης για τους λόγους που διεξάγεται η έρευνα, τους στόχους και τη διαδικασία που θα ακολουθηθεί (Καλλινικάκη, 2010).

Σύμφωνα με τις αρχές δεοντολογίας της έρευνας όπως ορίζουν η Ισσαρη & Πουρκός (2015), τηρήθηκε η ανωνυμία των συμμετεχόντων τόσο κατά τη διεξαγωγή της έρευνας όσο και κατά τη διάρκεια ανάλυσης και παρουσίασης των ευρημάτων.

2.1.6. Ανάλυση Δεδομένων

Η παρούσα έρευνα μελετήθηκε μέσω της θεματικής ανάλυσης. Ο ποιοτικός λόγος αναλύθηκε και μελετήθηκε λεπτομερώς μέσω του απομαγνητοφωνημένου υλικού (Ιωσιφίδης, 2006). Έτσι τις συνεντεύξεις ακολούθησαν αρχικά η

απομαγνητοφώνηση του υλικού και στη συνέχεια η διαδικασία της κωδικοποίησης των δεδομένων. Η κωδικοποίηση των πληροφοριών οργανώθηκε ξεκινώντας από τα δεδομένα για τον εντοπισμό και την ανάπτυξη θεμάτων που έδωσαν τις πτυχές του φαινομένου αλλά και τις μέγιστες ερμηνείες του (Χτούρης, 2018). Οι κωδικοί που προέκυψαν ομαδοποίησαν τα δεδομένα ανά θεματικές ενότητες.

Κεφάλαιο 3

3.1.Επεξεργασία και Ανάλυση δεδομένων

3.1.1. Πλεονεκτήματα της τηλεφωνικής γραμμής υποστήριξης.

Μιλώντας για τα πλεονεκτήματα που έχει η τηλεφωνική γραμμή υποστήριξης ένας σύμβουλος τόνισε την νομική κατοχύρωση της λειτουργίας της γραμμής με τη σύμβαση της Κωνσταντινούπολης. Οι περισσότεροι σύμβουλοι αναφέρθηκαν στην 24ωρη λειτουργία της, στην καθολική της απεύθυνση και στη διατήρηση της ανωνυμίας του εξυπηρετούμενου (Κάποιοι ομιλητές μίλησαν για τρίτα πρόσωπα που απευθύνονται στις γραμμές που ανήκουν είτε στο συγγενικό είτε στο φιλικό είτε στο γειτονικό περιβάλλον του θύματος) και στην εξυπηρέτηση επειγόντων καταστάσεων. Ένα ακόμα θετικό στοιχείο της γραμμής που υπογραμμίστηκε από τους περισσότερους είναι η δυνατότητα του εξυπηρετούμενου να καλέσει από οποιαδήποτε γεωγραφική περιοχή της Ελλάδας. Τρεις σύμβουλοι τόνισαν επίσης τη δυνατότητα που δίνει η γραμμή σε κάποιον να καλέσει, που δεν μπορεί να μετακινηθεί λόγω κινητικών προβλημάτων ή καταστάσεων αποκλεισμού που βιώνει. Από ένα συνεντευξιαζόμενο τέλος τονίστηκε η στελέχωση των γραμμών από εξειδικευμένους επιστήμονες.

- *Το βασικό πλεονέκτημα που έχει αυτή η γραμμή πέρα από τα επειγόντα που είσαι εκεί 24ωρες το 24ωρο είναι ότι δεν είναι δια ζώσης είναι τηλεφωνική επικοινωνία πέρα το ότι είναι ανώνυμη έτσι η γραμμή είναι πιο ευκόλιο με βάση αυτή την ανωνυμία και ότι δεν υπάρχει η live επαφή το να απευθυνθεί το πιο βασικό αυτό είναι... Βοηθά λοιπόν να απευθυνθεί μια γυναίκα που δεν θα απευθυνόταν πουθενά εκείνη τη στιγμή που απευθύνεται και πολλές φορές μάλιστα υπάρχει αυτό - το σκεφτόμουναι καιρό , - ήξερα είχα ακούσει ή ρωτάνε είναι ανώνυμη ή γραμμή; (σύμβουλος 5)*
- *Η τηλεφωνική γραμμή του ΕΔΓΕ, λειτουργεί σε 24ωρη βάση και είναι πλήρως στελεχωμένη από καταρτισμένους επαγγελματίες στις ανάλογες απαραίτητες*

ειδικότητες. Στελεχώνεται από Ψυχολόγους και συμβούλους ψυχικής υγείας.
(σύμβουλος 7)

- Είναι μια γραμμή που πάει παντού οπότε όποια γυναίκα από οποιοδήποτε σημείο της χώρας κι αν καλεί έχει πρόσβαση είναι μια υπηρεσία 24ωρη κι αυτό πολύ σημαντικό. Κάποιες μπορεί να μένουν σε απομακρυσμένα μέρη ή να μη μπορούν να μετακινηθούν να μην έχουν κοντά τους υποστηρικτικές υπηρεσίες, να μην χέουν τη δυνατότητα να φύγουν γιατί μπορεί οι σύζυγοι να τις παρακολουθούν να ελέγχουν την κάθε τους κίνηση. Μπορεί να τους συμβεί ένα επεισόδιο βίας το βράδυ και να χρειάζονται άμεσα έστω μια πρακτική οδηγία - τι κάνω τώρα. Οπότε είναι πολύ βασικό και πλέον έχει γίνει και νόμος του κράτους δηλαδή είναι πλέον υποχρέωση του κράτους εφόσον επικυρώσαμε τη σύμβαση της κων/πολης που προβλέπει να υπάρχουν και συμβουλευτικά κέντρα και ξενώνες φιλοξενίας αλλά και πανελλαδική 24ωρη υπηρεσία πια είναι και νόμος του κράτους και νομίζω αυτό πια σκιαγραφεί και υπάρχει αυτή η ανάγκη ότι οποιαδήποτε στιγμή ό,τι κι αν συμβεί από οποιοδήποτε καλεί κάποια γυναίκα να ξέρει πως υπάρχει κάποια υπηρεσία που είναι εδώ και θα απαντήσει και θα διερευνήσει το αίτημα της και θα της δώσει κάποιες οδηγίες... Και είναι και η απόσταση αυτό βέβαια κάποιες γυναίκες τις βοηθάει γιατί ντρέπονται να μιλήσουν και η ανωνυμία και αυτό το μιλάω με κάποιον άγνωστο σε μια τηλεφωνική γραμμή που δεν με βλέπει δεν το βλέπω κάποιες τις βοηθάει τουλάχιστον να ανοιχτούν δηλαδή κάποιες παίρνουνε και λένε σε σας το λέω πρώτη φορά δεν το έχω ξαναπεί και κάπως η γραμμή να είναι η πρώτη επαφή το πρώτο βήμα και κάπως εμείς ενισχύουμε να υπάρχει και συνέχεια.
(σύμβουλος 3)

- Τα πλεονεκτήματα είναι πως ένας άνθρωπος από οποιοδήποτε μέρος της Ελλάδας μπορεί να καλέσει χωρίς να μετακινηθεί μπορεί να είναι κάπου κλειδωμένος, χτυπημένος και έχει τη δυνατότητα να μιλήσει με κάποιον
(σύμβουλος 8)

- Τα πλεονεκτήματα το βασικό είναι η ανωνυμία γι' αυτούς ότι δεν χρειάζεται να δώσεις κανένα στοιχείο δικό σου μπορείς να πάρεις οποιαδήποτε στιγμή της ημέρας της νύχτας όποτε θες δεν υπάρχει τηλεφωνικό ραντεβού, όποτε έχεις την

ανάγκη δηλαδή και έχεις και εύκολη πρόσβαση δηλαδή παίρνουν γυναίκες από απομονωμένα μέρη χωριά που δεν είναι κοντά και κάποια μεγάλη πόλη που θα είχανε μεγάλη δυσκολία στο να μετακινηθούν και να δουν κάποιον ειδικό από κοντά. Το μεγαλύτερο είναι η ανωνυμία γιατί ντρέπονται λίγο τα θύματα δε πάνε εύκολα και του βιασμού να πάνε στον ειδικό ε η γραμμή τους προσφέρει αυτό το κομμάτι του απορρήτου και του ακούω μια φωνή στο τηλέφωνο. (σύμβουλος 4)

- *Κοίταξε ένα κομμάτι που θεωρώ πολύ καλό είναι ότι δίνει ευκαιρία και ανώνυμα σε κόσμο να πάρει κάποια συμβουλή και κάποιες πληροφορίες γιατί τις περισσότερες φορές δε γνωρίζουνε πράγματα δικαιώματα που μπορούμε να έχουμε επιλογές που μπορεί να έχουμε όταν είμαστε μέσα σε τέτοιες καταστάσεις μπλοκάρει ο εγκέφαλός μας. Εννοώ μια εύκολη πληροφορία μπορεί εύκολα δηλαδή να έχεις πρόσβαση στις πληροφορίες κάποια στήριξη ένα αυτί να το πω έτσι απλοϊκά που θα σου δώσει μια πρώτη επαφή κάτι διαφορετικό από αυτό που ζεις. (σύμβουλος 6)*

Στα πλεονεκτήματα της γραμμής αναφέρονται από δύο συμβούλους η άμεση ανακούφιση των δυσάρεστων συναισθημάτων της εξυπηρετούμενης και η άμεση κινητοποίηση της (όταν βέβαια εκείνη είναι έτοιμη). Ένας τρίτος σύμβουλος κρίνει πως η ανακούφιση που προσφέρει η γραμμή εμπεριέχει τον κίνδυνο της επανάπαυσης με αποτέλεσμα η γυναίκα να παραμένει σε μια δυσάρεστη γι' αυτήν κατάσταση και να μην κινητοποιείται για να «θεραπεύσει» το πρόβλημα.

- *Το άτομο που καλεί για "βοήθεια" επιτυγχάνει την άμεση ανακούφιση των δυσάρεστων συναισθημάτων του και την ασφάλεια του απορρήτου.. οπότε μπορεί να περιγράψει χωρίς δισταγμό τα όσα βιώνει καθώς νιώθει ασφάλεια που μιλάει σε έναν ειδικό τηλεφωνικά, ο οποίος απλά θα τον ακούσει χωρίς να τον δει και να τον γνωρίσει. (σύμβουλος 7)*
- *Εμείς κάνουμε νομική συμβουλευτική και ψυχοκοινωνική υποστήριξη αλλά αυτό σε εισαγωγικά αλλά μπορεί να γίνει μια καλή δουλειά και το λέω γιατί μου έχει τύχει πολλές φορές μπορεί να ξεκλειδώσει η γυναίκα να φύγει από την αμφιθυμία της να κινητοποιηθεί... μπορεί να κάνεις πολλά μου έχουν τύχει*

γυναίκες και συναισθηματικά να αποφορτιστούνε και πραγματικά να κινητοποιηθούνε ή να καταλάβουνε κάποια πράγματα που δεν έχουν καταλάβει χρόνια που δεν έγινε μόνο από το τηλέφωνο προφανώς αλλά ήθελε κάποιος να της δώσει ένα feedback να καταλάβουν ότι δεν είναι μόνες. Δηλαδή εγώ αυτό που τους λέω καμιά φορά και τους βοηθάει πάρα πολύ είναι ότι δεν χρειάζεται να κάνετε κάποιο άλμα κάντε άλλο ένα βήμα γιατί καταλαβαίνουνε πως υπάρχει προοπτική έτσι γιατί πιέζεται η άλλη σου λέει τώρα εγώ πρέπει να πάω να κάνω μήνυση ή και τι θα μου πούνε εκεί και τι θα μου πούνε εκεί τους δίνεις μια προοπτική όταν εσύ θέλεις όταν είσαι έτοιμη εμείς θα είμαστε εδώ να σε βοηθήσουμε αφού εσύ θέλεις. (σύμβουλος 5)

- Μειονέκτημα θεωρώ εγώ ότι πολύς κόσμος το χρησιμοποιεί εντός εισαγωγικών σα μαξιλαράκι δηλαδή εκτονώνει εκείνη τη στιγμή ένα βάσανο ένα παράπονο που μπορεί να έχει αλλά δεν παίρνει συστηματικά βοήθεια για να μπορέσει να προχωρήσει παρακάτω βεβαίως κατανοώ ότι δεν είναι όλοι πάντα έτοιμοι για να το προχωρήσουν παρακάτω ενδεχομένως κάποιοι δεν θα είναι και ποτέ δεκτό κι αυτό αλλά νομίζω ότι όταν μπαίνεις σε μια σχέση με έναν επαγγελματία που μπορεί και να πληρώνεις και είναι συστηματική δεσμεύεσαι διαφορετικά όταν είναι λίγο δωρεάν λίγο ανώνυμα λίγο όποτε θυμηθώ και όποτε βρέξει ενδεχομένως κάποιο λίγο επαναπαύονται γι' αυτό το είπα το μαξιλαράκι. (σύμβουλος 6)

3.1.2. Μειονεκτήματα της γραμμής υποστήριξης για τους συμβούλους

Ένα βασικό μειονέκτημα της τηλεφωνικής γραμμής που τονίζεται από αρκετούς συμβούλους είναι η έλλειψη της εξωλεκτικής επαφής που δρα περιοριστικά για την εκτίμηση της πραγματικής κατάστασης της εξυπηρετούμενης και ελλοχεύει τον κίνδυνο ο σύμβουλος να δράσει διεκπαιρωτικά χωρίς να λάβει υπόψιν του την ιδιαιτερότητα της κάθε γυναίκας με αποτέλεσμα να την αποτρέψει να κινητοποιηθεί ουσιαστικά. Ένας σύμβουλος τονίζει ως μειονέκτημα τη φύση της τηλεφωνικής γραμμής για την εξυπηρετούμενη που συνεπάγεται την απαγόρευση της σταθερότητας που δημιουργεί μια σχέση. Ο τηλεφωνικός χρόνος είναι ακόμα ένας

περιορισμός καθότι ο σύμβουλος δεν έχει τον απαραίτητο χρόνο ώστε να διερευνήσει την κατάσταση της καλούσας.

- Το μειονέκτημα αφορά ίσως λίγο περισσότερο τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας που δεν έχουν μπροστά τους το μη λεκτικό κομμάτι της επικοινωνίας. Η εξωλεκτική επικοινωνία είναι το ίδιο σημαντική όσο είναι και ο προφορικός λόγος. Μας δίνει σημαντικές πληροφορίες. (σύμβουλος 7)
- και το μειονέκτημα είναι πολλές φορές αυτό που αισθανόμουν εγώ στη γραμμή μακάρι να είχα απέναντί μου τον άνθρωπο να δω τις εκφράσεις του να με βλέπει να με γνωρίσει για να μπορέσω εγώ να είμαι πιο αποτελεσματική απέναντί του(σύμβουλος 8)
- Έχει και τα αρνητικά καταρχήν δεν έχεις τη δυνατότητα να εντυπώσεις πάρα πολύ στην ιστορία της γυναίκας. Δεν το πας πολύ βαθιά αν θέλει να το πάει πιο βαθιά θα πάει σε ένα συμβουλευτικό κέντρο. (σύμβουλος 1)
- Ένα αρνητικό είναι για να γίνεις εδώ κασέτα να επαναλαμβάνεις οδηγίες αγνοώντας ότι η γυναίκα που μιλάς τώρα δεν είναι η γυναίκα που μίλησες πριν μισή ώρα και υπάρχει η τάση γιατί χάνεται η προσωπική επαφή δηλαδή δεν μπορείς να παρακολουθήσεις τις κινήσεις της το πώς μιλάει να κάνεις βλεμματική επαφή πως είναι αυτή η γυναίκα το παρουσιαστικό της υπάρχει ο κίνδυνος να τη χάσεις να χάσεις τη συγκεκριμένη γυναίκα και να μιλάς όπως στη γυναίκα που μίλησες πριν σ' αυτή που θα μιλήσεις μετά και να δίνεις μεγάλη σημασία στα κοινά τους γιατί έχουνε πολλά κοινά οι ιστορίες τους και να γίνεις πολύ διεκπαιρωτική (σύμβουλος 1)
- Στη γραμμή μπορείς να λειτουργείς διεκπαιρωτικά δηλαδή θα μπορούσες κασέτα τελείως αυτό δεν βοηθάει βέβαια τόσο. Τον από δω τον προφυλάσσει και από ψυχολογική φθορά αλλά τη γυναίκα όχι τόσο. Εσύ προσπαθείς να της ισιώσεις τον δρόμο όχι να της δημιουργήσεις ψυχολογικά δηλαδή αν η μια κάνει τρεις μήνες να πάρει τηλέφωνο και το σηκώσω εγώ και της πω κοίταξε πρέπει να πάρεις την αστυνομία αυτό το ξέρει κι αυτή σκοπός είναι να τη βάλω σε μια διαδικασία σκέψης γιατί να πάρει την αστυνομία. (σύμβουλος 3)

- *Μειονέκτημα. Αν κάνεις επαφή με τον σύμβουλο έχεις τη δυνατότητα 3-4 φορές να μιλήσεις με τον ίδιο γιατί αν παίρνει καθεμία δεν θα απαντήσουμε σε κάποιο τηλέφωνο συν το ότι θα θέλαμε να τις παραπέμψουμε κάποια στιγμή να πάνε σε ένα συμβουλευτικό για να πάρουνε βοήθεια από κοντά από ειδικό. Το μειονέκτημα γι' αυτές είναι ότι δεν μπορούν να έχουν μια σταθερότητα μια συνεργασία που να διαρκεί στον χρόνο. (σύμβουλος 4)*

Ένα ακόμα μειονέκτημα που υπογραμμίζει ένας σύμβουλος είναι η έλλειψη του feedback καθώς μετά το τέλος της κλήσεις ο σύμβουλος δεν είναι σε θέση να πληροφορηθεί για την εξέλιξη του περιστατικού.

- *Τώρα για μας το μεγαλύτερο είναι ότι δεν έχεις επαφή του τι έχει γίνει μετά δεν έχεις follow up να δεις πήγε τελικά στο συμβουλευτικό, δεν πήγε? Έφυγε από τη σχέση; Κατήγγειλε; Έμεινε; Πως βοηθήθηκε? Με τις περισσότερες γυναίκες μια φορά μιλάμε μαζί τους και δεν ξέρουμε τελικά τι έγινε από όλα αυτά που κουβεντιάσαμε. (σύμβουλος 4)*

Οι σύμβουλοι της μιας εκ των δύο τηλεφωνικών γραμμών τονίζουν ως ιδιαίτερο μειονέκτημα την έλλειψη ή την ελλιπή εποπτεία. Το γεγονός αυτό τους προκαλεί ανασφάλεια όσον αφορά στη διαχείριση των περιστατικών.

- *Προβλέπεται να υπάρχει και εποπτεία εμείς εδώ και ένα χρόνο είμαστε χωρίς εποπτεία το οποίο είναι επιβαρυντικό και προς τη δουλειά μας και ως προς τις δικές ανάγκες μένουμε τελείως ακάλυπτες και κατά καιρούς είχαμε κάνει ιδιωτικά πληρώναμε εποπτεία (σύμβουλος 1)*
- *Έχουμε κατά περιόδους και εποπτεία που τα δουλεύουμε μεταξύ μας δεν υπάρχει πάντα είναι ανάλογα με τα έργα. Τώρα έχουμε κενά 6 μήνες το ποιο είναι πολύ βοηθητικό είναι ανάλογα βέβαια και ποιος το κάνει η προηγούμενη που είχαμε ήταν πάρα πολύ καλή. Δηλαδή βοηθούσε πολύ και όχι μόνο σε μας*

και πως α χειριζόμαστε. Και αυτό είναι πολύ δύσκολο και διευρυνμένο οπότε όσο υπάρχει συζήτηση υπάρχει νόημα. Αν υπάρχει συζήτηση και εμείς νιώθουμε πιο ασφαλείς. Κλείνεις τη γραμμή και λες τώρα το χειρίστηκα σωστά; Αν έχεις εποπτεία θα το συζητήσεις αν δεν έχεις θα το συζητήσεις με κάποια συνάδελφο αλλά... δεν είναι το ίδιο (σύμβουλος 3)

3.1.3. Μειονεκτήματα όσον αφορά στη λειτουργία των δομών.

Οι εργαζόμενοι της μιας τηλεφωνικής γραμμής τονίζουν ως μειονέκτημα για τους ίδιους τις συνθήκες εργασίας τους. Μιλούν για φόρτο εργασίας και οργανική και ψυχολογική επιβάρυνση λόγω της φύσης της εργασίας τους και του κυλιόμενου ωραρίου. Ένας σύμβουλος θεωρεί ως μειονέκτημα τις ελλείψεις παροχές της υπηρεσίας συμπεριλαμβανομένων των θεμάτων ασφάλειας και υποδομών.

- *Και δεν σου λέω και τις συνθήκες που είναι δύσκολες για μας και εννοώ τις βάρδιες το κυλιόμενο ωράριο. (σύμβουλος 4)*
- *Για μας δεν είναι ιδανικές οι συνθήκες στο λέω επειδή είμαστε 24ωρη υπηρεσία δεν έχεις επαφή με τον έξω χώρο φασαρία συνεχώς. Υποτίθεται στο εξωτερικό ασχολούνται περισσότερο με την παροχή υπηρεσιών και με τον αντίκτυπο αυτών των υπηρεσιών στους εργαζόμενους ειδικά σ' αυτούς τους τομείς όπως ο δικός μας που υπάρχει μεγαλύτερη ψυχολογική επιβάρυνση δίνουν κάποιες οδηγίες ας πούμε ότι όταν είσαι 24ωρη υπηρεσία θα πρέπει να είσαι σε καλές κτηριακές εγκαταστάσεις που να σου παρέχουνε τα πάντα και ασφάλεια και ιστορίες να είναι δηλαδή ένα πιο ιδανικό περιβάλλον ώστε κάπως αυτό να μειώσει την επιβάρυνση που έχεις ούτως ή άλλως επειδή επηρεάζεται το βιολογικό σου ρολόι. (σύμβουλος 1)*
- *Η γραμμή επαρκεί παρά του ότι υπολειτουργεί τώρα αλλά αυτό είναι σε βάρος των εργαζομένων μπορεί να έχεις μονοβάρδιες μπορεί να έχεις δυσκολίες για τα ρεπό τις άδειες κτλ. Η έχεις περισσότερο φόρτο εργασίας γιατί έχεις και τα email να απαντήσεις ή άλλα διοικητικά που μπορούν να τύχουνε οπότε μπορεί να βγει αλλά τι σημαίνει να βγαίνει η δουλειά. (σύμβουλος 5)*

Ένας σύμβουλος αν και θεωρεί σημαντική την ύπαρξη διαφημιστικής καμπάνιας για τη γραμμή τονίζει την έλλειψη προσωπικού ώστε να εξυπηρετήσει τα περιστατικά που αυξάνονται χάρη σ' αυτήν. Τέλος, δυσφορία στον εργαζόμενο προκαλούν οι τυχόν επιτήδριοι που τηλεφωνούν είτε για να εξυβρίσουν είτε για κάνουν κάποιου είδους φάρσα.

- *Από την άλλη έχει να κάνει και με τη διαφημιστική καμπάνια όσο παράξενο κι αν φαίνεται κάθε φορά που υπάρχει διαφημιστική καμπάνια πανικός εκεί αυξάνονται όλα από περιστατικά μέχρι από διαφόρους που παίρνουν να βρίσουν να κοροϊδέψουνε σπάνια κάτι φάρσες εξύβριση ή ο άλλος σου βγάζει ότι έχει να του απαντήσεις, αυξάνονται αναλογικά τα πάντα αυξάνονται και προφανώς τα περιστατικά που έρχονται που απευθύνονται αν αυτό είχε έναν ρυθμό δεν θα έφτανε η γραμμή που υπάρχει ή θα καιγόntonταν οι εργαζόμενοι δεν είμαστε και μακριά. (σύμβουλος 5)*

3.1.4. Εκπαίδευση των συμβούλων της τηλεφωνικής γραμμής υποστήριξης και η άποψή τους

Όλοι οι σύμβουλοι κρίνουν απαραίτητη την εκπαίδευση τους. Οι περισσότεροι όμως σύμβουλοι της μιας τηλεφωνικής γραμμής την κρίνουν ελλιπή. Κάποιο τονίζουν τη σημαντικότητα της προσωπικής εκπαιδευτικής πορείας του καθένα.

- *Είναι αρκετά υποκειμενικό υπάρχουν κάποιες εκπαιδεύσεις που είναι ταχύρρυθμες, εξυπακούεται πως εσύ προέρχεσαι από κάποιον χώρο και πας και κάνεις κάποια εκπαιδευτικά και εκπαιδεύεσαι ένα μήνα οπότε έχει να κάνει και με την προσωπική σου πορεία δεν είναι λίγο αυτό το κομμάτι να το φέρεις. (σύμβουλος 5)*
- *Για μάνα σημαντικό είναι η προσωπική θεραπεία που μπορεί να έχει κάνει ο ίδιος ο ψυχολόγος η δουλειά που έχει κάνει με τον εαυτό του είναι το Α και το Ω και σα σύμβουλος γραμμής και σα ψυχολόγος ψυχοθεραπευτής ιδιωτικά... ..*

Καλή είναι όλη αυτή η γνώση (μιλά για την πανεπιστημιακή κατάρτιση) γιατί σου δίνει οπτικές και δρόμους στο μυαλό σου να σκεφτείς αλλά εκείνη τη στιγμή το αντιμετωπίζεις με το δικό σου συναίσθημα τη δική σου αντίδραση τα δικά σου βιώματα γιατί κι εγώ ενδεχομένως μπορεί να έχω μπλεχτεί σε μια κακοποιητική σχέση ή οικογένεια μου να ήταν κακοποιητική απέναντι μου η οτιδήποτε άλλο να βιώνω ένα χωρισμό δικό μου που μπορεί να μην ήταν κακοποιητικός αλλά επειδή είμαι πεσμένη εγώ στη ζωή μου να είμαι πιεσμένη και με κάποιο τρόπο να μη μπορώ να διαχειριστώ και το δικό σου δύσκολο κομμάτι. Γι' αυτό βάζω πρώτα τη ψυχοθεραπεία. (σύμβουλος 6)

Η εκπαίδευση των συμβούλων εμπεριέχει κάποια σεμινάρια αλλά διαφέρει στις δύο τηλεφωνικές γραμμές. Στη μία τηλεφωνική γραμμή η εκπαίδευση προσεγγίζεται περισσότερο βιωματικά χρησιμοποιώντας την τεχνική του role playing ενώ στην άλλη τηλεφωνική γραμμή η εκπαίδευση γίνεται μέσω σεμιναρίων που οργανώνονται από ειδικούς στο χώρο.

- *Διαδραστικά σεμινάρια γιατί μέσα από τη διάδραση καταλαβαίνει κάποιος αν είναι έτοιμος και ψυχολογικά και να έχει πάρει και τις δεξιότητες για να μπορέσει να σηκώσει γραμμή. Δηλαδή μόνος του ο καθένας το καταλαβαίνει αν έχει ετοιμαστεί αρκετά και βεβαίως αυτά είναι γνώσεις και δεξιότητες που βοηθάνε τον καθένα στη ζωή του δηλαδή περνώντας κάποιος από το να σηκώνει γραμμές *sos* έχει ένα μεγάλο εφόδιο στην προσωπική του ζωή είτε είναι επαγγελματίας είτε είναι εθελοντής γιατί μαθαίνει να διαχειρίζεται και τις προσωπικές του σχέσεις πράγμα που βοηθάει να χτίζεις σιγά σιγά την εμπειρία σου και ως προς τον άνθρωπο που παίρνει να βοηθηθεί και ως προς το πώς οριοθετήσει ο ίδιος απέναντι σε ανθρώπους απέναντι στα προβλήματα. (σύμβουλος 2)*
- *Η εκπαίδευση των συμβούλων τηλεφωνικής γραμμής θεωρώ πως είναι απαραίτητη. Ο κάθε άνθρωπος που καλεί για να λάβει κάποια είδους στήριξη, είναι διαφορετικός όπως διαφορετικό είναι και το θέμα που αντιμετωπίζει κι ας έχει κύριο άξονά της τη βία ή την κακοποίηση. Η επιμόρφωση μας βοηθάει να*

είμαστε όλο και περισσότερο έτοιμοι από θέμα γνώσεων να αντιμετωπίσουμε τον κάθε άνθρωπο που καλεί στη γραμμή στήριξης. Στο κέντρο υπάρχει πρόγραμμα εκπαίδευσης συμβούλων τηλεφωνικής γραμμής. Δε γνωρίζω με σαφήνεια, αν υπάρχουν προγράμματα εκπαίδευσης και από άλλους φορείς ψυχικής υγείας. (σύμβουλος 7)

- Θυμάμαι μια 10ημερη ενημέρωση από διάφορους φορείς και επαγγελματίες του χώρου αυτή ήταν πολύ βοηθητική και εμείς τώρα στο ξεκίνημα όλοι είχαμε άγχος δεν ξέραμε στην ουσία μια μόνο συνάδελφος είχε εμπειρία έχει γίνει μια εκπαίδευση από το ΑΠΘ (σύμβουλος 1)
- Ναι και το κρίνω απαραίτητο δεν είναι ένα πρόγραμμα που έχει πολύ μεγάλη διάρκεια είναι κάποια σεμινάρια τα οποία διοργανώνουμε με σίγουρα τρίαωρα στα οποία γίνονται *role playing* σίγουρα αυτό που πρέπει να αποκτήσει κανείς για τη γραμμή για να είναι καλά ο ίδιος μέσα σ' αυτό γιατί έχει πολλές απαιτήσεις είναι να καταλάβει τη φιλοσοφία της και την ιδεολογία που έχουμε εμείς ότι δεν πάμε να σώσουμε πάμε να βοηθήσουμε δεν πάμε να δώσουμε όλο τον εαυτό μας πάμε να δώσουμε κάτι από αυτό που ξέρουμε είναι απαραίτητο αυτό για να μην πάθει κάποιος κάποια ταραχή όπως συμβεί στο παρελθόν αυτά. (σύμβουλος 8)
- Μας κάνανε στην αρχή όταν πρωτοπήκαμε ένα εκπαιδευτικό το οποίο ήταν καλό πριν προσληφθούμε δυο βδομάδες ήταν που είχαν έρθει διάφοροι επαγγελματίες του χώρου που είχαν ασχοληθεί με κακοποίηση και με τηλεφωνικές γραμμές και ο καθένας εθελοντικά κιόλας ο καθένας από το δικό του το κομμάτι ήταν δικηγόροι, ήταν ψυχολόγοι, ψυχίατροι ήταν από τον διεθνή οργανισμό μετανάστευσης ήταν πολύ καλό εκπαιδευτικό για δύο εβδομάδες και μετά μας ένα από το ΑΠΘ δυο χρόνια μετά και άντε κάνα σεμινάριο αν θέλουμε εμείς να παρακολουθήσουμε γενικά η υπηρεσία δεν το έχει πολύ με την εκπαίδευση είναι ένα κομμάτι στο οποίο δεν έχει επενδύσει (σύμβουλος 4)
- Κυρίως μέσω σεμιναρίων γίνεται και από φορείς οι οποίοι εμπλέκονται σε τέτοια αντικείμενα τις περισσότερες φορές γίνεται και βιωματικά δεν είναι μόνο

θεωρία δηλαδή μέσα από βιωματικές ασκήσεις όπου κάπου εμπλέκεσαι role playing. (σύμβουλος 6)

3.1. 5. Χαρακτηριστικά του επαγγελματία συμβούλου

Οι περισσότεροι σύμβουλοι συμφώνησαν πως το βασικό χαρακτηριστικό του επαγγελματία συμβούλου είναι η ενσυναίσθηση. Ένας σύμβουλος τόνισε την ανάγκη για αναστοχασμό και κάποιες φορές επανατοποθέτηση.

- *Ενσυναίσθηση ειδικά σε ένα τηλέφωνο που δεν έχεις εικόνα έχεις μόνο λεκτική επικοινωνία, υπομονή και άλλα πράγματα που πρέπει να στα δίνει και το πλαίσιο δηλαδή κάποιες εποπτείες γιατί είναι δύσκολο ανάλογα τον πληθυσμό που έχεις έχει να κάνει με πάρα πολλά πράγματα έχει τύχει να δουλέψω με διάφορους δύσκολους πληθυσμούς που λένε οπότε δεν το καταλαβαίνεις αλλά μένουνε πράγματα όταν ακούς γι' αυτά δηλαδή μπορεί να νιώσεις και συναισθήματα ή μπορεί και να θυμώσεις ή μπορεί να έχεις κουραστεί μετά έχει να κάνει πως έχεις μάθει εσύ να επανατοποθετησαι συνέχεια να αναστοχάζεσαι κτλ. Κατά τ' άλλα βασικά εργαλεία συμβουλευτικής θέλει ακόμα και η εμπειρία ζωής βοηθάει. (σύμβουλος 5)*

Ένας σύμβουλος πρόσθεσε τις γνώσεις του συμβούλου για το θέμα της βίας και τις επικοινωνιακές δεξιότητες που πρέπει αυτός να κατέχει ώστε να τον εμπιστευτεί η εξυπηρετούμενη.

- *Αποτελεσματικός άνθρωπος που σηκώνει γραμμές sos πρέπει πέρα από το να έχει βασικές γνώσεις πάνω στο τι σημαίνει βία κακοποίηση προφίλ θύτη - θύματος να έχει και κάποιες επικοινωνιακές δεξιότητες γιατί έχει μόνο το χρώμα της φωνής του την αναπνοή του και το πώς κρατάει τη γραμμή με τον άνθρωπο που τηλεφωνεί ώστε να εγκαταστήσει μια σχέση εμπιστοσύνης και να μπορέσει ο άνθρωπος να ανοιχτεί σε πρώτη φάση να μπορέσει να αποφορτιστεί γιατί μπορεί να μην έχει μιλήσει ποτέ γι' αυτό ή να έχει μιλήσει πολύ λίγο και αφού αποφορτιστεί να μπορέσει να σκεφτεί εναλλακτικές για να γλυτώσει και μπορεί να μην ξαναπάρει δηλαδή έχεις αυτή την ευκαιρία που μπορεί να*

κρατήσει 10λ μπορεί και 1 ώρα μέσα στην οποία να ανοίξεις ένα μικρό παράθυρο ώστε ένας άνθρωπος να δει πως έχει επιλογές πρέπει λοιπόν να υπάρχουνε και κάποιες γνώσεις και κάποιες δεξιότητες ζωής. (σύμβουλος 2)

Στα χαρακτηριστικά του σωστού επαγγελματία ένας σύμβουλος πρόσθεσε την προσωπική ψυχοθεραπεία του ειδικού και δύο σύμβουλοι υπογράμμισαν την προσοχή που πρέπει να δίνει ο σύμβουλος στο λόγο του που πρέπει να είναι συγκροτημένος ώστε να δείχνει σεβασμό στην κακοποιημένη γυναίκα.

- *Ο επαγγελματίας ψυχικής υγείας οφείλει να σέβεται τον άνθρωπο που έχει απέναντί του. Να τον χαρακτηρίζει σαν άνθρωπο που έχει όλες τις απαραίτητες ικανότητες και δυνατότητες να γίνει αυτό που πραγματικά είναι. Να πιστεύει στη δύναμη και στην πίστη που έχει ο κάθε άνθρωπος για τον εαυτό του. Από τις πιο σημαντικές δεξιότητες που χρειάζεται να κατέχει, είναι η ενεργητική ακρόαση, η ενσυναίσθηση και η άνευ όρων αποδοχή. Χρειάζεται να είμαστε πολύ προσεκτικοί στο λόγο μας...να μην πληγώσουμε το ήδη πληγωμένο και ταλαιπωρημένο ψυχικά άτομο. Να πετύχουμε το να αισθάνεται άνετα χωρίς να νιώθει ότι το κρίνουμε. Ο ρόλος μας δεν είναι αυτός σε καμία περίπτωση. Η συνέχιση της προσωπικής ψυχοθεραπείας του επαγγελματία ψυχικής υγείας καθώς και οι εποπτείες που λαμβάνει, είναι πάντα θετικές για την εξέλιξη της θεραπευτικής διαδικασίας των περιστατικών που αναλαμβάνει κάθε φορά. (σύμβουλος 7)*
- *Να είναι ένας άνθρωπος που να είναι πολύ συγκροτημένος στο λόγο του δηλαδή να μη χάνεται στο λόγο του να μπορεί πάρα πολύ να ακούει πάρα πολύ και να μπορεί να αντιλαμβάνεται πόσο πρέπει να το πάει παρακάτω την ετοιμότητα της γυναίκας να προχωρήσει παρακάτω γιατί μια γυναίκα μπορεί να τρομάξει (σύμβουλος 8)*

Ένας σύμβουλος επέμεινε στον τρόπο προσέγγισης της γυναίκας ώστε να την ενθαρρύνει να μείνει στη γραμμή και να την ηρεμεί.

- Σε μας βοηθάει να έχουμε μια σταθερή φωνή γιατί τα εργαλεία μα είναι η φωνή μας δεν υπάρχει οπτική επαφή. Δεν κρίνεις ποτέ την άλλη δεν αμφισβητείς αυτό που σου λέει αν είναι αλήθεια πόσο αλήθεια αν υπερβάλλει αν όχι δεν μας ενδιαφέρει αυτό. Δεχόμαστε τι μα λέει δεν παρεμβαίνουμε δεν της λέμε εμείς τι να κάνει είμαστε ουδέτεροι αλλά ξέρει ότι είμαστε με το μέρος της γιατί είμαστε μια υπηρεσία που υποστηρίζει γυναίκες οπότε πολύ αντικειμενικοί ως προς αυτό δεν είμαστε είμαστε με το μέρος της γυναίκας που έχει δεχτεί τη βία. Σταθερή, ήρεμη γιατί αυτό τις βοηθάει να ηρεμήσουν και το βασικό αυτό δεν πιέζουμε να κάνει κάτι συζητάμε τις επιλογές της και το πιο βασικό είναι ότι δεν παίρνουμε εμείς τον έλεγχο της ζωής της δεν κάνουμε αυτό που έχει κάνει ο δράστης και σε κάποιες φορές το υπόλοιπο οικογενειακό πλαίσιο. (σύμβουλος 1)

Τέλος δύο σύμβουλοι επέμειναν στην ελευθερία της επιλογής που πρέπει να δίνει ο ειδικός στη γυναίκα. Η αποφυγή του κατευθυντικού λόγου είναι απαραίτητη για τους συμβούλους.

- Το σημαντικότερο είναι να έχεις ενσυναίσθηση να νιώθεις τον άλλο. Δηλαδή η άλλη παίρνει είναι απρόσωπη γραμμή παίρνει κάπου που μπορεί να μην το έχει εκμυστηρευτεί ποτέ τα λόγια της είναι μετρημένα δηλαδή αν δεν της δώσεις την αίσθηση την αντιλαμβάνεσαι και την καταλάβεις εκεί θα αρχίσει να μιλάει όχι να την πατρонаρείς. Είσαι κατευθυντικός όταν προσπαθείς να την βάλεις σε μια διαδικασία σκέψης αλλά δεν της βάζεις στο στόμα. Αν πάρει άλλη και λέει τι να κάνω δεν θα σου πω εγώ τι να κάνεις εσύ τι θέλεις εγώ θα σου πω πως έχουνε αυτές οι καταστάσεις εμπειρικά πως γίνονται κτλ. Η και με βάσει δικά της στοιχεία αλλά εκείνη θα αποφασίσει δεν θα της πεις εσύ τι θα κάνει γιατί το πιο πιθανό είναι να γυρίσει πίσω. Δηλαδή και στατιστικά δείχνουν ότι γυρίζουν πίσω και ένας από τους λόγους είναι ότι δεν είναι έτοιμες εντάξει υπάρχουν και άλλοι λόγοι άλλα αν σε πιέσω εσένα να κάνεις μήνυση τώρα και δεν είσαι έτοιμη η θα την αποσύρεις η θα περάσει αυτόφωρο ο σύντροφος και οποίος είναι θα γυρίσει σπίτι πάλι ή θα καταδικαστεί. Ναι ίσα ίσα που διαταράσσει τις ισορροπίες που από μονοί τους έχουνε βρει όποιες και αν είναι αυτές. (σύμβουλος 3)

- *Να έχει empathy που λένε ενσυναίσθηση να μπορεί να μην είναι κατευθυντικός γιατί είναι πολύ εύκολο και για μας να ξεγλιστρήσουμε και να μπούμε πολύ στο παρεμβατικό καμιά φορά το κάναμε θέλει πολύ αυτοσυγκράτηση να μην μπαίνεις μέσα στο συναίσθημα και σε παρασύρει να μη θυμώνεις γιατί πολλές φορές κι αυτή η αβοηθησία που έχουν αυτές οι γυναίκες ξέρεις το ακούς και θες να τους πεις τι είναι αυτά πήγαινε κατήγγειλε μη κάθεται αλλά άμα το κάνεις τελείωσε είναι και το ίδιο πράγμα που κάνει και ο θύτης στη γυναίκα αυτή παρεμβαίνει στο δικό της χώρο οπότε κάνεις το ίδιο και δε θα φύγει ποτέ σίγουρα να αποβάλλουμε τα στερεότυπά μας γιατί και ο καθένας από μας έχει διάφορα κοινωνικά πολιτικά έχει διάφορα στο κεφάλι του να τα κρατήσει πίσω τώρα αυτό είναι ευθύνη του καθένα ειδικού που έχει να κάνει με την εκπαίδευση του τα δικά του εργαλεία (σύμβουλος 4)*

3.1.6. Επιρροή τηλεφωνικής συμβουλευτικής στον σύμβουλο

Όπως προκύπτει από τις συνεντεύξεις των συμβούλων της τηλεφωνικής γραμμής η εργασία τους τους έχει επηρεάσει στον τρόπο σκέψης τους και η εμπειρία τους στον τρόπο εργασίας τους. Εξετάζοντας συνολικά τους συμβούλους παρατηρούμε πως κάποιες φορές ο επαγγελματικός τους ρόλος ακολουθεί των συναισθημάτων τους. Όλοι οι σύμβουλοι νιώθουν αλληλέγγυοί προς τη γυναίκα κάποιοι εξετάζουν τα περιστατικά με μια πιο φεμινιστική οπτική. Η εμπειρία των συμβούλων μέσα από την τηλεφωνική γραμμή τους έχει βοηθήσει να ευαισθητοποιηθούν παραπάνω, να αντιλαμβάνονται πειθαρχίες και στερεότυπα που αναπαράγονται στην καθημερινότητα τους και να είναι πιο επιφυλακτικοί και σε μεγαλύτερη εγρήγορση. Η εμπειρία πολλές φορές επίσης έχει βοηθήσει στη διαισθητικότητα της βίας που είναι βοηθητικό για την κατάλληλη αντιμετώπιση του περιστατικού Μέσα από την εργασία τους έχουν συνειδητοποιήσει την πραγματική και μεγάλη διάσταση του φαινομένου στη χώρα που πλήττει όλα τα κοινωνικά στρώματα γεγονός που τους ανησυχεί αλλά και τους ωριμάζει. Κάποιο σύμβουλοι μέσα από την εμπειρία που έχουν βιώσει από τα περιστατικά, έχουν αποκτήσει διαφορετικές οπτικές στην αντίληψή τους και βρίσκονται διαρκώς σε μια διαδικασία αν στοχασμού και

αναθεώρησης. Η φύση της δουλειάς έχει βοηθήσει κάποιους στις υπαρξιακές τους αναζητήσεις και σε άλλους έχει καλλιεργήσει έντονα το αίσθημα της προσφοράς.

- *Δεν έχει σημασία μπορεί να ήμουν κάποιου που να ήτανε παιδιά η άντρες εκεί μπαίνει ο επαγγελματικός ρόλος όλα αυτά που σου είπα έχεις προφανώς να σκεφτείς και να νιώσεις πράγματα ή τι παίρνεις και τι όχι σίτι σου αλλά αν μπορώ να πω κάτι το πιο βασικό είναι ότι εκεί μου βγαίνει η κινητοποίηση ένα τσικ παραπάνω όταν ακούς εντάξει μωρέ δεν ήτανε και βία μια κλωτσιά ή ένα χαστούκι εκεί ενισχύω πάρα πολύ ότι είναι βία πώς να πω γίνομαι λίγο υπερασπιστής τους. (σύμβουλος 5)*
- *Σκέφτομαι πολύ συναδελφικά για μένα η γυναίκεια αλληλεγγύη είναι μεγάλο κεφαλαίο στη ζωή μου με έχουν στηρίζει πολλές γυναίκες ειδικά από τότε που γέννησα το παιδί μου και ήμουν στο εξωτερικό και χρειάστηκαν γυναίκες να μου σταθούν γιατί ήμουνα μακριά από την οικογένεια μου και μου στάθηκαν και άγνωστοι άνθρωποι και έτσι μπήκα και στο γυναίκειο κίνημα και σε όλη την πορεία της ζωής μου αισθάνθηκα πως μέσα από τη γυναίκεια αλληλεγγύη έχω πάρει πάρα πολλά πράγματα έχω γνωρίσει καλύτερα τον εαυτό μου μπορώ να λειτουργώ με διάφορες γενεές γυναικών. (σύμβουλος 2)*
- *Το επάγγελμα του σύμβουλου ψυχικής υγείας, είναι λειτούργημα. Όσο προσφέρεις, σου προσφέρει. Είναι ανταποδοτική και η σχέση που αναπτύσσεται στη συμβουλευτική-θεραπευτική διαδικασία, είναι σχέση εμπιστοσύνης και προ πάντων αληθινή! Ο τρόπος σκέψης μας, σίγουρα επηρεάζεται μέσα από την κάθε εμπειρία που βιώνουμε. Ερχόμαστε αντιμέτωποι με τις ζωές άλλων ανθρώπων και έτσι “αποκτάμε πρόσβαση” στις δυσάρεστες καταστάσεις που κρύβει η ζωή κι αυτό διευρύνει τη σκέψη μας και το αίσθημα της προσφοράς προς το κοινό καλό των ανθρώπων. Παρατηρούμε γύρω μας και διακρίνουμε πιο εύκολα το “παθολογικό” άτομο και τις συνέπειες που προκαλεί στους γύρω του.. ο τρόπος σκέψης μπορώ να πω πως έχει γίνει πιο συλλογικός και μη απόλυτος. (σύμβουλος 7)*

- *Ειδικά στις αρχές υπήρχαν κάποιες συναδέλφισσες που είχαν ανησυχήσει επειδή όταν ξεκινήσαμε να δουλεύουμε κανείς δεν περίμενε να έχει τόση μεγάλη έκταση το φαινόμενο φανταζόμασταν όλοι ότι θα είναι κάποια μεμονωμένα περιστατικά ίσως από κλειστές κοινωνίες που δεν έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες ίσως είναι κοινωνίες που λειτουργούν περισσότερο με τα παραδοσιακά στερεότυπα δεν περίμενε κανείς ότι θα αντιμετωπίσουμε δηλαδή ότι μπορεί να σε πάρει τηλέφωνο και μια νέα γυναίκα μορφωμένη καλλιεργημένη. Εγώ ακόμα θυμάμαι το πρώτο τηλεφώνημα που είχα ήταν μια τέτοια γυναίκα που μου έμοιαζε που θα μπορούσε να ήταν φίλη μου μια γυναίκα περίπου στην ηλικία μου, μορφωμένη με πολύ καλό λεξιλόγιο και ήταν θύμα βίας και ακραίας βίας. Εγώ να σου πω την αλήθεια δεν ανησύχησα ποτέ ότι είναι κάτι που μπορεί να μου συμβεί τουλάχιστον στις σχέσεις τις συντροφικές δεν είχα τέτοια εμπειρία δεν μου έχει συμβεί και νομίζω ξέρω είμαι σίγουρη πως δεν θα μου συμβεί στο μέλλον δεν θα κάνω τέτοια επιλογή δεν ξέρω βέβαια στο δρόμο όταν είσαι κινδυνεύω όπως κινδυνεύουμε όλες. Εμένα με δυσκολεύει το γιατί μια γυναίκα κάνει μια τέτοια επιλογή που είναι καταστροφική για τη ζωή της γιατί πάντα κάποιες μικροενδείξεις υπάρχουν και ίσως πιο παλιά και γι' αυτό μας βοηθάει και η εποπτεία γιατί τα συζητάμε και αυτά και τα συναισθήματα που βιώνουμε εμείς ως επαγγελματίες δυσκολευόμουν πολύ να καταλάβω και τις επιλογές τους κι ακόμα κάποιες φορές δυσκολεύομαι ότι γιατί μπλέκει σε μια κατάσταση ... Αυτό που με είχε σοκάρει είναι η έκταση του φαινομένου η δική μου εμπειρία ήτανε με εφήβους πριν έρθω εδώ ήμουν στο νοσοκομείο Γεννηματά στο τμήμα ψυχιατρικής εφήβων και νέων και ήμουν και σε ένα παράρτημα του Παίδων που κάναμε ραντεβού με εφήβους αυτή ήταν η κλινική μου εμπειρία δεν είχαμε συναντήσει πάρα πολλά περιστατικά κακοποίησης παιδιών και την κακοποίηση δεν την είχαμε δουλέψει και αυτό είχα σοκαριστεί με την έκταση του φαινομένου χωρίς βέβαια εδώ δεν μπορεί να κάνεις κάποια στατιστική . συνήθως έχουμε τηλεφωνήματα όταν διαφημίζεται πολύ η γραμμή είναι επειδή διαφημίζεται και τη μαθαίνει πολύς κόσμος. Αυτό που έχει βοηθήσει είναι ότι αποκτάς μια μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση ως προς τους παράγοντες επικινδυνότητας δηλαδή πολύ πιο εύκολα και διαισθητικά πια λες αυτή η γυναίκα κινδυνεύει ο σύντροφος της έχει αυτά τα χαρακτηριστικά τα έχουμε συναντήσει πάρα πολλές φορές και είναι σε κίνδυνο γιατί πολύ (σύμβουλος Ι)*

- *Με έχει ευαισθητοποιήσει παραπάνω. Και πριν έρθω εδώ την ίδια στάση είχα αλλά όταν το ακούς καθημερινά περισσότερο. Ακόμα και στον λόγο βλέπεις πως αναπαράγονται τα στερεότυπα. Τώρα είναι πιο ευδιάκριτο (σύμβουλος 3)*
- *Πάρα πολύ η δουλειά μου και η εκπαίδευσή μου είναι αυτό που είμαι και με έχει αλλάξει πάρα πολύ. Όταν έρχεσαι σε επαφή με ανθρώπους που έχουν αξίες ιδανικά ανθρωπιστικά ιδεώδη και εσύ αναπτύσσεσαι μέσα σ' αυτό και η οικογενειακή ψυχοθεραπεία που εκπαιδεύομαι (σύμβουλος 8)*
- *Εμένα με δυσκόλευε στην αρχή όταν ακούς μια γυναίκα η οποία έχει πάρα πολύ κακοποιηθεί και σου περιγράφει κατάγματα, ότι μπαινοβγαίνει στα νοσοκομεία και σε πιάνει το φεμινιστικό σου ότι κατήγγειλε, φύγε και σου λέει μα με αγαπάει όμως και προσπαθείς να της εξηγήσεις πως δεν είναι αγάπη αυτό το πράγμα είναι εξάρτηση, είναι συνήθεια είναι άλλα πράγματα πλην αγάπης. (σύμβουλος 4)*
- *Η δουλειά μου η προετοιμασία μου για τη δουλειά μου με έχει επηρεάσει εννοείται και η δουλειά μου και αυτά που ακούω με κάνουν πολύ πιο ανοιχτή στο να σκεφτώ διαφορετικά και να δω ανθρώπους διαφορετικά ενδεχομένως από ότι θα έκανα παλιότερα με ωριμάζει σε πράγματα αντίστοιχα βεβαίως σε καμία περίπτωση δε με επηρεάζει στην καθημερινότητα μου είναι πολύ σημαντικό αν θέλεις να δουλέψεις σε δύσκολες καταστάσεις δεν μπορείς να το κουβαλάς. Το επάγγελμα μου σου δίνει πάρα πολλές οπτικές σε σημείο που λες τίποτα δε θεωρώ δεδομένο στη ζωή και όλα είναι σχετικά δεν ξέρω πόσο ασαφές ακούγεται αλλά είναι μια θεώρηση ζωής που εμένα με διευκολύνει πάρα πολύ γιατί κάθε φορά χρειάζεται να επαναπροσδιορίσω να μη θεωρώ πως αυτό είναι δεδομένο έτσι. (σύμβουλος 6)*

3.1.7. Απόψεις των συμβούλων για την ενδοοικογενειακή βία και τα αίτιά της

Από τα δεδομένα των συνεντεύξεων προκύπτει πως όλοι οι σύμβουλοι επισημαίνουν την ενδοοικογενειακή βία ως ένα υπαρκτό κοινωνικό φαινόμενο που πλήττει όλα τα κοινωνικά στρώματα, έχει διάφορες εκφάνσεις και χαρακτηρίζεται από συνθετότητα. Μερικοί σύμβουλοι υποστηρίζουν πως η ενδοοικογενειακή βία παραμένει μέχρι σήμερα ένα θέμα ταμπού.

- *Υπάρχει μια μικρή βελτίωση έρχονται νωρίτερα τα περιστατικά αλλά πάλι έρχονται από ορισμένο ποσοστό το γυναικών που είναι πολύ μικρό σε σχέση με το ποσοστό που δε μιλάει. (σύμβουλος 2)*
- *Η ενδοοικογενειακή βία είναι κάτι που δεν μαθαίνουμε τόσο εύκολα. Βασικά μαθαίνουμε για τους ξένους για τους δικούς μας ανθρώπους που μπορεί να υφίστανται βία δεν μαθαίνουμε ποτέ και αυτό γιατί η ενδοοικογενειακή βία είναι μυστικό οπότε η άποψη μου είναι ότι η ενδοοικογενειακή βία πρέπει να μαθαίνεται. (σύμβουλος 8)*
- *Θεωρώ πως το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας είναι πολύ μεγαλύτερο από τι γνωρίζουμε δε συζητιέται ακόμα είναι ακόμα ταμπού ειδικά γι' αυτές τις οικογένειες οι απέξω μπορούν να συζητούν γιατί είμαστε πιο cool αλλά είναι ακόμα ταμπού κι νομίζω ποτέ δε θα μπορέσουμε να έχουμε πλήρη εικόνα της κατάστασης. (σύμβουλος 6)*

Μιλώντας για τα αίτια της ενδοοικογενειακής βίας δύο σύμβουλοι ακολούθησαν την ατομική προσέγγιση για την ερμηνεία του φαινομένου. Η μια σύμβουλος ερμήνευσε τη βίαιη συμπεριφορά σύμφωνα με την ατομική θεωρία. Στο πλαίσιο της ατομικής προσέγγισης του φαινομένου υπεισέρχονται και μεταβλητές όπως η κατάχρηση τοξικών ουσιών και η ψυχοπαθολογία του δράστη που υποστηρίχθηκε από δύο συμβούλους.

- *Επίσης έχουμε μεγάλο ποσοστό αντρών οι οποίοι έχουν βιαιότητα που δεν φαίνεται δηλαδή ξεσπάει ενώ βλέπεις τον χαρακτήρα του ανθρώπου να είναι μειλίχιος ήρεμος διαλλακτικός με χιούμορ και ωστόσο υπάρχουν βαθύτερες πληγές τις οποίες δεν έχει εξερευνήσει και όταν ξεσπάσει μπορεί να γίνει*

δολοφόνος αυτοί οι άνθρωποι δεν έχουν κάποια βοήθεια από τα χρόνια τα σχολικά και πιο νωρίς και είναι συνήθως άνθρωποι που δεν έχουν μάθει να εξωτερικεύουν το θυμό τους. υπάρχουν άνθρωποι που φαίνονται ότι είναι νευρικοί ή υπάρχουν τα παιδιά που πηγαίνουν τα γυμναστήρια και παίρνουν όλα αυτά energy drinks και ανεβάζουν την αδρεναλίνη που μπορεί να φέρουν πολλά ξεσπάσματα είναι μια από τις ερωτήσεις που κάνουμε όταν μας παίρνουν νέες γυναίκες και έχουν νέους άντρες που ξαφνικά έχει αλλάξει ο χαρακτήρας τους. Η απάντηση συχνά είναι ναι. (σύμβουλος 2)

- Η εξάρτηση από τις ουσίες και η ηλικία παίζουν επίσης σημαντικό ρόλο και στα δυο πρόσωπα. Υπάρχουν διάφοροι μύθοι γύρω από το θέμα αυτό όπως υπάρχουν και οι αντίστοιχες αλήθειες. Η κτητικότητα, η υπερβολική συναισθηματική εξάρτηση, η ζήλια, καθιστούν τη γυναίκα εξαρτημένη και αδύναμη να βγει από αυτόν τον φαύλο κύκλο της βίας....(σύμβουλος 7)

Στον αντίποδα ένας σύμβουλος υποστήριξε πως οι μεταβλητές που χρησιμοποιούν οι ατομικές προσεγγίσεις για να ερμηνεύσουν το φαινόμενο είναι μύθος. Ακολουθώντας τη θεωρία της κοινωνικοποίησης των ρόλων των φύλων ερμήνευσε τη βία με βάσει τον ρόλο που έχουν οι άντρες στην κοινωνία.

- Υπάρχει έντονα απλά τώρα είναι πιο εύκολα να ακουστεί κάτι. Έχει αλλάξει λίγο ο τρόπος παλαιότερα και οι δολοφονίες ήταν δεν είχανε όλη αυτή την αγριότητα και αυτό το πράγμα που ακούμε αυτό ίσως μας αγριεύει . η ενδοοικογενειακή βία έχει αυξηθεί με πιο τρόπο όμως όχι ότι κάποιος άνθρωπος που δεν είναι βίαιος θα γίνει επειδή ζηλεύει, έχει οικονομικά προβλήματα όπως είναι το αλκοόλ και τα ναρκωτικά που λένε δεν φταίει το αλκοόλ που είναι κάποιος βίαιος. Το έχεις σαν συμπεριφορά είναι ο τρόπος σου να σχετίζεσαι με το άλλο φύλο, οι άντρες ενθαρρύνονται να είναι πιο βίαιοι, macho, οπότε ότι έξτρα δυσκολία σου έρθει στη ζωή σου θα σε κάνει πιο εύκολα να ξεγλιστρήσεις εσύ δεν είναι αυτή η αιτία. Νομίζω ότι τα περισσότερα χρόνια υπάρχει και ψυχολογική βία δηλαδή εμείς αυτό βλέπουμε από τη γραμμή είναι πιο έντονη και πιο συχνή και πιο δύσκολο να την αναγνωρίσεις. Δηλαδή

παίρνουν γυναίκες και λένε τώρα εγώ θα σας περιγράψω αυτό που γίνεται δε ξέρω είναι βία δεν είναι και σου περιγράφει έλεγχο, υποτίμηση, ύβρις, απειλή φοβούνται το σύντροφο/σύζυγο. (σύμβουλος 6)

Τέσσερεις σύμβουλοι ερμήνευσαν το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας με βάση τις Κοινωνικο-ψυχολογικές προσεγγίσεις. Οι τρεις σύμβουλοι συμφώνησαν πως η βίαιη συμπεριφορά μαθαίνεται και είναι απόρροια από το πώς έχουν μεγαλώσει τα παιδιά και με ποιες αξίες και ποια ηθική έχουν διαπαιδαγωγηθεί.

- *Το ζήτημα της ενδοοικογενειακής βίας, είναι πολυσύνθετο. Χρίζει φροντίδας, εκπαίδευσης και άμεσης ενημέρωσης. Έχει πολύ βαθιές ρίζες γι' αυτό και χρειάζεται μια βαθιά διερεύνηση για το πως ξεκίνησε, τι παρακίνησε κάποιον σε μια βίαιη συμπεριφορά και τι οδήγησε το θύμα σε μια μαθημένη συμπεριφορά. Η βία φέρνει την κακοποίηση. Η βία μαθαίνεται. Η συμπεριφορά επαναλαμβάνεται. Η βία πρέπει να σταματήσει στο εδώ και τώρα. Καμία βίαιη συμπεριφορά δεν δικαιολογείται... Η συμπεριφορά μαθαίνεται. Τα παιδιά μιμούνται συμπεριφορές. Κι αν η βία ξεκινήσει στο οικογενειακό περιβάλλον, θα εξαπλωθεί αργότερα και στους συναθρώπους και στην κοινωνία. Τα παιδιά έχουν δίψα για μάθηση. Ας γίνει αυτό το κίνητρο για τα κύρια θέματα που θα τεθούν να τα διδάξουν και επιμορφώσουν. (σύμβουλος 7)*
- *Είμαστε πιο ευάλωτες και συναισθηματικά μας έχουν μεγαλώσει πιο ευάλωτες και σε επίπεδο φυσικής ας το πούμε κατάστασης ένα πχ που το λέω συχνά το πόσο διαφορετικά αντιμετωπίζει η κοινωνία τη γυναίκα από τον άντρα ένα αγοράκι γυρίζει από το σχολείο στο σπίτι και κλαίει και του λέει η μαμά του ή ο μπαμπάς του δεν κλαίνε τα αγοράκια είσαι άντρας εσύ είσαι δυνατός γυρίζει το κοριτσάκι και λέει αχ παιδάκι μου γιατί κλαις έλα εδώ... και μόνο αυτό που είναι βασικό κομμάτι διαπαιδαγώγησης (σύμβουλος 6)*
- *Είναι σύνθετο το θέμα δεν είναι κάποιοι κακοί άνθρωποι που δέρνουν τις γυναίκες τους είναι από το πώς μεγαλώνουμε τα αγόρια και τα κορίτσια*

διαφορετικά τα κορίτσια χωρίς να τους δίνουμε το θάρρος να οριοθετούν απέναντί τους και χωρίς να βάζουν όρια τα αγόρια χωρίς να έχουν συναισθήματα γιατί άντρας είσαι σιγά που θα κλάψεις ή είσαι δυνατός όταν από την παιδική ηλικία αρχίζει αυτό το κακό φτιάχνουνε μεγάλα τα παιδιά και έχουνε συγκρούσεις και θυμώνουν. (σύμβουλος 2)

Ένας σύμβουλος εξήγησε το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας σύμφωνα με τη θεωρία της σύγκρουσης. Η σύγκρουση θεωρείται συστατικό στοιχείο διαντιδράσεων ανάμεσα σε άτομα που χαρακτηρίζονται από θέσεις κυριαρχίας και υποταγής.

- *η ενδοοικογενειακή βία είναι θέμα εξουσίας , ιδεολογίας είναι και θέμα βιωμάτων αλλά είναι και πάρα πολλά όταν θέλει ο άλλος να εξουσιάσει, να επιβληθεί, η προσέγγιση και σήμερα δεν έχει αλλάξει τη σκότωση γιατί την αγαπούσα που λέει και το τραγούδι. Η κοινωνία ρίχνει την ευθύνη στη γυναίκα, υπάρχει πάντα ένα σχόλιο που τον χαϊδεύει τον συζυγοκτόνο. (σύμβουλος 3)*

Κάποιοι σύμβουλοι προσέγγισαν το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας Κοινωνικο-πολιτισμικά. Αποδίδουν την άσκηση βίας σε κοινωνιολογικές και πολιτισμικές παραμέτρους όπως η ανισότητα των δύο φύλων, οι πατριαρχικές δομές της κοινωνίας και τις κοινωνικές αξίες.

- *Είναι η φύση της κοινωνίας μας η κοινωνία μας ακόμα πατριαρχική είναι. Άμα ακούσεις που μας παίρνουν από επαρχία και η νοοτροπία των αντρών και των γυναικών είναι αυτή. -Δε δουλεύω -είμαι στο σπίτι -άντρας είναι θα πει και μια κουβέντα παραπάνω και ένα χαστούκι μου έδωσε το λένε και οι γυναίκες . Βλέπεις πως οι γυναίκες μεγαλώνουν τους γιους πάλι μ' αυτή τη διαφορετικότητα. (σύμβουλος 4)*
- *Η ενδοοικογενειακή βία είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο ίσως με την έννοια που την αντιλαμβανόμαστε εμείς να είναι και δυτικό δεν σημαίνει πως δεν υπάρχει μορφή βίας πάντως και ιστορικά και κοινωνικά αλλά γι' αυτό που εμείς έχουμε*

ορίσει την ενδοοικογενειακή βία. Η ενδοοικογενειακή βία έχει να κάνει με το πώς είναι συγκροτημένα τα μοντέλα της οικογενειακότητας τα έμφυλα διάφορες κατασκευές τα στερεότυπα αυτό που εγώ έχω καταλάβει με το χρόνο γιατί είμαι αρκετά χρόνια που ασχολούμαι με το φύλο είναι ότι τελικά αυτό που μετασχηματίζεται συνέχεια ή αλλάζει όπως της πες το που πάει προς τα κάπου δεν έχει με το τι σημαίνει άντρας τι σημαίνει γυναίκα ουσιαστικά έχει να κάνει με το τι σημαίνει η σχέση αυτή και γι' αυτό και βλέπουμε ταυτόχρονα να υπάρχουν και γυναίκες που υπερασπίζονται τα έμφυλα στερεότυπα άτεκτα άρα τι συμβαίνει ουσιαστικά πρόκειται για τη σχέση των φύλων και αν θέλεις και παγκοσμίως αλλά ειδικά σε παραδοσιακές και παραδοσιακότροπες κοινωνίες. (σύμβουλος 5)

- Υπάρχει αύξηση του φαινομένου της βίας άρα και της ενδοοικογενειακής αυτό κάπως αντανakλά την κατάσταση της εποχής δηλαδή από την κατάσταση της εποχής όπου υπάρχει πολύ λιγότερος σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα η ανθρώπινη αξία είναι πια πάρα πολύ υποτιμημένη και επικρατεί πια μια ίσως ασυνείδητη άποψη ότι όλα είναι δυνατά ότι μπορώ να κάνω ότι θέλω ότι κόστος και αν έχει αυτό για τον συνάνθρωπο μου. Οπότε νομίζω περισσότερο αντανakλά αυτό την κατάσταση της εποχής που ζούμε και γι' αυτό ίσως βομβαρδιζόμαστε συνεχώς με διάφορα μηνύματα που αφορούν εγκλήματα που αφορούν και ενδοοικογενειακή βία αφορούν και άλλα περιστατικά βίας... Και ίσως αυτό ευθύνεται πως δεν υπάρχουν πλέον θεσμοί να σε συγκρατήσουν δεν υπάρχει επίσης και ένα νομικό πλαίσιο ο νόμος δεν είναι μόνο τιμωρώ την παράνομη πράξη είναι ότι θέτω την απαγόρευση και θέτω ένα όρια υπάρχει ο φόβος της τιμωρίας αυτό φαίνεται να μη λειτουργεί πια δηλαδή και εμείς μεγαλώνοντας κάπως έτσι ο καθένας ενσωματώνει τις διάφορες αξίες κάπως έτσι αποκτά τη συνείδηση ότι δεν κάνω αυτό για να μη βλάψω τον άλλο σε κάποιους ανθρώπους λοιπόν αυτό επειδή οικογενειακά εκπαιδευτικά δεν έχει γίνει είναι πια θέμα των θεσμών της κοινωνίας να μπει με κάποιο τρόπο είτε αν μπορούν με κάποιο τρόπο να ενσωματώσουν την απαγόρευση η με κάποιον τρόπο τουλάχιστον να κυριαρχήσει ο φόβος της τιμωρίας δηλαδή αν κάνω αυτό θα πάθω αυτό και εκεί δηλαδή πρέπει να γίνει πολλή δουλειά ότι υπάρχει ένα νομικό πλαίσιο και πρέπει να εφαρμόζεται και να εξελίσσεται. (σύμβουλος 1)

3.1.8. Προτάσεις των συμβούλων για την αντιμετώπιση και τη μείωση του φαινομένου

Στη συζήτηση για τις προτάσεις των συμβούλων για την αντιμετώπιση του φαινομένου, ένας σύμβουλος μίλησε για μια κινητή μονάδα στήριξης κακοποιημένων γυναικών που θα καλύπτει τις ανάγκες τους. Τόνισε επίσης την ανεπαρκή αντιμετώπιση του δράστη από τους θεσμούς. Το πρόγραμμα ψυχοθεραπείας που απευθύνεται στον δράστη αν λειτουργεί σωστά είναι μια λύση για την αντιμετώπιση και κατ' επέκταση μείωση του φαινομένου.

- ο *Στην Αθήνα οι ξενώνες έχουνε πάρα πολλά αιτήματα θα ήταν βοηθητικό να άνοιγαν και άλλοι γιατί πέρα από τις γυναίκες που είναι θύματα βίας εξυπηρετούν και άλλες ομάδες και αυτό είναι και δύσκολο αν τύχει ένα έκτακτο αίτημα φιλοξενίας να ικανοποιηθεί άμεσα το οποίο αυτό μας δένει τα χέρια και τα συμβουλευτικά έχουν πολλή δουλειά έχουνε ανοίξει ίσως θα είχε νόημα να υπήρχαν κινητές ομάδες. Και δεν υπάρχουν υπηρεσίες για δράστες που κι αυτό προβλέπεται νομικά για την ώρα δεν έχει γίνει τίποτα. Όταν γίνει μήνυση υπάρχει η δυνατότητα της ποινικής διαμεσολάβησης δηλαδή παρεμβαίνει ο εισαγγελέας και λέει κάπως να υπάρξει μια συμφιλίωση ας πούμε στην κατάσταση και υποχρεώνουνε τον δράστη να παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα ψυχοθεραπείας όπου τον στείλουν συνήθως αυτοί πηγαίνουν μια δυο φορές εξαφανίζονται δεν ελέγχεται από κανέναν οπότε κι γι' αυτό δεν υπάρχει κάποιο πρόγραμμα θεραπείας για δράστες δεν ξέρω πόσο αποτελεσματικό θα ήταν αλλά τουλάχιστον θα υπήρχε ένα έλεγχος προς αυτούς. (σύμβουλος 1)*

Οι περισσότεροι σύμβουλοι θεωρούν την τηλεφωνική γραμμή στήριξης πολύ σημαντική για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Μια σύμβουλος υποστηρίζει πως η γραμμή λειτουργεί και ως μέσο για τον εντοπισμό και την επισήμανση των ελλείψεων και αναγκών των δομών και των θεσμών του κράτους. Σημαντικό

πρόβλημα για τον σύμβουλο συνιστά η αντιμετώπιση των περιστατικών γυναικείας κακοποίησης από την αστυνομική αρχή. Η ελλιπής εκπαίδευση των αστυνομικών, η στελέχωση μονάδων από ανέτοιμα και μη ευαισθητοποιημένα άτομα για θέματα βίας παίζουν σημαντικό ρόλο για τη λάθος αντιμετώπιση του φαινομένου. Η εκπαίδευση στη διαμεσολάβηση, στις δεξιότητες ζωής και στην ενδυνάμωση κατέχουν για τον σύμβουλο απαραίτητα εφόδια που πρέπει να έχουν τα άτομα που εξειδικεύονται σε θέματα βίας. Η πρόταση της συμβούλου για τη μείωση του φαινομένου είναι εκπαίδευση μέσα από τα σχολεία.

- *Όχι ένα μεγάλο πρόβλημα είναι η αστυνομία δεν είναι ξεκάθαρες οι οδηγίες που έχει αυτή τη στιγμή και δεν είναι προετοιμασμένοι οι αστυνομικοί να υποδεχτούν τα περιστατικά καταρχήν την αστυνομία δεν διδάσκονται δεξιότητες ζωής δεν υπάρχουν διαμεσολάβηση το πώς θα πάρει μια συνέντευξη έτσι ώστε να σου ανοιχτεί ο άλλος ένας αστυνομικός που θα υποδεχτεί ένα περιστατικό έχει πολύ λίγες δεξιότητες από τις σπουδές του ότι έχει σαν άνθρωπος μόνος του και οι λίγες γνώσεις που έχει θα στηρίζονται στο νομικό πλαίσιο...σε κάποιες αστυνομικές αρχές πάνε και τους λένε αυτά είναι οικογενειακά σας τώρα έχουμε άλλα θέματα να ασχοληθούμε και αν καταθέσεις μήνυση θα καταθέσει και αυτός θα πει ότι λες ψέματα και θα σας κλείσουν και τους δύο μέσα. Τις φοβίζονται και τις προτρέπουν και έχουμε πάρα πολλά τέτοια περιστατικά ... Πάρα πολύ ξενώνες ξέρουμε ότι αν τους ζητήσεις να μείνει μια γυναίκα σου λένε ότι είναι πλήρες ενώ δεν είναι πλήρεις δηλαδή κοροϊδεύουν τον κόσμο δεν είναι άνθρωποι που πραγματικά θέλουν να προφέρουν σ' αυτό το χώρο απλά βρήκαν μια δουλίτσα για λίγο καρό μέσα από ένα πρόγραμμα οπότε υπάρχει έλλειψη στελεχώσεις και έλλειψη σε άλλα πανεπιστήμια και στην τριτοβάθμια στην εκπαίδευση για την πρόληψη της βίας από δεξιότητες ζωής και την προετοιμασία των παιδιών από το δημοτικό κιόλας να λύνουμε προβλήματα να μη χτυπούν το ένα το άλλο και να μη βλάπτουν το ένα το άλλο λεκτικά...εμείς που διατηρούμε ακόμα γραμμή sos είναι ακριβώς για να μπορούμε να βάζουμε λίγο πιο ψιλά τον πήχη στο τι ζητάει ο πολίτης τι ζητάει η γυναίκα πολίτης από μια γραμμή βοήθειας. (σύμβουλος 2)*

Η συνέχιση της λειτουργίας των τηλεφωνικών γραμμών και η συνεχής διαφήμιση της αποτελούν προτάσεις κάποιων συμβούλων για την αντιμετώπιση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας.

- *Μακάρι να κρατηθούνε αυτές οι δομές μετά από 8 χρόνια έχει αποκτηθεί και μια τεχνογνωσία και ο κόσμος τη γνωρίζει γιατί έχει διαφημιστεί πολύ έχουν ανοίξει και πολλά συμβουλευτικά και ξενώνες ανά την Ελλάδα. (σύμβουλος 4)*
- *Οι μονάδες στήριξης θεωρώ πως είναι επαρκείς για τα περιστατικά της βίας. Αυτό που χρειάζεται όμως είναι η γνωστοποίηση αυτών στην κοινωνία. Είναι σημαντικό να γνωρίζουν οι άνθρωποι που βιώνουν δύσκολες, αδιέξοδες καταστάσεις, που χρειάζεται να απευθυνθούν κάθε φορά για να λάβουν στήριξη. Ίσως η πολιτεία θα μπορούσε να δράσει κατάλληλα γιατί οι ομάδες-κέντρα στήριξης που δημιουργούνται δεν αρκούν πάντα από μόνες τους για να ακουστούν και να διαδοθούν στο κοινό. Ας είμαστε αισιόδοξοι! (σύμβουλος 7)*

Ένας σύμβουλος μιλώντας απολογιστικά για τις καμπάνιες που αφορούν τη γυναικεία κακοποίηση θεωρεί πως είναι ένα μέτρο πρόληψης και αντιμετώπισης αρκετά αποτελεσματικό. Για τον ίδιο λόγω της πατριαρχικής δομής της κοινωνίας χρειάζεται ένας συνεχής αγώνας με δράσεις πληροφόρησης, ευαισθητοποίησης, για την αντιμετώπιση του φαινομένου της βίας και την εξάλειψη του στίγματος που φέρουν κακοποιημένες γυναίκες. Η μείωση του φαινομένου κρίνεται για τον σύμβουλο χρονοβόρα διαδικασία που στηρίζεται στην κατάργηση των στερεοτύπων που αφορούν τη θέση και το ρόλο της γυναίκας

- *Ποτέ δεν επαρκούν το θέμα είναι πώς τα ιεραρχεί εσύ σαν κράτος στη βάση μια κοινωνικής πολιτικής δηλαδή όσο το αναδεικνύεις τόσο περισσότερο βγαίνει... Τα τελευταία 3 χρόνια έχουν γίνει πολλές καμπάνιες έχει γίνει πιο γνωστό και ήταν πιο εστιασμένο αλλά όσο το αναδεικνύεις το βλέπεις. Συμβουλευτικά κέντρα θα μπορούσαν να υπάρχουν σε κάθε νομό δεν υπάρχουν θα μπορούσαν να υπάρχουν γιατί η άλλη που είναι από ένα χωριό δεν μπορεί να πάει στο δίπλα νομό εύκολα. Συμβουλευτικά κέντρα που έχουν καλύτερη επαφή με τους τοπικούς φορείς και κινούνται έχουν περισσότερη κίνηση. Θέλει δράση ευαισθητοποίησης ενημέρωσης να κερδίσουν την εμπιστοσύνη ειδικά στην επαρχία δηλαδή υπάρχουν και λεπτομέρειες ποιο κτήριο θα νοικιάσουνε που*

να μη φαίνεται που θα τους βάλουν μέσα.... Η μεγαλύτερη δουλειά είναι της διαμόρφωσης μιας συλλογικής προσέγγισης δηλαδή για να αποτινάξεις τα στερεότυπα είναι δουλειά χρόνων αυτό που κάνουμε εμείς είναι οριζόντιες και στοχευμένες πράξεις πως θα κάνεις τον άντρα να μην έχει τέτοια συμπεριφορά θα τον κανείς φεμινιστή; Δεν γίνεται αλλά θα πρέπει να αρχίσει να το σκέφτεται διαφορετικά. Αν θες να κάνεις δράσης σε ένα χωριό ποιες ήταν οι δράσεις ο γυναικείος συνεταιρισμός; Ακόμα και εγώ όταν έχω πάει να κάνω μια δράση σε κοιτάνε με μισό μάτι γιατί εγώ είμαι άντρας και δεν μπορώ να δηλώσω φεμινιστής. Μπορείς να δηλώσεις συμπάθεια όλα αυτά έχουνε φτάσει με τους φεμινιστικούς αγώνες αλλά για να περάσει αυτό στους άντρες πώς θα περάσει δεν μπορείς να τους διδάξεις τη φεμινιστική θεωρία. (σύμβουλος 3)

Ένας σύμβουλος κρίνει απαραίτητη διαδικασία για την αντιμετώπιση και μείωση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας, μια υπηρεσία επανένταξης των κακοποιημένων γυναικών οι οποίες λόγω της βίας που έχουν υποστεί τις περισσότερες φορές βρίσκονται απομονωμένες.

- *Όχι προφανώς θα πω δεν είναι μόνο η γραμμή αν χρειάζονται γραμμές χρειάζονται συχνά ξενώνες να φιλοξενηθούνε δηλαδή γυναίκες οι οποίες είναι χρόνια σε ένα γάμο ενδεχομένως δεν εργάζονται γιατί κρατούσαν τα παιδιά γιατί δεν υπήρχε δουλειά δεν είναι εύκολο για μια γυναίκα ακόμα κι αν το θέλει να πει φεύγω αλλά δεν έχω που να μείνω κι έχω και δυο παιδιά μαζί πρέπει να υπάρχουν επιλογές από ξενώνες εργασιακές επιλογές ένας επαγγελματικός προσανατολισμός για να ενταχθεί ξανά στη κοινωνία ένας τέτοιος άνθρωπος γιατί ζούνε μια μορφή απομόνωσης τις περισσότερες φορές βλέπεις πως από αυτό το σπίτι έχουν αποκόψει σχέσεις φίλους οικογένειες ενδιαφέρονται οπότε πρέπει να υπάρξει μια μορφή επανένταξης στη κοινωνία δε γνωρίζω να υπάρχουν πολλές στην Ελλάδα τέλος πάντων να καλύπτουν αυτές τις ανάγκες υπάρχουν σίγουρα και δεν θέλω να απαξιώνω τη δουλειά που γίνεται αλλά όχι ότι επαρκούν (σύμβουλος 6)*

Ένας σύμβουλος αναφερόμενος στην πρόληψη και την αντιμετώπιση του φαινομένου της βίας αναφέρθηκε στους επαγγελματίες ψυχολόγους. Για τον

σύμβουλο οι ψυχολόγοι πρέπει να προσφέρουν και δημόσιο έργο, να είναι ενημερωμένοι και ευαισθητοποιημένοι.

- *Να πω πως ο ρόλος των ειδικών δεν πρέπει να σταματάει σε μια θεραπεία σε μια συμβολή το επάγγελμά μας να είναι μια ιδιότητα να είμαστε σε ένα γραφείο να κλεινόμαστε στο γραφείο μας και να περιμένουμε τα περιστατικά μας. Θεωρώ ότι πρέπει οι ειδικοί να είναι ενημερωμένοι κινητοποιημένοι και να προσπαθούν για πράγματα έξω από το γραφείο τους και ειδικά για την ενδοικογενειακή βία θα έπρεπε να είναι ενημερωμένοι για τις γραμμές για τις παραπομπές ξενώνες είναι πολύ σημαντικά αυτά. Ο κάθε ιδιώτης επιλέγει τη δική του εκπαίδευση δεν έχουνε στην εμπειρία του δρόμου. Γιατί μια γυναίκα που υφίσταται βία μπορεί να μην έχει τα χρήματα μπορεί να μη δουλεύει δεν θα πάει εύκολα να χτυπήσει το γραφείο του ψυχολόγου. Και οι ψυχολόγοι να ενδιαφέρονται τι γίνεται έξω να μη μας ενδιαφέρει μόνο πόσα λεφτά θα πάρουμε, πόσα ραντεβού έχουμε πόσο θα κρατήσουμε το περιστατικό πρέπει να βλέπουμε τι γίνεται έξω κοινωνικά. (σύμβουλος 8)*

Κεφάλαιο 4

4.1. Συμπεράσματα

Μέσα από την ανάλυση των συνεντεύξεων των συμβούλων προκύπτουν ενδιαφέροντα στοιχεία σε σχέση με την ενδοοικογενειακή βία, την εργασία του συμβούλου και τη λειτουργία των τηλεφωνικών γραμμών. Οι εμπειρίες των συμβούλων επιβεβαιώνουν την επιστημονική έρευνα για τα θετικά και αρνητικά σημεία των τηλεφωνικών γραμμών στήριξης και προσθέτουν νέα στοιχεία. Συνοψίζοντας μέσα από τις συνεντεύξεις των συμβούλων οι περισσότεροι αναφέρθηκαν στην 24ωρη λειτουργία της, στην καθολική της απεύθυνση και στη διατήρηση της ανωνυμίας του εξυπηρετούμενου. Τόνισαν τη σημαντικότητα της εξυπηρέτησης επείγοντων καταστάσεων και τη δυνατότητα του εξυπηρετούμενου να καλέσει από οποιαδήποτε γεωγραφική περιοχή της Ελλάδας. Όσον αφορά στη ψυχολογική στήριξη που προσφέρουν οι τηλεφωνικές γραμμές αναφέρθηκε η άμεση ανακούφιση των δυσάρεστων συναισθημάτων και η ενδυνάμωση της εξυπηρετούμενης.

Όπως προέκυψε μέσα από την ανάλυση των συνεντεύξεων των συμβούλων, ως βασικό μειονέκτημα της τηλεφωνικής γραμμής τονίζεται η έλλειψη εξωλεκτικής επαφής που δρα περιοριστικά για την εκτίμηση της πραγματικής κατάστασης της εξυπηρετούμενης και ελλοχεύει τον κίνδυνο ο σύμβουλος να δράσει διεκπαιρωτικά χωρίς να λάβει υπόψιν του την ιδιαιτερότητα της κάθε γυναίκας με αποτέλεσμα να

την αποτρέψει να κινητοποιηθεί ουσιαστικά. Η διάρκεια του τηλεφωνήματος είναι ακόμα ένας περιορισμός καθότι ο σύμβουλος δεν έχει τον απαραίτητο χρόνο ώστε να διερευνήσει την κατάσταση της καλούσας. Ένα ακόμα μειονέκτημα που υπογραμμίστηκε είναι η έλλειψη του feedback καθώς μετά το τέλος της κλήσης ο σύμβουλος δεν είναι σε θέση να πληροφορηθεί για την εξέλιξη του περιστατικού.

Μιλώντας οι σύμβουλοι για τη λειτουργία των δομών και τα υπηρεσιακά θέματα που προκύπτουν τονίζουν ως μειονέκτημα για τους ίδιους τις συνθήκες εργασίας τους. Μιλούν για φόρτο εργασίας και οργανική και ψυχολογική επιβάρυνση λόγω της φύσης της εργασίας. Οι ελλιπείς παροχές της υπηρεσίας επιβαρύνουν τους συμβούλους και η έλλειψη ή η ελλιπής εποπτεία, που θεωρείται εξαιρετικά σημαντική, τους προκαλεί ανασφάλεια όσον αφορά στη διαχείριση των περιστατικών. Τέλος δυσφορία στον εργαζόμενο προκαλούν οι τυχόν επιτήδριοι που τηλεφωνούν είτε για να εξυβρίσουν είτε για κάνουν κάποιου είδους φάρσα.

Για τη σωστή λειτουργία των τηλεφωνικών γραμμών αναγκαία, θεωρείται από τους συμβούλους, η στελέχωση τους από ειδικούς επιστήμονες. Όλοι οι σύμβουλοι κρίνουν απαραίτητη την εκπαίδευση τους. Η εκπαίδευση των συμβούλων είναι διαφορετική στις δύο τηλεφωνικές γραμμές. Στη μία τηλεφωνική γραμμή η εκπαίδευση θεωρείται άρτια και προσεγγίζεται περισσότερο βιωματικά χρησιμοποιώντας την τεχνική του role playing ενώ στην άλλη τηλεφωνική γραμμή η εκπαίδευση γίνεται μέσω σεμιναρίων που οργανώνονται από ειδικούς στο χώρο και θεωρείται ελλιπής.

Όσον αφορά στα χαρακτηριστικά του επαγγελματία συμβούλου, οι περισσότεροι σύμβουλοι συμφώνησαν πως το βασικό χαρακτηριστικό του επαγγελματία συμβούλου είναι η ενσυναίσθηση, ο αναστοχασμός και κάποιες φορές η επανατοποθέτηση. Οι γνώσεις του συμβούλου για το θέμα της βίας και οι επικοινωνιακές δεξιότητες που πρέπει αυτός να κατέχει ώστε να τον εμπιστευτεί η εξυπηρετούμενη θεωρούνται απαραίτητα εργαλεία. Ο λόγος του συμβούλου τέλος πρέπει να είναι ενθαρρυντικός, καθησυχαστικός έτσι που ο σύμβουλος να ενδυναμώνει την εξυπηρετούμενη χωρίς να την κατευθύνει.

Όπως προκύπτει από τις συνεντεύξεις των συμβούλων της τηλεφωνικής γραμμής η εργασία τους τους έχει επηρεάσει στον τρόπο σκέψης τους και η εμπειρία τους στον τρόπο εργασίας τους. Εξετάζοντας συνολικά τους συμβούλους παρατηρούμε πως

κάποιες φορές ο επαγγελματικός τους ρόλος ακολουθεί των συναισθημάτων τους. Όλοι οι σύμβουλοι νιώθουν αλληλέγγυοι προς τη γυναίκα κάποιοι εξετάζουν τα περιστατικά με μια πιο φεμινιστική οπτική. Η εμπειρία των συμβούλων μέσα από την τηλεφωνική γραμμή τους έχει βοηθήσει να ευαισθητοποιηθούν παραπάνω, να αντιλαμβάνονται πειθαρχίες και στερεότυπα που αναπαράγονται στην καθημερινότητα τους και να είναι πιο επιφυλακτικοί και σε μεγαλύτερη εγρήγορση. Η εμπειρία πολλές φορές επίσης έχει βοηθήσει στη διαισθητικότητα της βίας που είναι βοηθητικό για την κατάλληλη αντιμετώπιση του περιστατικού Μέσα από την εργασία τους έχουν συνειδητοποιήσει την πραγματική και μεγάλη διάσταση του φαινομένου στη χώρα που πλήττει όλα τα κοινωνικά στρώματα γεγονός που τους ανησυχεί αλλά και τους ωριμάζει. Κάποιοι σύμβουλοι μέσα από την εμπειρία που έχουν βιώσει από τα περιστατικά, έχουν αποκτήσει διαφορετικές οπτικές στην αντίληψή τους και βρίσκονται διαρκώς σε μια διαδικασία αν στοχασμού και αναθεώρησης. Η φύση της δουλειάς έχει βοηθήσει κάποιους στις υπαρξιακές τους αναζητήσεις και σε άλλους έχει καλλιεργήσει έντονα το αίσθημα της προσφοράς.

Από τα δεδομένα των συνεντεύξεων προκύπτει πως όλοι οι σύμβουλοι επισημαίνουν την ενδοοικογενειακή βία ως ένα υπαρκτό κοινωνικό φαινόμενο που πλήττει όλα τα κοινωνικά στρώματα, έχει διάφορες εκφάνσεις και χαρακτηρίζεται από συνθετότητα. Μερικοί σύμβουλοι υποστηρίζουν πως η ενδοοικογενειακή βία παραμένει μέχρι σήμερα ένα θέμα ταμπού. Αναφορικά με τα αίτια της ενδοοικογενειακής βίας όλοι οι σύμβουλοι τονίζουν την πολυπαραγοντικότητα των αιτιών του φαινομένου. Κάποιοι σύμβουλοι ερμηνεύουν την ενδοοικογενειακή βία και μέσα από την ατομική προσέγγιση, άλλοι ακολουθώντας τη θεωρία της κοινωνικοποίησης των ρόλων των φύλων αποδίδουν τη βία στον ρόλο που έχουν οι άντρες στην κοινωνία. Μερικοί σύμβουλοι ερμηνεύουν το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας με βάση τις Κοινωνικο-ψυχολογικές προσεγγίσεις, συμφωνούν πως η βίαιη συμπεριφορά μαθαίνεται και είναι απόρροια από το πώς έχουν μεγαλώσει τα παιδιά και με ποιες αξίες και ποια ηθική έχουν διαπαιδαγωγηθεί. Ένας σύμβουλος ερμηνεύουν το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας σύμφωνα με τη θεωρία της σύγκρουσης. Κάποιοι σύμβουλοι τέλος προσεγγίζουν το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας Κοινωνικο-πολιτισμικά. Αποδίδουν την άσκηση βίας σε κοινωνιολογικές και πολιτισμικές παραμέτρους όπως η ανισότητα των δύο φύλων, οι πατριαρχικές δομές της κοινωνίας και τις κοινωνικές αξίες.

Στη συζήτηση για τις προτάσεις των συμβούλων για την αντιμετώπιση και τη μείωση του φαινομένου, οι περισσότεροι σύμβουλοι θεωρούν την τηλεφωνική γραμμή στήριξης πολύ σημαντική για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Μια σύμβουλος υποστηρίζει πως η γραμμή λειτουργεί και ως μέσο για τον εντοπισμό και την επισήμανση των ελλείψεων και αναγκών των δομών και των θεσμών του κράτους. Η εκπαίδευση στη διαμεσολάβηση, στις δεξιότητες ζωής και στην ενδυνάμωση κατέχουν για τον σύμβουλο απαραίτητα εφόδια που πρέπει να έχουν τα άτομα που εξειδικεύονται σε θέματα βίας. Η συνέχιση της λειτουργίας των τηλεφωνικών γραμμών και η συνεχής διαφήμιση της αποτελούν προτάσεις κάποιων συμβούλων για την αντιμετώπιση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας. Μιλώντας απολογιστικά για τις καμπάνιες που αφορούν τη γυναικεία κακοποίηση οι σύμβουλοι θεωρούν πως είναι ένα μέτρο πρόληψης και αντιμετώπισης αρκετά αποτελεσματικό.

Για την αντιμετώπιση του φαινομένου προτάθηκε μια κινητή μονάδα στήριξης κακοποιημένων γυναικών που θα καλύπτει τις ανάγκες τους. Η ύπαρξη μιας υπηρεσίας επανένταξης των κακοποιημένων γυναικών οι οποίες λόγω της βίας που έχουν υποστεί τις περισσότερες φορές βρίσκονται απομονωμένες είναι επίσης ένα μέτρο που προτάθηκε από τους συμβούλους. Απαραίτητο επίσης κρίθηκε η ουσιαστική εφαρμογή του ποινικού δικαίου. Ένα πρόγραμμα ψυχοθεραπείας που απευθύνεται στον δράστη είναι επίσης μια λύση που προτάθηκε για την αντιμετώπιση και κατ' επέκταση μείωση του φαινομένου. Σημαντικό πρόβλημα όσον αφορά στην αντιμετώπιση του φαινομένου, συνιστά η αντιμετώπιση των περιστατικών γυναικείας κακοποίησης από την αστυνομική αρχή εξ' αιτίας της ελλιπούς εκπαίδευσης των αστυνομικών και της στελέχωσης μονάδων από ανέτοιμα και μη ευαισθητοποιημένα άτομα σε θέματα βίας.

Η μείωση του φαινομένου κρίνεται χρονοβόρα διαδικασία από τους συμβούλους που πρέπει να ξεκινά από την οικογένεια και τη σχολική κοινότητα. Στηρίζεται στην κατάργηση των στερεοτύπων που αφορούν τη θέση και το ρόλο της γυναίκας. Για τον ίδιο λόγο της πατριαρχικής δομής της κοινωνίας χρειάζεται ένας συνεχής αγώνας με δράσεις πληροφόρησης, ευαισθητοποίησης, για την αντιμετώπιση του φαινομένου της βίας και την εξάλειψη του στίγματος που φέρουν κακοποιημένες γυναίκες.

4.2. Αντί επιλόγου/ Προτάσεις

Η παρούσα έρευνα αποτέλεσε μια απόπειρα να διερευνηθεί, μέσα από τον χώρο της τηλεφωνικής γραμμής στήριξης γυναικών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης στη χώρα. Η έρευνα έφερε στην επιφάνεια υπηρεσιακά θέματα που απασχολούν τους συμβούλους και χρίζουν επίλυσης ώστε οι τηλεφωνικές γραμμές στήριξης να διατηρηθούν και να προσφέρουν επαρκές έργο όσον αφορά την ενημέρωση και στήριξη των θυμάτων. Λόγω της μεγάλης έκτασης του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας με θύματα γυναίκες, η προσπάθεια καταπολέμησης του απαιτεί σχεδιασμό πολιτικών δράσεων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Η διεξαγωγή ερευνών προκειμένου να σχεδιαστούν οι κατάλληλες πολιτικές, δράσεις πρόληψης, παρέμβασης κρίνονται αναγκαίες. Απαραίτητες κρίνονται επίσης οι έρευνες με ερευνητικά ερωτήματα που προσεγγίζουν τους παράγοντες ενίσχυσης και εκδήλωσης του φαινομένου, την έκτασή του, τις κοινωνικές αναπαραστάσεις, τις στάσεις του κοινωνικού συνόλου και των εξειδικευμένων επαγγελματιών σε θέματα της γυναικείας κακοποίησης και τέλος την διερεύνηση της ψυχολογικής κατάστασης των θυμάτων και των αιτίων που τα αυτά παραμένουν σε μια κακοποιητική σχέση.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Κεφάλαιο 1

1.1. Το δεύτερο κύμα του φεμινισμού και η επιρροή του στην τέχνη της εποχής.

Για το πρώτο και δεύτερο κύμα του φεμινισμού, η διεθνής βιβλιογραφία διαχωρίζει συνήθως το γυναικείο κίνημα σε δύο φάσεις. Η πρώτη φάση περιλαμβάνει τα γυναικεία αιτήματα και η δεύτερη τη διαμόρφωση της φεμινιστικής συνείδησης. Η πρώτη φάση αναφέρεται στο γυναικείο φεμινιστικό κίνημα το οποίο εμφανίζεται ιστορικά στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα και είναι επηρεασμένο από τη θεωρητική παράδοση του Διαφωτισμού και του Φιλελευθερισμού, τη φύση του ατόμου και την κοινωνική ιδεολογία. Η δεύτερη φάση είναι το γυναικείο κίνημα της δεκαετίας του 1960 και 1970 που ήταν από μια άποψη μια ιστορική συνέχεια προηγούμενων κινημάτων φεμινισμού.

Στα μέσα του 20^{ου} αιώνα παρά τους αγώνες δύο αιώνων, εξακολουθούσαν να υπάρχουν μείζονα ζητήματα που απασχολούσαν τις γυναίκες της εποχής. Τέτοια ζητήματα ήταν η ίση αμοιβή για ίση εργασία, το δικαίωμα στην έκτρωση και γενικότερα αλλαγή του ρόλου της γυναίκας στην κοινωνία. Η καινοτομία του γυναικείου κινήματος της δεκαετίας του 1960 ήταν το γεγονός ότι ξεπερνούσε τους συγκεκριμένους στόχους και απαιτούσε έντονα ένα γενικότερο αίτημα: «Απελευθέρωση». Το γυναικείο κίνημα αποτελεί μέρος της γενικότερης

αμφισβήτησης και συνδέεται με τα άλλα μαζικά κινήματα της εποχής του '60 από τα οποία και εμπνέεται. Το Γυναικείο Απελευθερωτικό Κίνημα της Αμερικής, υπήρξε σημαντικό, για την πρόοδο του παγκόσμιου φεμινιστικού κινήματος. Το δεύτερο κύμα του φεμινισμού θα ξεπηδήσει μέσα από το κοινωνικό πλαίσιο της μεταπολεμικής καπιταλιστικής οικοδόμησης και τη διαμόρφωση του κοινωνικού κράτους πρόνοιας, καθώς και της ανάπτυξης ποικίλων κοινωνικών κινήματων στη δεκαετία του '60.

Σε αντίθεση με το πρώτο κύμα ο βασικότερος αγώνας των ακτιβιστών/φεμινιστριών του δεύτερου κύματος, ήταν εναντίον της κοινωνικής και πολιτισμικής περιθωριοποίησης των γυναικών και εστίαζε στην απελευθέρωσή τους από την κατά κόρον πατριαρχική κοινωνία (Ryan, 1992).

Το δεύτερο κύμα φεμινισμού επικεντρώθηκε στην ανεξαρτησία, την οικονομική ισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα, ενώ καυτηρίασε και τη θέση της γυναίκας μόνο ως αντικείμενο πόθου, εστιάζοντας σε θέματα σεξουαλικότητας, στη σεξιστική αντιμετώπιση της γυναίκας στη μάχη κατά της βίας των γυναικών, στους νόμους περί βιασμού ή περί έκτρωσης, στα καταφύγια κακοποιημένων γυναικών, καθώς και στις αλλαγές των νόμων διαζυγίου και επιμέλειας των παιδιών.

Θα μπορούσαμε να πούμε πως το δεύτερο κύμα λοιπόν, αμφισβήτησε συνολικά τα θεμέλια της σύγχρονης πατριαρχικής κοινωνίας, όπως για παράδειγμα τη σύγχρονη ιστορία, την επιστημονική παράδοση των ανθρωπιστικών επιστημών και τις οικουμενικές αρχές, έτσι ώστε η ισότητα υποχώρησε μπροστά στη διεκδίκηση της ιστορικής καταγραφής της διαφορετικότητας των γυναικών (Crowley & Himmelweit, 1992). Στο πλαίσιο του δεύτερου κύματος φεμινισμού διαμορφώνεται η ουσιαστική και κριτική αμφισβήτηση του ανδροκεντρικού Λόγου, που θεμελίωνε την καταπίεση των γυναικών ως συνέπεια της αναπαραγωγικής τους ικανότητας. Είναι ένα κίνημα που αφήνοντας πίσω τη διεκδίκηση ψήφου και ίσων δικαιωμάτων θέλησε να αλλάξει ριζικά τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζονται οι γυναίκες, απελευθερώνοντάς τες από την πατριαρχία (Bryson, 2005). Το δεύτερο φεμινιστικό κίνημα λοιπόν, πρότεινε το φεμινισμό της διαφοράς, στον οποίο τα δύο φύλα δεν μπορεί να ενοποιηθούν μέσα από την κοινή ιδιότητα του «ανθρώπινου υποκειμένου» ή του «πολίτη» και άρα στόχος είναι η διαμόρφωση μιας νέας φεμινιστικής συνείδησης,

η οποία θα έδινε στις γυναίκες τη δυνατότητα να απελευθερωθούν από τα ανδροκρατούμενα πρότυπα της πατριαρχικής κοινωνίας (Σημίτη, 2005).

Σε συνάρτηση με το δεύτερο ρεύμα του φεμινιστικού ρεύματος φιλοσοφίας, πολιτισμικής κριτικής και ανάλυσης μία σειρά γυναικών κυρίως, καλλιτεχνών εκφράστηκε επιστρατεύοντας μία πλούσια γκάμα εικαστικών μέσων και αναζητώντας ταυτόχρονα διόδους προς την σκηνή της σύγχρονης τέχνης, σκηνή η οποία απαρτίζεται από θεσμούς και ιδρύματα που συχνά πυκνά γίνονται στόχος δριμείας επίθεσης λόγω ισχνής γυναικείας αντιπροσώπευσης. Ο όρος «φεμινιστική τέχνη» χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει καλλιτεχνικές πρακτικές που τοποθετούν στο επίκεντρο της διαπραγμάτευσης και της κριτικής τους ζητήματα που αφορούν την έμφυλη ταυτότητα και εμφανίζονται κυρίως από τη δεκαετία του '60 και έπειτα, με μεγαλύτερη ένταση στην Ευρώπη και την Β. Αμερική.

Οι φεμινίστριες καλλιτέχνιδες της δεκαετίας του '60 και του '70 ασχολήθηκαν με θέματα που αφορούσαν κυρίως τις ιδέες του φύλου και της ταυτότητας, χωρίς να προωθείται η διάκριση μεταξύ ατόμου και κοινωνίας, αλλά με τον καλλιτέχνη να γίνεται αντιληπτός ως μέρος του κοινωνικού συνόλου. Η τέχνη τους έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στη σωματικότητα και συνοδεύτηκε από μαχητικές μορφές ακτιβισμού σε ένα αντίστοιχο πολιτικό κλίμα αμφισβήτησης (Α., 2014). Μεγάλο μέρος των εικαστικών δράσεων κατά την διάρκεια του δεύτερου αλλά και του τρίτου ρεύματος του φεμινισμού, συνδέεται με το αίτημα για την απενεχοποίηση της γυναικείας σεξουαλικότητας και εκφράζεται ως αυτοβιογραφική καταγραφή από γυναίκες δημιουργούς. Εκτός από την ενασχόλησή τους με τις παραδοσιακές μορφές τέχνης, στράφηκαν και στις περισσότερο μη-παραδοσιακές μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης (performance art, video art, συνδυασμός φωτογραφίας και κειμένου κ.α.). Η ανοιχτή στους πειραματισμούς φεμινιστική τέχνη, σηματοδότησε κατά κάποιον τρόπο τη μετάβαση από το μοντερνισμό στο μεταμοντερνισμό.

Την ίδια εποχή η αναθεώρηση της ίδιας της ιστοριογραφίας της τέχνης και η αμφισβήτηση του δυτικού κανόνα, θα αποτελέσει πηγή ενδιαφέροντος για ιστορικούς τέχνης όπως η Linda Nochlin (1971) η οποία μέσα από τα κείμενά της αμφισβητεί πλέον τη θέση της γυναίκας ως αντικειμένου προς θέαση και αισθητική απόλαυση και διεκδικεί την αναγνώριση και την εδραίωσή της ως δημιουργού – υποκειμένου. Επιπλέον, γυναίκες ιστορικοί τέχνης ξεκίνησαν, στα μέσα του 1970, να οργανώνουν

εκθέσεις με επίκεντρο την γυναικεία καλλιτεχνική παραγωγή όπως για παράδειγμα την έκθεση που οργανώθηκε από την Linda Nochlin και την Ann Sutherland Harris για το Los Angeles County Museum of Art, με τίτλο «Γυναίκες Καλλιτέχνες: 1550-1950».

Κεφάλαιο 2

2.1. Εικαστική παρέμβαση για την ενδοοικογενειακή βία

Ο σκοπός της παρέμβασης που περιγράφεται παρακάτω είναι η άνα - δημοσιοποίηση του τόσο επίκαιρου κοινωνικού φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας και συγκεκριμένα της γυναικείας κακοποίησης. Η παρέμβαση έχει ως στόχο να προβληματίσει για την κατάσταση που βιώνουν κάποιες γυναίκες σήμερα, να ενημερώσει, να ευαισθητοποιήσει τους πολίτες για το θέμα της γυναικείας κακοποίησης και ακόμα για να προτρέψει γυναίκες που κακοποιούνται να αντιδράσουν. Η παρέμβαση αποτελεί τέλος μια κριτική στο φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης με έμμεσα καταγγελτικό τόνο.

Στις σελίδες που προηγήθηκαν έγινε μια μικρή αναφορά στο φεμινιστικό κίνημα και την επιρροή του στην τέχνη της εποχής η οποία κρίθηκε αναγκαία καθώς η εικαστική παρέμβαση αντλεί την έμπνευσή της κυρίως από εικαστικές πρακτικές της εποχής. Το έργο καλλιτεχνίδων όπως της Jenny Holzer, της Barbara Kruger και της Ilona Granet αποτέλεσε την κεντρική ιδέα της παρούσας εικαστικής παρέμβασης. Η παρέμβαση των καλλιτεχνίδων στο δημόσιο χώρο με τη χρήση λόγου στο έργο

τους, το βασικό τους concept που είναι το μήνυμα που μπαίνει σε πρώτη «μοίρα» προπαγανδίζει το έργο τους και υπαγορεύει τη φόρμα του έργου και η μεταφορική τους και η ειρωνική, καυστική και κριτική τους διάθεση (Wallace, Grammatica, 1996) ενέπνευσαν την εικαστική παρέμβαση για την ενδοοικογενειακή βία. Η παρούσα εικαστική παρέμβαση εμπνεύστηκε περαιτέρω από την πρακτική της πολιτικής αφίσας, ένα καθαρό και παραδοσιακό μέσο πολιτικής επικοινωνίας που κατέχει ακόμα και σήμερα σημαντικό ρόλο στην διάδοση ιδεών, θέσεων και απόψεων κυρίως του αριστερού και αναρχικού χώρου. Τέλος πρακτικές του culture jamming που συνιστά την παρέμβαση στο δημόσιο χώρο με δημιουργίες που περιέχουν πολιτικά μηνύματα και εφαρμόζονται από σύγχρονους καλλιτέχνες αποτέλεσαν έμπνευση για τη δική μας παρέμβαση. Το culture jamming συνιστά μια πρακτική που επικρίνει τη λαϊκή κουλτούρα, ιδιαίτερα τον εταιρικό καπιταλισμό και τον καταναλωτισμό. Οι σύγχρονοι καλλιτέχνες δημιουργούν στο δημόσιο χώρο έργα με ανατρεπτικό/ ειρωνικό χαρακτήρα ώστε να επικρίνουν τον κατεστημένο πολιτισμό (Μπούζας, 2018).

Όσον αφορά το περιεχόμενο της εικαστικής παρέμβασης η θεωρία της Lenore Walker για την κυκλική θεωρία της βίας αποτέλεσε τη βασική ιδέα. Στηριζόμενοι στην θεωρία της Walker την οποία αναλύσαμε σε παραπάνω κεφάλαιο αποφασίσαμε να «εκδραματίσουμε» με λόγο τη θεωρία, απομονώνοντας κάποιες φράσεις του θύτη που υπακούν στην τρίτη φάση του κύκλου της βίας: Ευγενική και μεταμελημένη συμπεριφορά (Honeymoon) που περιγράφει η ερευνήτρια. Οι φράσεις που επιλέχθηκαν αντλούνται από την Τρίτη φάση της κυκλικής θεωρίας της βίας που ακολουθεί τα βίαια επεισόδια. Στη φάση αυτή ο δράστης επιστρέφει με μεταμελημένη συμπεριφορά. Μετανιωμένος παρακαλά τη γυναίκα να τον συγχωρέσει και υπόσχεται πως οι πράξεις του δεν θα επαναληφθούν. Σ' αυτή τη φάση κατά τη Walker ολοκληρώνεται η μετατροπή της κακοποιημένης γυναίκας σε θύμα. Όπως αναλύσαμε στο αρμόδιο κεφάλαιο συχνά ο δράστης για να πετύχει το στόχο του και να επανακτήσει τη σύντροφο του ζητά τη συνδρομή άλλων στον αγώνα του που προσπαθούν να μεταπείσουν το θύμα πολλές φορές δημιουργώντας του τύψεις. Οι περισσότερες γυναίκες που είναι προσκολλημένες σε παραδοσιακές αξίες όπως αυτή της αιώνιας αγάπης πιστεύουν ή μάλλον θέλουν να πιστεύουν πως στην Τρίτη φάση του κύκλου της βίας βρίσκεται το αληθινό πρόσωπο του ανθρώπου που αγάπησαν και με τη σκέψη αυτή υποπίπτουν ξανά στη διαιώνιση του φαύλου κύκλου της βίας.

Οι φράσεις που περιέχουν οι αφίσες περικλείουν όπως αναφέραμε νοηματικά την τρίτη φάση της θεωρίας και είναι μεταφρασμένες στα αγγλικά. Ο λόγος που επιλέξαμε να μεταφράσουμε τις φράσεις είναι πως η παρέμβασή μας απευθύνεται όχι μόνο στις Ελληνίδες γυναίκες αλλά και στις προσφύγισσες και τις μετανάστριες που ζουν σήμερα στη χώρα. Επιπλέον το οικονομικό κόστος της εκτύπωσης ήταν για μας πολύ μεγάλο και δεν μπορούσαμε να ανταπεξέλθουμε.

Οι φράσεις που έγιναν αφίσα ήταν οι εξής:

- I'm sorry I never meant to hurt you
- I promise I will change
- I promise I'll get help
- I'll never do it again

Η εικαστική παρέμβαση χωρίζεται σε δύο μέρη, το πρώτο μέρος είναι η αφίσα που αναφερθήκαμε παραπάνω και το δεύτερο είναι η δημιουργία του blog που φέρει τον τίτλο domesticabuse. art.blog⁷. Το συγκεκριμένο blog, όπου ο καθένας μπορεί να έχει πρόσβαση, κατέχει αρχικά επεξηγηματική λειτουργία καθώς εκεί αναφερόμαστε λεπτομερώς στο σκεπτικό της παρέμβασής μας και στη θεωρία την οποία βασιστήκαμε για την εκτέλεση του δικού μας project. Περαιτέρω η σελίδα λειτουργεί ως φορέας ενημέρωσης όπου ο καθένας που θα επισκέπτεται τη σελίδα θα μπορεί να πληροφορηθεί για τα συμβουλευτικά κέντρα, τους φορείς και τις μονάδες βοήθειας που λειτουργούν για τη γυναικεία κακοποίηση. Το blog έχει δημόσιο χαρακτήρα όπου ο καθένας έχει τη δυνατότητα όχι μόνο να το επισκεφτεί συμβουλευτικά/ενημερωτικά αλλά και να παρέμβει είτε να σχολιάσει είτε να προσθέσει δικές του πληροφορίες. Θα μπορούσαμε έτσι να πούμε πως η συγκεκριμένη πρακτική, όσον αφορά τον συμμετοχικό της χαρακτήρα όπου παρέχονται εναλλακτικές λύσεις, συνάδει με το είδος των σύγχρονων εναλλακτικών και ακτιβιστικών έργων των νέων μέσων όπως αυτό του participatory journalism/συμμετοχικής δημοσιογραφίας (Lievrouw, 2011). Μέσα από το blog στοχεύουμε στην ανάπτυξη ενός δημιουργικού διαλόγου πάνω στο θέμα της γυναικείας κακοποίησης ειδικά και του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας που

---

⁷ <https://wordpress.com/view/domesticabuse.art.blog>

απασχολεί και σήμερα έντονα τη χώρα ο οποίος μπορεί να επιφέρει μελλοντικές δράσεις στήριξης και ενημέρωσης και πρόληψης.

Για την αφίσα επιλέχθηκε το μαύρο χρώμα ως φόντο και το φούξια για τα γράμματα. Το μαύρο χρώμα περιγράφει συμβολικά την οδύνη που βιώνουν οι κακοποιημένες γυναίκες ενώ το φούξια συνιστά μια αναφορά στο χρώμα που επιλέγουν σύγχρονες πολιτικές φεμινιστικές ομάδες στις αφίσες τους⁸. Οι φράσεις καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος της αφίσας ενώ στο δεξί κάτω άκρο σημειώνεται το όνομα της ερευνήτριας και της θεωρίας. Ο κύκλος συνιστά μια αναφορά στο όνομα της θεωρίας. Κατ' αυτόν τον τρόπο αποφασίσαμε να τονίσουμε τη φράση- μήνυμα ώστε να προκαλέσουμε το ενδιαφέρον του θεατή ενώ ο κύκλος λειτουργεί ως υποσημείωση- αναφορά και ερμηνεία της φράσης που καλείται να ψάξει περαιτέρω ο θεατής που απέκτησε κάποιο ενδιαφέρον από το μήνυμα. Η παρέμβασή μας δεν είναι περιγραφική συνάδει περισσότερο με την πρακτική του slogan και στοχεύει βασικά στην ενεργοποίηση πρώτα του βλέμματος και έπειτα της σκέψης του θεατή. Κάτω από τον κύκλο τέλος σημειώνεται το όνομα του blog που έχουμε δημιουργήσει ώστε όποιος ενδιαφέρεται για περαιτέρω πληροφορίες πάνω στη δράση μας, να το επισκεφτεί.

Ακολουθώντας τις πρακτικές της δημόσιας παρέμβασης που επιλέγουν τόσο οι πολιτικές ομάδες όσο και σύγχρονοι καλλιτέχνες για να εκφραστούν, οι αφίσες τοιχοκολλήθηκαν στους δρόμους του κέντρου της Αθήνας, στο δημόσιο χώρο όπου ο καθένας έχει πρόσβαση, την 17^η Ιουνίου 2019, σε 500 αντίτυπα.

---

⁸ Π.χ. Η φεμινιστική ομάδα Μιγάδα που δραστηριοποιείται στην Αθήνα.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

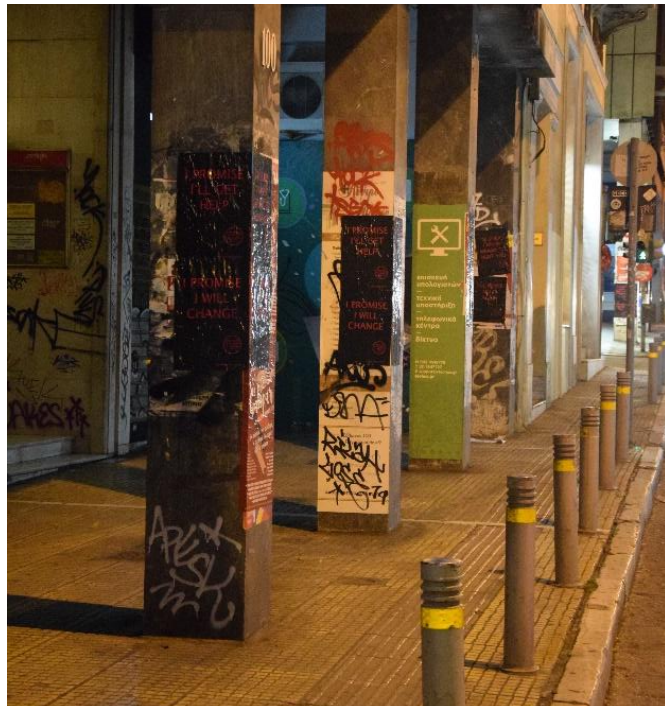

Συμπεράσματα/Αντί επιλόγου

Εξετάζοντας ολιστικά τη διπλωματική μου εργασία προκύπτει πως, το πρώτο μέρος της έρευνας αποτελεί τη «συνέντευξη» από δύο έργα τέχνης: της ταινίας Σπιρτόκουτο του σκηνοθέτη Γιάννη Οικονομίδα και της ταινίας Κυνόδοντας του σκηνοθέτη Γιώργου Λάνθιμου. Από την ανάλυση των δύο κινηματογραφικών έργων, τα κοινωνικά γεγονότα που προέκυψαν, πυροδότησαν την περαιτέρω έρευνά μας. Η κύρια θεματική των δύο έργων που αναλύσαμε είναι η αποτύπωση του θεσμού της σύγχρονης Οικογένειας που παρουσιάζει δυσλειτουργία. Ο Χτούρης (2019) επισημαίνει πως «Αν και η σημερινή οικογένεια για κοινωνικούς, πολιτικούς και οικονομικούς λόγους έχει απομακρυνθεί από την παραδοσιακή δομή της, φαίνεται να έχει διατηρήσει στον πυρήνα της τις έννοιες του συναισθηματικού δεσμού και της αλληλεγγύης». Μέσα από την ανάλυσή μας καταλήξαμε πως αν και στα δύο έργα η διατήρηση του θεσμού της οικογένειας θεωρείται σημαντική από τα δρώντα υποκείμενα τελικά αποτελεί μόνο μια επίφαση για να μπορεί ο κυρίαρχος και στις συγκεκριμένες περιπτώσεις πατέρας, εκμεταλλευόμενος τον όρο οικογένεια να ασκεί βία στα υπόλοιπα μέλη που την απαρτίζουν. Η ανάλυση των ταινιών μας ανέδειξε κοινωνικά γεγονότα τα οποία οδήγησαν με τη σειρά τους στην εμφάνεια του κοινωνικού φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας. Σύμφωνα με τον Χτούρη (2018) το κοινωνικό φαινόμενο συγκροτείται ως κεντρική διακριτή οντότητα της κοινωνικής πραγματικότητας και μορφοποιείται μέσα από τη σύγκλιση, τη συνέργεια και τη διάδραση των κοινωνικών δρώντων που συμμετέχουν σ' αυτό. Και οι δύο οικογένειες των έργων ενεργούν από το μικρό επίπεδο στο μακρο επίπεδο και παρουσιάζουν μια κοινωνική πραγματικότητα. Το κάθε άτομο ξεχωριστά και στα δύο έργα που αναλύσαμε συμμετέχει σε συμβολικά γεγονότα ημισυνειδητά ή μέσα από εγκατεστημένες καθημερινές ρουτίνες και οδηγεί με τον τρόπο του στην εμφάνιση του κοινωνικού φαινομένου της βίας μέσα στην οικογένεια.

Οι Μπέργκερ & Λούκμαν εισαγάγουν τον όρο κοινωνική κατασκευή της πραγματικότητας. Σύμφωνα με τους μελετητές όπως επισημαίνει η Ζήση (2016): « Η ανθρώπινη κοινωνία ορίζεται ως αντικειμενική και υποκειμενική πραγματικότητα, και ως μια διαρκή, κοινωνική διαλεκτική διαδικασία και σχέση της ανθρώπινης δραστηριότητας και του κοινωνική κόσμου η οποία χαρακτηρίζεται από τρείς

διαλεκτικές στιγμές και από την μεταξύ τους θεμελιώδη σχέση: α) την *εξωτερίκευση* κατά

την οποία η ανθρώπινη δραστηριότητα παράγει ορατά και επιστητά προϊόντα, όπως η επικοινωνία, η ρουτίνα, οι υλικές κατασκευές, β) την *αντικειμενικοποίηση* κατά την οποία

τα κοινωνικά προϊόντα, ως ανθρώπινα δημιουργήματα, μετατρέπονται σε πρότυπα κοινωνικής συμπεριφοράς, σε κανονιστικές ρυθμίσεις και σε διαφορετικούς τύπους γνώσεις από τους οποίους αντλούν τα δρώντα κοινωνικά υποκείμενα είτε για να μεταβιβάσουν στις νέες γενιές είτε για να οργανώσουν τις κοινωνικές τους αλληλεπιδράσεις και την κοινωνική τους καθημερινότητα, και γ) την *εσωτερίκευση* κατά την οποία τα κοινωνικά δημιουργήματα προβάλλονται στην ανθρώπινη συνείδηση μέσα από τη διαμεσολάβηση των σημαντικών άλλων της πρωτογενούς και της δευτερογενούς κοινωνικοποίησης». Στα δύο έργα οι άνδρες πρωταγωνιστές, έχουν κατασκευάσει την κοινωνική τους πραγματικότητα η οποία στηρίζεται ουσιαστικά στη βία ως μέσω επικοινωνίας. Η πραγματικότητα που τα δύο κινηματογραφικά έργα παρουσιάζουν, αποτυπώνοντας το μικρό επίπεδο της κοινωνίας, είναι η κατεστημένη βία, η οποία αποτυπώνεται είτε εμφανώς είτε λανθάνει. Η ενδοοικογενειακή βία όπως διαπιστώσαμε από τα δεδομένα των έργων προέρχεται ουσιαστικά από την ανδρική κυριαρχία (Bourdieu (1998), (εδώ την κυριαρχία του πατέρα), τη βαθιά ριζωμένη πατριαρχική δομή της οικογένειας, παγιώνοντας την εξουσία του ενός και «βοηθώντας» στην εμφάνιση και «νομιμοποίηση» μέσα στην οικογένεια, του κοινωνικού φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας.

Η κοινωνική πραγματικότητα συγκροτείται από και συνίσταται σε κοινωνικά φαινόμενα που διέπονται τις περισσότερες φορές από την ίδια ποιότητα και ιδιοσυστασία από το μικρό στο μεγάλο επίπεδο από το ατομικό στο συλλογικό επίπεδο. Αυτή η συνέχεια, η ποιοτική συνοχή και έκταση των κοινωνικών φαινομένων, φαίνεται ότι μπορεί και δημιουργεί το πνεύμα της κοινωνικής συνοχής και κοινωνίας γενικότερα (Χτούρης, 2018). Μέσα από τα δεδομένα των «συνεντευξιαζόμενων» έργων, προέκυψε το κοινωνικό φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας που εδραιώνεται από το μικρό στο μεγάλο επίπεδο από το ατομικό στο συλλογικό επίπεδο και εν δυνάμει απειλεί το πνεύμα της κοινωνικής συνοχής με φαινόμενα όπως αυτό της κοινωνικής βίας. Λόγω της μεγάλης έκτασης

και της συνθετότητας του ζητήματος η έρευνα μας, που αποτελεί το δεύτερο μέρος της εργασίας, περιορίστηκε στην μελέτη του κοινωνικού φαινομένου της ενδοοικογενειακής βία και συγκεκριμένα της γυναικείας κακοποίησης όπως αποτυπώνεται μέσα από τις εμπειρίες και τις αντιλήψεις των συμβούλων στις τηλεφωνικές γραμμές υποστήριξης sos, ενός εγχειρήματος που απευθύνεται σε γυναίκες, απαρτίζεται από ειδικούς (ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, κοινωνιολόγους) και εφαρμόζει μια διαφορετική προσέγγιση των περιστατικών βίας από την 24ωρη τηλεφωνική γραμμή του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Είναι αναγκαίο να τονιστεί εδώ πως, η λειτουργία της γραμμής απευθύνεται αποκλειστικά σε γυναίκες λόγω των αυξημένων περιστατικών βίας κατά των γυναικών και μας επιβεβαιώνει κατά μια έννοια την ανδρική κυριαρχία για την οποία μιλά ο Bourdieu.

Τα δεδομένα της έρευνάς, που αναφέρονται διεξοδικά στο αρμόδιο κεφάλαιο, μας έδωσαν σημαντικά στοιχεία το κοινωνικό έργο που επιτελεί η τηλεφωνική γραμμή. Στο σημείο αυτό, των απολογιστικών συμπερασμάτων, είναι αναγκαίο να τονιστούν δύο βασικές ενέργειες που προσφέρουν οι γραμμές sos χάρη στα χαρακτηριστικά τους: Τη συνειδητοποίηση του προβλήματος και τη δραστηριοποίηση των καλούμενων. Η συνειδητοποίηση του προβλήματος μέσα στην οικογένεια που πολλές φορές γίνεται τη στιγμή που μια γυναίκα μπαίνει στη διαδικασία να καλέσει τις γραμμές sos θεωρείται σημαντικό βήμα για τη διαδικασία «λύσης» του προβλήματός της που πολλές φορές αρνείται να αντιληφθεί η δεν αντιλαμβάνεται. Στην κοινωνική πραγματικότητα όλα τα γεγονότα συνυφαίνονται πάντα και κάπου με μια ανθρώπινη διαλεκτική εμπειρία που με τη σειρά της συμμετέχει σε μια μορφή γνώσης του πραγματικού κόσμου (Χτούρης, Ζήση, Ρένταρη, 2015). Από τη στιγμή που η κοινωνική πραγματικότητα έχει ως συστατικό της στοιχείο τη διαλεκτική είναι δύσκολο ένα θύμα πολλές φορές να αντιληφθεί την παθολογία της οικογένειας και της σχέσης μέσα στην οποία βρίσκεται θεωρώντας πολλές φορές ως δεδομένο και «φυσιολογικό» μέρος της αντικειμενικής πραγματικότητας την βία μέσα στη σχέση.

Επιπλέον, οι τηλεφωνικές γραμμές μπορούν να λειτουργήσουν ως αρωγός στην εξάλειψη του κοινωνικού στιγματισμού που βιώνουν οι κακοποιημένες γυναίκες. Ο Goffman (1963) ορίζει τον κοινωνικό στιγματισμό ως την υποτίμηση της κοινωνικής ταυτότητας μιας ομάδας με κριτήριο ένα χονδροειδές χαρακτηριστικό, το

οποίο αξιολογείται αρνητικά σε συγκεκριμένο πλαίσιο. Οι κακοποιημένες γυναίκες βιώνουν συναισθήματα ανασφάλειας, απομόνωσης, κοινωνικού αποκλεισμού και αβοηθησίας. Στόχος και αποτέλεσμα της τηλεφωνικής γραμμής είναι η ενδυνάμωση των γυναικών, η ψυχολογική υποστήριξη και η αποθυματοποίηση τους έτσι ώστε οι γυναίκες να επαναπροσδιορίσουν και να επανακτήσουν την ταυτότητά τους και να ξεφύγουν από την παθητικότητα που επιφέρει μια βίαιη σχέση.

Τα δεδομένα της «συνέντευξης» των κινηματογραφικών έργων και τα δεδομένα των συνεντεύξεων των συμβούλων στις τηλεφωνικές γραμμές στήριξης γυναικών λειτούργησαν ως «πυξίδα» στην υλοποίηση της δικής μας παρέμβασης που αποτελεί το τρίτο και τελευταίο μέρος της εργασίας. Κύριο στόχο της εικαστικής μας παρέμβασης συνιστά η έκθεση του κοινωνικού φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας, συγκεκριμένα της γυναικείας κακοποίησης και η κριτική του. Το περιεχόμενο της δικής μας παρέμβασης που αναλύουμε παραπάνω στηρίζεται στη βιβλιογραφική έρευνα και η εφαρμογή του εμπνέεται από το έργο πολλών καλλιτεχνών. Τέλος η πραγματοποίηση της ηλεκτρονικής σελίδας, που ολοκληρώνει την παρέμβασή μας δημιουργεί ένα δίκτυο, ενισχύει τη διαδραστική διαδικασία αφού απευθύνεται στον καθένα και στηρίζεται στην αλληλεπίδραση. Περαιτέρω στόχος της κρίνεται η δραστηριοποίηση και η ενδυνάμωση των κακοποιημένων γυναικών, η ενημέρωση και η πρόληψη του κοινωνικού φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A, A. (2014). Τέχνη, φεμινισμός και άλλα παραμύθια: Η περίπτωση της Barbara Kruger. *Κοινωνικός Αναρχισμός*, 3.

Αγάθωνος – Γεωργοπούλου Ε. (1990). Η βία στην οικογένεια-ανασκόπηση. *Σύγχρονα θέματα*, 43-44.

Αθανασιάδου, Χ., Δεληγιάννη-Κουιμτζή, Β. (2010). Η διαμόρφωση των ταυτοτήτων φύλου: μια φεμινιστική προσέγγιση. Στο Δεληγιάννη- Κουιμτζή, Β., Αθανασιάδου, Χ., Στογιαννίδου, Α. (επ.), *Συμβουλευτική με την οπτική του φύλου*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Αστραπέλλου, Μ. (2016). Ο Γιάννης Οικονομίδης στο Εθνικό Θέατρο. *Το Βήμα*. <https://www.tovima.gr/2016/10/13/afieromata/o-giannis-oikonomidis-sto-ethniko-theatro/>

Βατούγιου, Σ. (2002). Εργασιακές σχέσεις και κοινωνικές ισορροπίες στις ελληνικές ταινίες της περιόδου 1950-1970, στο *θητεία. Τιμητικό αφιέρωμα στον καθηγητή Μ.Γ. Μερακλή*. Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών - Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Bordwell, D., Thompson, K. (2011). *Ιστορία του Κινηματογράφου. Μια εισαγωγή*. Αθήνα: Πατάκης.

Bergson, H., (1998) . *Το γέλιο : Δοκίμιο για τη σημασία του κωμικού* (μτφρ. Τομανάς, Β.). Αθήνα : Εξάντας.

Bryson, V. (2005). *Φεμινιστική Πολιτική Θεωρία*. (μτφρ. Πανάγου, Ε.). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Bourdieu, P. (1998). Η ανδρική κυριαρχία. (μτφρ. Γιαννοπούλου, Ε.). Αθήνα: Πατάκης.

Cervone, D., Pervin, A. (2013). *Θεωρίες προσωπικότητας. Έρευνα και εφαρμογές* (μτφρ. Μπούζος). Αθήνα: Gutenberg.

Christogiorgos, S., Vassilopoulou, V., Florou, A., Xydou, V., Dounou, M., Vgenopoulou, S., & Tsiantis, J. (2010). Telephone counselling with adolescents and countertransference phenomena: particularities and challenges. *British Journal O f Guidance &*

Γεώργας, Δ. (2000). Η ψυχοδυναμική της οικογένειας στην Ελλάδα: Ομοιότητες και διαφορές με άλλες χώρες. Στο Α. Καλαντζή-Αζίζι, Η. Μπεζεβέγκη, (επ.). *Θέματα επιμόρφωσης/ευαισθητοποίησης στελεχών ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Γιωτάκος, Ο., Ζαφειροπούλου, Ν., Ηλιόπουλος, Ε., Καφφές, Α., Κωνσταντίνου, Ε., Λεχουρίτη, Χ., Μαστοραντωνάκη, Β., Πιπεροπούλου, Ν., Τριανταφύλλου, Θ. (2006). *Ψυχολογική Στήριξη από το Τηλέφωνο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Γιώτσα, Α. (2004). Δομή και λειτουργία της ελληνικής οικογένειας ομοιότητες και διαφορές με τη μορφή της οικογένειας σε άλλες χώρες. *Επιστημονική επετηρίδα Παιδαγωγικού τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*, 3, 28.

Γλυνιαδάκη, Κ., Κυριαζή, Α. (2018). Η ενδοοικογενειακή βία κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Η οπτική των επαγγελματιών και προτάσεις βελτίωσης των εφαρμοσμένων πολιτικών.

http://www.actionaid.gr/media/1858122/Domestic-Violence_GR_Final_2018_pdf.pdf

Δημοπούλου, Χ. (2016). Το σχέδιο νόμου για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, Ποινική Δικαιοσύνη. Στο Πέτκογλου, Φ. Β. (2016). *Η ενδοοικογενειακή βία ως κοινωνικό φαινόμενο, τα αίτια και η αντιμετώπισή της*. Διπλωματική εργασία/ΑΠΘ/Νομική σχολή/Τομέας Ιστορίας, Φιλοσοφίας και Κοινωνιολογίας του Δικαίου.

Florence, Ee. & Lowe, Roger D. (2005). Solution Building Approach to telephone counseling: Implication and intergration. Στο *proceedings counselling in organizational and community development*, Malaysia: Kuching, Sarawak. https://eprints.qut.edu.au/2310/1/2310_1.pdf

Goffman, E. (2001). *Στίγμα. Σημειώσεις για τη διαχείριση της φθαρμένης ταυτότητας*. (μτφρ. Μακρυνιώτη, Δ.). Αθήνα: Πατάκη.

Hyde- Nolan, M.E., Juliao, T. (2012). *Theoritical Basis for Family Violence* στο Fife S. Rose, Schragger, S. (2012) *Family Violence. What health care providers need to know*. Canada: Jones & Bartlett Learning, LLC.

Ινστιτούτο προληπτικής, περιβαλλοντικής και εργασιακής ιατρικής, Prolepsis. (2012). *Η ενδοοικογενειακή βία στην Ελλάδα*. SUNIA GELL.

https://www.exchangehouse.ie/userfiles/file/reports/Sunia%20Geel%201/SuniaGeel_output_WS4_4_1_5_HandbookForPreventingDomesticViolence_GR_el.pdf24

Ίσαρη, Φ., Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας. Εφαρμογές στη ψυχολογία και στην εκπαίδευση*. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα. https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/5826/4/15327_Isari-KOY.pdf

Ιωσιφίδης, Θ. (2008). *Ποσοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική

Ιωσιφίδης, Θ. (2006). Θεμελιωμένη θεωρία (grounded theory) και ανάλυση ποιοτικών δεδομένων: Δυο ερευνητικά παραδείγματα. Στο Ιωσιφίδης & Σπυριδάκης (επιμ.) *Ποιοτική κοινωνική έρευνα. Μεθοδολογικές προσεγγίσεις και ανάλυση δεδομένων*. Αθήνα: Κριτική.

Jaccard, R. (1986). *Η Τρέλα* (μτφρ Τσοσκούνου, Μ.). Αθήνα: Εκδόσεις Χατζηνικολή.

Καλλινικάκη, Θ. (2010). *Ποιοτικές μέθοδοι στην έρευνα της κοινωνικής εργασίας*. Αθήνα: Τόπος.

Καλούδη, Ε., Ψαρρά, Μ.Α., Καλέμη, Γ., Δουζένη, Ι., Δουζένης, Α. (2017). Βία στην οικογένεια. *Εγκέφαλος*, 54, 41-46. <http://www.encephalos.gr/pdf/54-2-02g.pdf>

Κατάκη, Χ. (1984). *Οι τρεις ταυτότητες της ελληνικής οικογένειας*. Αθήνα: Κέδρος.

Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας. (2003). *Ενδο-οικογενειακή βία κατά των γυναικών: Πρώτη Πανελλαδική επιδημιολογική έρευνα*. Επιστ. Υπεύθυνοι Αρτινοπούλου, Β. , Φαρσεδάκης Ιακ.

Lievrouw, L. A. (2011). *Alternative and Activist New Media*. Malden, MA: Polity Press.

Λυδάκη, Α. (2008). Ο δρόμος προς τη Δύση. Η μετανάστευση στον ελληνικό κινηματογράφο και ένα παράδειγμα. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 126 Β, 81-111.

Μοσχίδου, Φ. (2015). *Φεμινισμός και Θεολογία: Η περίπτωση της Ευρωπαϊκής Εταιρείας Γυναικών στη Θεολογική έρευνα (ESWTR)*. Διπλωματική εργασία. ΑΠΘ/Τμήμα Θεολογίας.

Μουμούρης, Μ. (2014). *Τα αντι-ρεαλιστικά εργαλεία που συνθέτουν τον ιδιάζοντα ρεαλισμό στο Σπирτόκουτο του Γιάννη Οικονομίδη*. Διπλωματική εργασία. Πάντειο Πανεπιστήμιο/ Τμήμα επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού/ ΠΜΣ στην Πολιτιστική Διαχείριση.

- Μουσούρου, Μ. Λ., (1989). *Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας*. Αθήνα: Κοινωνιολογική και Ανθρωπολογική Βιβλιοθήκη – Gutenberg.
- Μουσούρου, Μ. (1999). Κρίση της οικογένειας και κρίση αξιών. *Επιθ. Κοιν. Ερευνών*, 98-99, 5-12.
- Μπούζας, Β. (2018). *Τέχνη και δημιουργικές κοινότητες*(υλικό παραδόσεων). ΔΠΜΣ Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη.
- Mulvey, L. (1999). Visual Pleasure and Narrative Cinema. Στο *Film Theory and Criticism :Introductory Readings*. New York: Oxford UP, 833-44.
- Nochlin, L. (1971). Why have there been no great women artists?, *Art News* 69, 9.
- Παπανικολάου, Δ. (2018). *Κάτι τρέχει με την οικογένεια. Έθνος, πόθος και συγγένεια την εποχή της κρίσης*. Αθήνα: Πατάκη.
- Πενταράκη, Μ. (2003). *Έκταση, μορφές και συνέπειες που υφίστανται έφηβες, μαθήτριες λυκείου, στις συντροφικές τους σχέσεις*. Διδακτορική Διατριβή/ Πάντειο πανεπιστήμιο κοινωνικών και πολιτικών επιστημών.
- Rosenfield, M. (1997). *Counselling by telephone Professional skills for counsellors*. New South Wales: Sage Publications.
- Ryan, B. (1992), *Feminism and the Women's Movement*. NY: Routledge.
- Sanderson, C. (2008). *Counselling. Survivors of domestic abuse*. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Σημίτη, Μ. (2005). *Ιδεολογικές Αντιπαραθέσεις και Πολιτικά Διλήμματα στο σύγχρονο Φεμινιστικό Κίνημα*. <http://www.paremvasi.gr>.
- Sorlin, P. (2006). *Κοινωνιολογία του κινηματογράφου*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Σπανού, Α. (2005). *Ενδοοικογενειακή βία: διερεύνηση του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών στο πλαίσιο της συζυγικής και της ερωτικής σχέσης*. Διπλωματική εργασία/Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και πολιτικών επιστημών/ Τομέας εγκληματολογίας.
- Spinellis, C.D. (1997). *Crime in Perspective*, Αθήνα: Σάκκουλα.
- Σταμπούλης, Μ., Ναγόπουλος, Ν. (2018). Συμβουλευτική υποστήριξη μέσω τηλεφώνου. Στο *Βία κατά των γυναικών. Τώρα μπορείς να μιλήσεις. Οδηγός συμβουλευτικής για τη βία. Δεν είσαι η μόνη. Δεν είσαι μόνη*. Υπουργείο εσωτερικών. Γενική γραμματεία ισότητας των φύλων.

<http://www.isotita.gr/wpcontent/uploads/2018/07/%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CF%8C%CF%82%CE%A3%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7-%CE%92%CE%99%CE%91.pdf>

Σύμβαση του συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας. Κωνσταντινούπολη. 11.5.2011

http://www.isotita.gr/wp-content/uploads/2017/04/Convention_violence-against-women_2011_el_edited.pdf

The International Women's Rights Protection and Promotion Center "La Strada". (2008). *Practical guide to telephone-based counselling*. Chisinaou. http://lastradainternational.org/lisidocs/Ghid_EN_final.pdf

Wallace, S. (1996). *Grammatica Jocosa, Feminism and Contemporary Art: The Revolutionary Power of Women's Laughter*. Routledge.

Walker, E. L. (1989). *Η κακοποιημένη γυναίκα*. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.

Walker, L. (1997) *Όταν η αγάπη σκοτώνει*, (μτφρ. Μοσχοπούλου, Π.). Αθήνα: Φυτράκη.

Wang, V. O. (2000). Commentary: What is and is not telephone counseling? *Journal of Genetic Counseling*, 9 (1), 73-82.

Wolfgang M.E. & Ferracuti F. (1995). *Η Υποκουλτούρα της Βίας* (μτφρ. Μηλιώνη, Φ.), Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Χτούρης, Σ. (2018). *Το Κοινωνικό Φαινόμενο και η Διαλεκτική της Δράσης ως Κεντρικές Έννοιες στην Εμπειρική Κοινωνική Έρευνα (υλικό παραδόσεων)*. ΔΠΜΣ Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη.

Χτούρης, Σ. (2019). Family as a Multifunctional System in Times of Economic Crisis: The Greek Case after 2010. *ISA Rhodes Families Amidst Global and Local Processes: Economic, Political and Cultural Change*.

Χτούρης, Σ. (2018). Η δυναμική αμφίδρομη σχέση εμπειρικών δεδομένων και θεωρητικών εννοιών. Ένα πλαίσιο για την καταγραφή και κατανόηση των κοινωνικών φαινομένων. *Επιθεώρηση κοινωνικών ερευνών*. Τ. 151.

Χτούρης, Σ., Ζήση, Α., Ρενταρή Μ. (2015). Μια πρόταση για τη διαλεκτική μεθοδολογία εμπειρικής έρευνας: Το παράδειγμα των Εστιασμένων Ομάδων για την κοινωνική και εργασιακή ένταξη των νέων. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*. Τ. 145.

Ζήση, Α. (2019). Το κοινωνικό στίγμα: Βασικές έννοιες, θεωρητικές προσεγγίσεις και νέες κατευθύνσεις έρευνας (101-116). Στο: Α. Ζήση & Μ. Σαββάκης (Επιμ.). *Αναπηρία και Κοινωνία: Σύγχρονες Θεωρητικές Προκλήσεις και Ερευνητικές Προοπτικές*. Θεσσαλονίκη: Τζιόλα.

Ζήση, Α. (2016). Η κοινωνική πραγματικότητα ως διαλεκτική σχέση μεταξύ ανθρώπου και κοινωνικού κόσμου κατά τους Μπέργκερ & Λούκμαν. *Θερινό Εργαστηριακό Σχολείο: Ποιοτικές Μέθοδοι στην Κοινωνική Έρευνα και την Ψυχική Υγεία - Ορισμοί της κοινωνικής πραγματικότητας*.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερωτήσεις συνέντευξης

1. Πως βρεθήκατε να εργάζεστε στον συγκεκριμένο τομέα;
2. Έχετε χρόνια ως τηλεφωνική σύμβουλος;
3. Ποια είναι η άποψή σας σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας της τηλεφωνικής γραμμής; Ποια τα πλεονεκτήματα της και τα μειονεκτήματα που εντοπίζεται;
4. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού επαγγελματία; Ποιες ικανότητες και δεξιότητες πρέπει να κατέχει;
5. Υπάρχει κάποιο ειδικό πρόγραμμα εκπαίδευσης συμβούλων τηλεφωνικής γραμμής το κρίνεται απαραίτητο;
6. Πιστεύει πως οι μονάδες στήριξης που λειτουργούν είναι επαρκείς για τα περιστατικά της βίας;
7. Ποιες είναι οι απόψεις σας για την ενδοοικογενειακή βία;
8. Μαθαίνουμε από τα ΜΜΕ το τελευταίο διάστημα για εγκλήματα με θύματα πάντα γυναίκες πως το ερμηνεύετε;
9. Πως είναι για μια γυναίκα να δουλεύει με θύματα ενδοοικογενειακής βίας;
10. Πως νιώθετε που τα θύματα είναι συνήθως γυναίκες;
11. Πώς η δουλειά σας έχει επηρεάσει τον τρόπο σκέψης σας;
12. Υπάρχει κάτι άλλο που θέλετε να πείτε;

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΙΓΑΙΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Μακεδονίας

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Κοινωνιολογίας
Εφαρμοσμένων

Πανεπιστήμιο

Δυτικής

Σχολή Καλών Τεχνών

Τμήμα Εικαστικών &

Τεχνών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα

Εφαρμοσμένη – Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη

Έντυπο ενημέρωσης

Στο πλαίσιο του διατμηματικού/ διϊδρυματικού ΠΜΣ Εφαρμοσμένη – Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη και για τη διπλωματική μου εργασία με θέμα την Ενδοοικογενειακή βία με επιστημονικό υπεύθυνο τον καθηγητή Κοινωνιολογίας Σωτήρη Χτούρη οργανώνεται η παρούσα συνέντευξη με στόχο να διερευνήσει ποιοτικά τις εμπειρίες και τις αντιλήψεις των ειδικών για το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας και της γυναικείας κακοποίησης.

Περίληψη

Η ενδοοικογενειακή βία και η γυναικεία κακοποίηση συνιστά ένα κοινωνικό φαινόμενα που είναι εξαιρετικά επίκαιρο στη χώρα μας. Οι γραμμές τηλεφωνικής υποστήριξης θυμάτων συνεχώς αυξάνονται. Η παρούσα συνέντευξη με ειδικούς πάνω στο θέμα επιχειρεί να αποτυπώσει τις αντιλήψεις τους πάνω στο θέμα τις εμπειρίες τους και τις προτάσεις τους για την μείωση του φαινομένου.

Δεοντολογική εγγύηση

Η συμμετοχή στη συνέντευξη βασίζεται στην αρχή της συνειδητής συναίνεσης, στο δικαίωμα του ατόμου για ελευθερία και αυτοδιάθεση. Βάσει αυτής της αρχής, εάν κάποιο άτομο θελήσει να σταματήσει τη διαδικασία, είναι ελεύθερο οποιαδήποτε στιγμή να το κάνει. Επιπλέον, διαφυλάσσεται η εχεμύθεια των λεγομένων του συμμετέχοντα/ούσας και

εξασφαλίζεται η ανωνυμία του. Επίσης, η συνάντηση θα γίνει με τη χρήση μαγνητοφώνου ώστε να μπορέσει να μελετηθεί και να αναλυθεί χωρίς διαστρεβλώσεις ή παρερμηνείες ο λόγος του συμμετέχοντα/ούσας. Ο συμμετέχοντας/ουσα με την ολοκλήρωση της συνάντησης και έπειτα από την καταγραφή και μελέτη του υλικού δύναται να έχουν πρόσβαση στο κείμενο της αφήγησής του εφόσον ζητηθεί.

Η φοιτήτρια

Υπογραφή